

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİ ANABİLİM DALI
YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİ PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TÜRKÇE “OLMAK” EYLEMİNİN KULLANIMININ
İNGİLİZCE ile ANLAMSAL, YAPISAL ve İŞLEVSEL AÇIDAN
DENKLİK İLİŞKİLERİ ve EĞİTBİLİMSEL YAKLAŞIMLI
KARŞITSAL ÇÖZÜMLEMESİ**

CANSU AYDIN

İzmir
2021

DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİ ANABİLİM DALI
YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİ PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

TÜRKÇE “OLMAK” EYLEMİNİN KULLANIMININ
İNGİLİZCE ile ANLAMSAL, YAPISAL ve İŞLEVSEL AÇIDAN
DENKLİK İLİŞKİLERİ ve EĞİTBİLİMSEL YAKLAŞIMLI
KARŞITSAL ÇÖZÜMLEMESİ

CANSU AYDIN

İzmir

2021

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “*Türkçe “Olmak” Eyleminin Kullanımının İngilizce ile Anlamsal, Yapısal ve İşlevsel Açıdan Denklik İlişkileri ve Eğitim Bilimsel Yaklaşımlı Karşıtsal Çözümlemesi*” adlı çalışmanın içerdiği fikri izinsiz başka bir yerden almadığımı; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında ve bölümlerinin yazımında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada kullanılan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yaptığımı ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi, ayrıca bu çalışmanın Dokuz Eylül Üniversitesi tarafından kullanılan bilimsel intihal tespit programıyla tarandığını ve *intihal içermediğini* beyan ederim. Herhangi bir zamanda aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonuca razı olduğumu bildiririm.

14/07/2021

Cansu AYDIN

Tarih: 04/08/2021

Tez Başlığı:

Türkçe "Olmak" Eyleminin Kullanımının İngilizce ile Anlamsal, Yapısal Ve İşlevsel Açıdan Denklik İlişkileri ve Eğitimsel Yaklaşımlı Karşıtsal Çözümlemesi

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 121 sayfalık kısmına ilişkin, 27/06/2021 tarihinde **tez danışmanım tarafından** Dokuz Eylül Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı'nın sağladığı İntihal Tespit Programından (Turnitin-Tez İntihal Analiz Programı) aşağıda belirtilen **filtreleme tiplerinden biri** (uygun olanı işaretleyiniz) uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin **benzerlik oranı % 14 tür**.

- <http://www.kutuphane.deu.edu.tr/tr/turnitin-tez-intihal-analiz-programi/> adresindeki Tez İntihal Analiz Programı Kullanım Kılavuzunu okudum ☒

Filtreleme Tipi 1(Maksimum %15) ☒

Filtreleme Tipi 2(Maksimum %30) ☐

☐ Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç, ☐ Kaynakça hariç, ☒ Alıntılar dâhil, ☒ Altı (6) kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç.	☐ Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç, ☐ Kaynakça dâhil, ☐ Alıntılar dâhil.
EK 1- İntihal Tespit Programı Raporu İLK SAYFA Çıktısı. ☒ EK 2- İntihal Tespit Programı Raporu (Tümü) Cd İçinde. ☐	

Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Uygulama Esasları'nı inceledim ve yukarıda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Adı Soyadı : Cansu AYDIN
Öğrenci No : 2018950094
Anabilim Dalı : Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Anabilim Dalı
Programı : Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Programı
Statüsü : Yüksek Lisans ☒ Doktora ☐

ÖĞRENCİ

DANIŞMAN

(Adı Soyadı, İmza, Tarih)
CANSU AYDIN
04/08/2021

(Unvan, Adı Soyadı, İmza, Tarih)
PROF. DR. KUTHAN KAHRAMANTÜRK
04/08/2021

Açıklamalar

- 1: Bu formu teslim etmeden önce sizden istenen bilgileri uygun kutucuğu (□) işaretleyerek doldurunuz.
Kullanıcı şifre vb. konusunda sorun yaşanması durumunda Üniversitemiz Merkez Kütüphanesinde bulunan Turnitin yetkilisine (Ali Taş Tel: +90 (232) 3018026 veya ali.tas@deu.edu.tr) başvurunuz.
- 2: Yüksek Lisans/Doktora Tez Çalışması Orijinallik Raporu formu tezin ciltlenmiş ve elektronik nüshalarının içerisinde ekler kısmında yer alır.
- 3: Tez savunmasında düzeltme alınması durumunda bu form güncellenerek yeniden hazırlanır.
- 4: Turnitin-Tez İntihal Analiz Programına yükleme yapılırken Dosya Başlığı (document title) olarak **tez başlığının tamamı**, Yazar Adı (author's first name) olarak **öğrencinin adı**, Yazar Soyadı (author's last name) olarak **öğrencinin soyadı** bilgisini yazınız.

TEŞEKKÜR

En başta bir eğitmen olarak duruşu, dile ve dilbilime bilimsel ve eleştirel bakış açısıyla bana her zaman ışık tutan, tez çalışmam boyunca benden desteğini, ilgisini ve sabrını esirgemeyen çok değerli hocam ve tez danışmanım Prof. Dr. Kuthan KAHRAMANTÜRK'e en içten teşekkürlerimi sunarım.

Yüksek lisans ders sürecim boyunca kendilerinden çok şey öğrendiğim değerli hocalarım Prof. Dr. Kâmil İŞERİ, Prof. Dr. Şerif Ali BOZKAPLAN, Doç. Dr. Funda UZDU YILMAZ ve Doç. Dr. İrem ÇOMOĞLU'na teşekkürü borç bilirim.

Çocukluğumuzdan bu yana hayatımın her döneminde bana destek olan ve tez yazım sürecimde beni her zaman yüreklendiren kardeşten öte bildiğim Esra Hatun SEZGİN'e çok teşekkür ederim.

Son olarak, beni bugünlere getiren canım annem ve babama, çalışmam boyunca anlayış ve desteğini esirgemeyen canım eşime ve ondan çaldığım vakitler için canımın canı küçük kızıma teşekkürler.

İÇİNDEKİLER

BÖLÜM I GİRİŞ

1.1 Problemin Durumu.....	1
1.2 Amaç ve Önem.....	1
1.3 Araştırma Soruları.....	3
1.4 Araştırmanın Modeli.....	4

BÖLÜM II KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1 Dil Kavramı ve Önemi.....	4
2.2 Karşılaştırmalı Dilbilim.....	5
2.3 Karşılaştırmalı Dilbilim-Yabancı Dil İlişkisi.....	7
2.4 Kopula Kavramı.....	10
2.5 Eşdeğerlik ve Denlik İlişkisi.....	14

BÖLÜM III TÜRKÇEDE “OLMAK” EYLEMİNİN MORFOLOJİK VE İŞLEVSEL ÖZELLİKLERİ

3.1 Türkçede Fiiller.....	16
3.2 Fiillerin Sınıflandırılması.....	17
3.3 Türkçede “Olmak” Fiilinin Morfolojik Özellikleri.....	20
3.4 Kopula Fiil Eylemi Bakımından “Olmak” Fiili.....	21
3.5 Yardımcı Eylem Bakımından “Olmak” Fiili.....	23
3.6 Anlam Farklılığı Bakımından “Olmak” ve “Oluşmak” Eylemleri.....	25
3.7 Türkçenin Sıfır Biçimbirim Özelliği.....	27
3.8 “DIK” Biçimbiriminin Morfolojik Değişkenleri ve Ortaç Özelliği.....	28
3.9 “DI” ve “DIR” Biçimbirimlerinin Morfolojik Değişkenleri.....	29

BÖLÜM IV İNGİLİZCEDE “TO BE, TO BECOME” EYLEMLERİNİN MORFOLOJİK VE İŞLEVSEL ÖZELLİKLERİ

4.1 İngilizcede Fiiller.....	31
4.2 “to be” ve “to become” Fiillerinin Özellikleri.....	34

4.3 İngilizcede Kopula Kavramı.....	37
4.4 Morfolojik Düzensizlik Bakımından “to be” Eylemi.....	39
4.5 Yardımcı Eylem Olması Bakımından “to be” Eylemi.....	40
4.6 “to be” Fiilinin İngilizcede Sıfat + Edat Yapısında Kullanımı.....	42

BÖLÜM V
TÜRKÇEDE VE İNGİLİZCEDEKİ ‘OLMAK’ ve ‘TO BE’ EYLEMLERİNİN
YAPISAL, ANLAMSAL VE İŞLEVSEL OLARAK DENKLİK İLİŞKİSİ
BAĞLAMINDA KARŞILAŞTIRILMASI

5. “To be-Olmak” Eylemi Denklikleri ile İlgili Bulgular.....	44
5.1 Tam Denklik İlişkisi.....	45
5.2 DI- Biçimbirim Denkliği.....	51
5.3 Serbest Çeviride -DI Biçimbirim Denkliği.....	55
5.4 Yapısal Olarak Sıfır Biçimbirim Denklik İlişkisi.....	60
5.5 Serbest Çeviride Sıfır Biçimbirim Denklik İlişkisi.....	65
5.6 -Dİr Biçimbirim Denkliği.....	76
5.7 Var, Yok, Değil Denkliği.....	81
5.8 -Dİk Biçimbirim Denkliği.....	85

BÖLÜM VI
TÜRKÇEDE VE İNGİLİZCEDEKİ “OLMAK ve TO BECOME”
EYLEMLERİNİN YAPISAL, ANLAMSAL VE İŞLEVSEL OLARAK
DENKLİK İLİŞKİSİ BAĞLAMINDA KARŞILAŞTIRILMASI

6. To become – Olmak Eylemi Denklikleriyle İlgili Bulgular.....	92
6.1 Tam Denklik İlişkisi.....	93
6.2 Sıfır Denklik İlişkisi.....	96
6.3 Serbest Çeviride Sıfır Denklik İlişkisi.....	97

BÖLÜM VII
SONUÇ ve ÖNERİLER

7.1 Sonuçlar.....	100
7.2 Öneriler.....	106

KAYNAKÇA

ÖZET

TÜRKÇE “OLMAK” EYLEMİNİN KULLANIMININ İNGİLİZCE ile ANLAMSAL, YAPISAL ve İŞLEVSEL AÇIDAN DENKLİK İLİŞKİLERİ ve EĞİTBİLİMSEL YAKLAŞIMLI KARŞITSAL ÇÖZÜMLEMESİ

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde, öğrencilerin genellikle birinci yabancı dili İngilizce olduğundan, öğrenciler “olmak” eylemini öğrenirken ana dillerinin yanı sıra İngilizce ile kıyaslama yoluna gidebilmektedir. İngilizcede “olmak” eylemine denk gelen “to be” ve “to become” olmak üzere iki eylemin olması ve öğrencilerin “olmak” eylemini öğrenirken İngilizce ile kıyaslama yoluna gitmeleri bu noktada öğrenme hatalarına, aşırı genelleme (overgeneralization) ya da yanlış kavramsallaştırmaya (false concepts hypothesized) neden olabilmektedir.

Bu kapsamda öncelikle dilbilgisi ve dilbilim kitapları taranmış, Türkçe “olmak”, İngilizce “to be-to become” eylemlerinin yapısal, anlamsal ve işlevsel açıdan denklik ilişkisi araştırılmıştır. Daha sonra Paulo Chello tarafından yazılan *Simyacı* ve eserin İngilizce çevirisi olan *The Alchemist* isimli eserler incelenmiştir. *The Alchemist*’de yer alan “to be” ve “to become” eylemli tüm cümleler eserin Türkçe çevirisi olan *Simyacı*’daki karşılıklarıyla denklik ilişkisi bakımından karşılaştırılmış ve tümce sınıflamasına göre bu yapılar ayrı ayrı incelenmiştir. Bu incelemeler sonunda elde edilen sonuçlara ise bulgular kısmında yer verilmiştir. Ayrıca elde edilen denklikler sayısal ve oransal olarak tablolaştırılmıştır. Bu çalışmayla, yabancılara Türkçe öğretiminde, “olmak” eylemi ve kopula yapısının daha anlaşılır hale gelmesi, doğru kullanımı ve böylelikle hataların en aza indirgenmesi amaçlanmıştır.

Anahtar sözcükler: Olmak, To be, To become, Kopula, Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi.

ABSTRACT

THE EQUIVALENCE RELATIONS OF THE USAGES OF THE VERB “TO BE” IN TURKISH AND ENGLISH IN TERMS OF STRUCTURE, MEANING AND FUNCTION AND ITS CONTRASTIVE ANALYSIS WITH A PEDAGOGICAL APPROACH

In teaching Turkish as a foreign language, since the first foreign language of the learners is English, learners can compare with English as well as with their native language while learning the verb "olmak". The fact that there are two verbs, "to be" and "to become, which correspond to the verb "olmak" in English, and that the learners try to compare them with English while learning the verb "olmak" can lead to learning errors, overgeneralization or false concepts hypothesized.

For this reason, grammar and linguistics books were scanned and the structural, semantic and functional equivalence relationship of the verbs “olmak” in Turkish and “to be and to become” in English was investigated. Afterwards, the Alchemist written by Paulo Chello and the English translation of the work, The Alchemist, were examined. All sentences with the verb "to be" and "to become" in The Alchemist were compared with their equivalents in the Turkish translation of the work, Simyacı and according to sentence classification, these structures were examined separately. The results obtained at the end of these examinations are included in the findings section. In addition, the obtained balances are tabulated numerically and proportionally. With this study, it is aimed to make the verb "olmak" and the structure of the copula more understandable, provide its correct use and thus minimize the mistakes in teaching Turkish to foreigners.

Keywords: Olmak, to be, to become, copula, teaching Turkish as a foreign language.

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1 Problemin Durumu

Bu çalışmanın problem durumunu, Türkçede “olmak” eyleminin İngilizcede karşılık bulan kullanımlarının farklı yönlerinin olması ve öğrencilerin bu yapıyı öğrenirken İngilizce ile kıyaslama yoluna giderek bir takım öğrenme güçlükleri yaşaması ortaya çıkarmıştır. İki dil arasında söz konusu yapıya yönelik farklılıkların bulunmasının Türkçenin yabancı dil olarak öğrenme sürecinde birtakım öğrenme güçlüklerine yol açtığı düşünülmektedir. Ancak, bu çalışma sayesinde ilk olarak öğreticinin, ardından da öğrencinin hedef yapıya dair farkındalık elde etmeleri sağlanacak, böylelikle olası hatalar en aza indirilecektir.

Bu çalışmanın temel konusu olarak Türkçedeki “olmak” eylemi yapısı seçilmiş ve İngilizce ile karşılaştırma yapılarak İngilizceyi zaten bildikleri varsayılan öğrencilerin Türkçeyi daha kolay ve etkili bir biçimde öğrenmeleri amaçlanmıştır. Aynı zamanda, ana dili ya da yabancı dili İngilizce olan bireylere Türkçe öğretmeyi hedefleyen öğretmenlerin kopula yapıları konusunda iki dildeki benzerlik ve farklılıklar ile ilgili bilinçlenmeleri sağlanacak ve bu sayede daha verimli bir öğretme ve öğrenme süreci gerçekleştirilecektir. Ayrıca, Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen bireylerin ana dilleri ya da yabancı dillerinin etkisiyle hedef dili öğrenme sürecinde ortaya çıkabilecek güçlüklerle yönelik farkındalık düzeyleri artırılacağı için tipik hatalardan kaçınmaları da sağlanacaktır. Sonuç olarak, Türkçedeki “olmak” eylemi ve kopula yapısına yönelik daha etkili bir öğretme ve öğrenme sürecine ulaşılması hedeflenmektedir.

1.2 Amaç ve Önem

Temel amaç; İngilizce ve Türkçede “olmak” eylemi kullanımlarını incelemek, aralarındaki anlamsal, yapısal ve işlevsel açıdan denklik ilişkilerini ortaya çıkarmak ve verimli dil olguları elde ederek “olmak” eyleminin eğitimsel yaklaşımı karşıtsal

çözümlemesini yapmaktır. Böylelikle her iki dildeki “olmak” eylemi daha anlaşılır bir duruma gelecektir.

Çalışmanın konusu olarak her iki dilde “olmak” eylemi kullanımlarının karşılaştırılmasının sebebi, ana dili Türkçe olmayan öğrencilerin söz konusu yapıyı öğrenirken, kendi ana dilleri ya da yabancı dilleriyle kıyaslama yoluna gitmeleri ve çoğu zaman iki dil arasındaki farklılıklar nedeniyle öğrenme güçlükleriyle karşılaşmalarıdır. Türkçedeki bu hedef yapının İngilizce ile karşılaştırılmasının nedeni ise yabancı dil olarak Türkçe öğrenenlerin İngilizce bilme olasılıklarının diğer yabancı dillere oranla daha yüksek olmasıdır.

Bu çalışma için ilk olarak Türkçe dilbilgisi ve dilbilim kitapları taranarak Türkçede “olmak” eylemi kullanımları betimlenecek, bu yapıların İngilizcedeki yapısal, anlamsal ve işlevsel denklik ilişkileri belirlenecektir. Ardından Paulo Coelho’nun *The Alchemist* adlı eserindeki “to be” ve “to become” içeren tüm cümleler belirlenecek ve listelenecektir. Ardından bu cümlelerin *Simyacı*’daki denkliği de listeye eklenecek, böylece çalışmanın temelini oluşturan bütüncü oluşturulacaktır.

Ana dili ya da ikinci yabancı dili İngilizce olup Türkçeyi öğrenmeyi hedefleyen bireylerin ana dillerinden hedef dillerine farkında olmadan da olsa olumlu ve/veya olumsuz birtakım aktarımlarda bulunması bu alanda çalışma yapılmasının gerekliliğini ortaya koymaktadır. Bu iki dil arasındaki benzerlikler ve aynılıkların olumlu transferi, farklılıkların ise olumsuz transferler (interferenzleri) tetikleyeceği varsayılmaktadır. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde zorluklara yol açan asıl etken olarak bu farklılıklar gösterilmektedir. Nitekim Türkçe ve İngilizcenin farklı dil ailelerine ait olması pek çok farklı özelliği beraberinde getirmektedir. Bu durumda, Türkçe ile İngilizce arasındaki sapma ve farklılıklar belirlenerek öğrencilerin hedef dilleri (Türkçe) konusunda bilinç düzeyleri artırılmalı ve bu sayede muhtemel hatalardan kaçınmaları sağlanmalıdır.

Yabancı dil öğrenme sürecinde, yabancı dil ile ana dil arasındaki sapma ve farklılıkların tespit edilmesi önem arz etmekte, bu tespitlerin yapılmasında *yanlış çözümleme* önemli bir yere sahiptir. Özellikle yanlışların ve olası nedenlerinin belirlenmesi, ortaya çıkan sorunların çözüme kavuşturulması ve bu noktada sorunlara yönelik önerilerin geliştirilmesi açısından bu önem daha da ön plana çıkmaktadır. Genç ve ark. (2016)’nın yabancı dil olarak Türkçe öğrenenlerin -DI geçmiş zaman

için, koşaç yerine *ol- eylemini* kullanma eğilimlerini araştırdığı DEDAM’da yapılan çalışmada, koşaç (kopula) kullanımında %52, *sıfat/ad ol+du+kişi* eki yapısında %66 oranında yanlış tümce kurulduğunu tespit etmiştir. Ayrıca çalışmaya dahil edilen ve Türkçe hazırlık öğrenimi gören öğrencilerin koşaç kullanmasının gerekli olduğu tümcelerde genel olarak *ol- eylemini* kullandıkları tespit edilmiştir. Çalışmanın diğer bir sonucuna göre ise öğrencilerin üretimsel boyutta *sıfat/ad+(y)DI+kişi* veya *sıfat/ad+ol+du+kişi* eki kullanımlarında bu iki yapı arasındaki farkı anlamayarak yanlış yaptıkları tespit edilmiştir (Genç ve ark., 2016: 136). Bu çalışmayla beraber Türkçede -ol eylemi ve kopulatif yapılarının Türkçe öğrenen ve öğretenler için daha anlaşılır hale getirilmesinin önemi ve bu alanda çalışma yapılmasının gerekliliği daha net olarak ortaya çıkmaktadır.

1.3 Araştırma Soruları

Türkçe ve İngilizce arasındaki yapısal farklar, ana dil ya da yabancı dil olarak İngilizceyi kullanan bireylerin Türkçe öğrenmelerinde karşılaşılabilecekleri zorlukları da bu alanda ortaya çıkaracaktır. Bu nedenle her iki dil arasındaki farklılıkların bilinmesi gerekmektedir. Bu bağlamda, Türkçedeki “olmak” fiili ile İngilizcedeki “to be” ve “to become” fiilleri yapısal olarak karşılaştırılmış olup Türkçe ve İngilizcede kullanılan bu fiillerin koşaç yapıları yapısal olarak incelenmiştir. Bu kapsamda bu çalışmanın araştırma sorusu şu şekilde oluşturulmuştur.

- Türkçedeki “Olmak” fiili ile İngilizcedeki “to be” ve “to become” fiilinin kullanımı arasında yapısal, anlamsal ve işlevsel olarak ne tür farklar bulunmaktadır?
- Türkçe ve İngilizcedeki kopula yapısının doğru kullanılması ve kopula içeren cümlelerin doğru bilinmesi yabancı dil olarak Türkçe öğrenen bireylerin Türkçe öğrenmelerine hangi düzeyde olumlu katkı sağlayacaktır?

1.4 Araştırmanın Modeli

Bu çalışmanın desenini nitel araştırma yöntemlerinden içerik analizi oluşturmakta olup, genel olarak içerik analizleri konu ile ilgili eksiklik veya boşlukları işaret ederek, ileride yapılacak çalışmalara yol gösterici olmaktadır. Tanım olarak

içerik analizi metin içerisinde tanımlanan birtakım karakterlerden tarafsız ve sistematik sonuçlar çıkarma tekniğidir (Koçak ve Arun 2006: 22). Diğer bir tanıma göre içerik analizi ürettikleri iletişim araçları ile insan davranışlarının incelemek olup, bu incelemeden kasıt insanların ürün, fikir ve düşüncelerin başkalarına ulaştırılması amacıyla kullanılan her türlü araç gereçtir. Bunlar arasında kitap, siyasi demeç, roman, gazete, yayımlı metin, fotoğraf ve şarkı gibi ürünler yer almaktadır (Kıran, 2018: 425). Bu çalışmada Türkçe “olmak” eyleminin İngilizcede “to be ve to become” eylemleriyle karşılaştırılması yapılmış olup, öncelikle dilbilgisi ve dilbilim kitapları taranarak Türkçedeki “olmak” eylemi ve kopulatif biçimbirimlerin kavram ve yapısı betimlenmiş, bu yapıların İngilizcedeki yapısal, anlamsal ve işlevsel denklik ilişkileri incelenmiştir. Ardından, Paulo Chello’nun “The Alchemist” adlı eserindeki her “to be” ve “to become” eylemi kullanımının, “Simyacı” daki karşılıkları listelenmiş, bunlar arasındaki denklik ilişkisi betimlenmeye çalışılmıştır.

BÖLÜM II

KAVRAMSAL AÇIKLAMALAR

2.1 Dil Kavramı ve Özellikleri

Türkçenin geleneksel dilbilgisi kitaplarında dili tanımlarken araştırmacıların, *canlı bir varlık olan, duygu ve düşüncüyü aktaran, toplumsal bir varlık olan, insanlar arasında iletişim kuran* gibi ifadelerine sıkça rastlarız (Uzun, 1998: 11-12). Oysa insan dilinin yapısı, özellikleri ve karmaşıklığı bu terimlerin çok daha ötesinde karşılık bulur. İnsan dilini, diğer yaratıkların diillerinden ayıracak olursak karşımıza çıkacak dilin belki de en önemli özelliği dizgisel oluşudur.

Dil konusunda dilbilim akımlarının müşterek noktasını dilin yapısal özelliği ve sistemin araştırılması oluşturmaktadır. Yapısal dilbilim dili bir sistem olarak araştırmasının yanında, dil araştırmasını bağımsız bir mecra olarak görmektedir. 20'nci yüzyıldaki dilbilim akımlarının ortak noktasını da sistem ve yapıdaki öğeye, başka bir ifadeyle bütünün parçaya üstünlüğü oluşturmaktadır. Bu akımların hiçbirisi öğelerin sadece fiziksel özelliklerini göz önünde bulundurarak öğeleri tek başına tanımlamayı denemezler. Tüm dilbilim okullarının ortak noktasında da yine dilin bir sistem veya yapı olarak değerlendirilmesi yatmaktadır. Tam da bu noktadan hareketle, bir dilin tümcelerinin değerinin tek tek öğelerle değil, bu öğelerin karşılıklı ilişkileri içinde ortaya çıktığını vurgulamaktadır. Yapısal dilbilimin temel kavramları da 20'nci yüzyılın başlarında Ferdinand de Saussure'un Genel Dilbilim Dersleri'nde (*Cours de linguistique generale*, 1916) dilsel olguları incelemesi üzerine ortaya attığı düşüncelerden hareket alır. Yine aynı yüzyılın ortalarına doğru etkinlik kazanan yapısalcılık; gerçeğin birbiri ile bağımlı, bir bütün ile parça ilişkisi içerisinde anlaşılması kuralından ortaya çıkan öğrenme ve değerlendirme biçimi olarak ele alınmaktadır.

Humbolt (1988: 50) dilin bir ürün değil, bir etkinlik olduğundan söz etmektedir. Buna göre dil gerçek anlamda genetik bir yapı olup, dil; eklemleri sesi düşüncenin ifadesi haline getirmek amacıyla tinnin tekrarlanan çalışması olarak tanımlanmaktadır. Genel olarak Humbolt'un *ergon* (ürün)/*energia* (etkinlik) ayrımı, Saussure'nin *langue*

(dil)/parole (söz) ayrımına benzetilmektedir. Diğer taraftan Chomsky'nin competence (edinç)/performance (performans) ayrımı da buna benzetilebilir. Burada edinç; dinleyen ve konuşan arasındaki sonsuz sayıdaki tümcenin üretilip anlaşılmasını sağlayan düzenek, dile ilişkin bilgi veya kurallar dizgesi olarak tanımlanırken, edim; edinç adı verilen dilsel yeteneğin konuşma eylemi ile gerçekleştirilmesidir (Gülsoy, 2005: 156). Saussure, Humbolt ve Chomsky'nin ortaya koyduğu paralel yapılarıdaki ilk kavramlar olan ergon (ürün), langue (dil) ve competence (edinç) dil dizgesi ve bu dizgedeki olanakları ifade ederken, energia (etkinlik), parole (söz) ve performance (performans) biçimlenmiş yapı ve bireysel kullanıma gönderim yapmaktadır (Topkaya, 2016: 63).

Humbolt dilin bireye sonsuz ayrıntılar dizisi sunmakta olması durumunu, söylenen her şeyin, ya söylenmeyeni oluşturduğunu veya buna hazırladığını ifade etmektedir. Buna göre, dili kullanan kişiler, dilin yerleşik kurallarındaki tabi öğeleri sınırsız bir şekilde yeniden yapılandırma yetisine sahiptir. Bu da dilin bireye sonsuz ayrıntılar dizisi sunmasının göstergesidir. Chomsky'ye göre de dilin üretildiği koşullara bağlı olarak dilsel üretimler sınırlı sayıdaki sözcük ile sonsuz sayıdaki farklılıkla gerçekleştirilebilmektedir. Diğer bir ifadeyle, günlük kullanıma göre insanların ürettiği her bir cümlelerin farklı kombinasyonları sınırlı sayıdaki sözcük ile yeniden üretilir ve yeni cümleler haline getirilir (Müldür, 2016: 61). Ferdinand de Saussure'un ve geçmişten günümüze Humbolt, Chomsky gibi önemli dilbilimcilerin dile bu yaklaşımları başka araştırmacılar için de yol gösterici olmuştur. Günümüzde de bu yaklaşımla araştırmacılar dil göstergesinin özellikleri üzerine çeşitli görüşler ortaya koymuşlardır.

Sebzecioğlu'na göre: *“Dizge (system) kavramını anlamadan dilin ne olduğunu anlamak pek mümkün değildir. Dilin çeşitli birçok parçası vardır ve bu parçaların herhangi bir kullanımda nasıl tasarlanacağı dilin soyut dizgesine göre belirlenir. “Soyutluluk”, parçaları anlamlı bir hale getiren kurallara gönderimde bulunan bir kavramdır. Sözgelimi, evrende rastgele yüzen hidrojen ve oksijen atomları, 2 hidrojen ve bir oksijen olarak bir araya geldiklerinde soyut olan kural işleyerek suyu meydana getirir. Böylece soyut bir kural ya da yasa somut bir gerçeklik ortaya çıkarır. Herhangi*

bir nedenin tetiklemesiyle evrende hidrojen ve oksijen atomlarının bir daha su oluşturmak için bir araya gelemeyeceğini varsayalım! Sonradan ortaya çıkan bu durum soyut su=H₂+O formülünün var olmadığı anlamına gelmez” (Sebzecioğlu, 2016: 21).

İnsan dilinin soyutluluk ve dizgisellik özelliğine dair Kerimoğlu da “Kalemde söz etmek için mutlaka bir kalemin yanında olması gerekmez.” ifadesini kullanır ve dilin bu özelliğinin “şimdi ve burada” kavramlarının ötesinde, somut olan dünyayla beraber soyut olanı da kavramımıza olanak verdiğini ifade eder. Kerimoğlu, ayrıca insan dilini, diğer dillerden ayıran sözdizim özelliğinin dilin bir dizge oluşturmaya olanak verdiğini belirtir. (Kerimoğlu, 2017: 2). Childe (2005; 19) ise soyutluluk üzerine, yine koştur bir ifadeyle, dili “insanın; somut olanın tutsaklığından kurtuluşu” olarak ifade etmektedir.

İnsan dilinin *dizgiselliği* ve *soyutluluğunun* yanında *üreticiliğinden* bahsetmek gerekir. *Üretici*, sözcük anlamı olarak Dilbilim Sözlüğü’nde “*Dilbilgisinin bir dildeki dilbilgisine uygun tümceleri üretme gücü taşıma özelliği*” olarak ifade edilir (İmer ve ark., 2011: 254). Dil, üretkendir. Çünkü her doğal dil belli ve sınırlı sayıda dilbilgisi kurallarına ve sözlüğünde belirli bir sayıda sözcüğe sahiptir. Fakat bu sınırlı kurallar ve sözcüklerle kurulacak tümce sayısı sınırsızdır. Hepimiz, herkes için yeni olabilecek sonsuz sayıda tümce üretebiliriz.

Değinilmesi gereken diğer bir özellik, dilin nedensizlik özelliğidir. Yule, ‘*The study of language*’ adlı kitabında, genel olarak dilsel bir biçim ile anlamı arasında bir bağ olmadığını, dilsel gösterge ve nesne arasındaki bu ilişkinin nedensizlik (arbitrariness) olarak adlandırıldığını ifade eder. Yule’a göre sadece bazı yansıma sözcükler bu kurala uymaz, fakat bu sözcüklerin sayısı oldukça azdır (Yule, 2006: 12-13). Uzun ise bu kavramı açıklarken yansıma sözcükler ile ilgili şu örneği verir:

“Birçoğumuzun okumuş olabileceğine dayanarak, Batı kaynaklı çizgi romanları hatırlatabiliriz. Kahramanlar orada smock diye yumruk atar ve tabancalarından gravgrav diye sesler çıkarır. Biz onların yumruklarının ve silahlarının neden küt küt

ve cuvcuv diye çıkarmadığını hayretle görür, “Adı üzerinde yabancıdır, çıkardığı sesler de yabancı olacaktır” diye bu hayreti pek sürdürmeyiz. Demek ki, nedenli olmanın en belirgin alanı olan yansımalarda bile, dillere göre farklılık bulunmaktadır” (Uzun, 1998: 13).

Dilin son yarı yüzyılda en çok konuşulan özelliği ise ‘doğuştanlık’ olmuştur. Chomsky göre, insan dil yetisiyle doğar ve doğumuyla beraber bir dilbilgisi mekanizmasına sahip olur. Bu mekanizma her insanda aynı ve evrenseldir. İnsan çevresinde hangi dil konuşuluyorsa o dili konuşacaktır ve konuşulan dilin dilbilgisine sezgisel olarak sahip olacaktır. Noam Chomsky’e göre (2014), *“Dil doğuştan gelen bir şey değildir, demek benim torunum ile bir kaya ve tavşan arasında hiçbir fark yoktur”,* demekle eşdeğer bir iddiadır (Chomsky, 2014: 59).

Son olarak, bilimsel veriler ışığında, dilin düşünceden, düşüncenin dilden ayrı düşünülmemeyeceği dil- düşünce ilişkisinden bahsedecek olursak şüphesiz ki aklımıza ilk gelecek isimler arasında Sapir ve Whorf yer alır. Sapir- Whorf hipotezi olarak anılan bu hipoteze göre “bir dilin dilbilgisel yapısı o dilin kullanıcılarının dünyayı algılamalarını” etkiler. Yani dil ve kullanıcılarının algısı, anlayışı arasında doğrudan bir ilişki vardır ve dilden yola çıkarak o dilin kullanıcılarının düşünce yapıları anlaşılabilir (Kerimoğlu, 2017: 57). Vardar (2001: 13) ise dil ve düşünce ilişkisi açıklarken; *“İnsan, nesnelerin varlığını ancak onları adlandırarak kavrayabilmiştir. Dünya, ancak düşünce düzlemine aktarılarak ‘bilgi konusu olduğunda bir karışıklıklar bütünü olmaktan çıkar. Çünkü bilgi, her nesneyi içinde boğulduğu yığından çekip çıkararak bu karışık bütüne düzen getirir, onu anlaşılır kılar. Görüldüğü gibi düşünce dille bütünleşerek görevini yapabilir.”* ifadelerine yer verir (Akt. Vardar, 2001: 13).

2.2 Dilbilim -Karşılaştırmalı Dilbilim İlişkisi

Dilin tarihsel gelişimini ve geçmişten bugüne yapılan dilbilim araştırmalarını göz önünde bulundurduğumuzda, dilbilimi Saussure’dan önce ve Saussure’dan sonra olmak üzere ikiye ayırmak hemen hemen her dil araştırmacısının kabul edeceği bir yaklaşım olur. Yapılan alanyazın taramasına göre, Saussure’a kadar diller

kökenbilimsel açısından incelenmiş ve Saussure'la beraber bugün modern dilbilim olarak adlandırdığımız dönemin kapıları açılarak, dil incelemelerine farklı yaklaşımlar ve yeni boyutlar getirilmiştir.

Yapısal dilbilimin geliştirilmesinde Saussure'un Durkheim başta olmak üzere Fransız sosyoloji geleneğinin etkisi altında kaldığı bilinmektedir. Saussure özellikle ondokuzuncu yüzyılın fizyolojist eğilim ve karşılaştırmalı filolojisini reddetmiş, dilbilimin yalnızca dilsel olanla ilgilenmesi gerektiğini vurgulamıştır. Saussure'a göre dilin artsüremli ve eşsüremli olmak üzere iki boyutu bulunmaktadır. Dilin artsüremsel özellikleri üzerinde durmanın bilgi sağlayıcı özelliğinin olmadığını vurgulamıştır. Dilbilimciler özellikle dilin özü konusunda çeşitli yanılgılara düşmüşler, ses ile anlamlar arasında ilişki olduğunu düşünerek bu bağlantıya dair nedenler araştırmışlardır. Saussure'un dilbilim yaklaşımına göre dil çalışmalarında tek bir disiplin adı altında birçok uzlaşmaz etkinlik toplanmış ve kendi içerisinde tutarsız ve çelişkili etkinliklere dönüşmüştür. Saussure geliştirdiği yeni ilke ve yöntem anlayışı ile klasik dilbilim anlayışı değiştirmiştir. (Parladır, 2016: 82-83).

Saussure dilin konusunun ne olduğunun anlaşılmasına kadar üç evreden geçtiğini ifade eder. Bunun ilk aşamasının eski yunanlılar tarafından başlatılan ve Fransızlar tarafından devam ettirilen dilbilgisi adı ile anılan çalışmalar oluştururken, ikinci aşamasını Friedrich August Wolf tarafından başlatılan betikbilimin ortaya çıkması, üçüncü aşamasını da dillerin birbiri ile karşılaştırıldığı ve Franz Bopp'un diller arasındaki ilişkileri incelediği karşılaştırmacı betikbilim oluşturmaktadır (Köktürk ve Eyri, 2013: 123-124). Bopp yaptığı çalışmalarda Farsça ve Latince ile Sanskritçe ve Yunancayı eylem çekimleri kapsamında karşılaştırmış, yapılan bu çalışmalar Hint-German ve Hint-Avrupa dillerinde yerini almıştır (Özdemir, 2012: 2514). Franz Bopp aynı zamanda dillerde yer alan çeşitli çekimleri karşılaştırmış, modern bilimdeki adı ile sözcüklerin modern dilbilimine göre yeniden kurmaya ve köken biçimlerini belirlemeye çalışmıştır. (Kerimoğlu, 2016).

Karşılaştırmalı dilbilim üzerine yapılan çalışmalarda genel olarak dil edimbilimsel, anlamsal, sözdizimsel ve ses bilimsel olmak üzere birçok açıdan

incelenmekte, söz konusu inceleme alanları birbiri ile etkileşim içerisinde olmaktadır. Birçok dilde biçim değişimi, bir başka dilde anlamsal değişime de yol açmaktadır. Anlamsal değişimler ise artzamanlılık ve eşzamanlılık esaslarına göre yapılmakta olup kullanılan dilin kendi içerisindeki anlamsal karşılaştırmalar, farklı dillerin anlamsal uygunluğunun kontrol edilmesi noktasında da fayda sağlamaktadır. Özellikle metin ve sözcüklerin çevirisinde her zaman uygunluk yakalanamamakta, karşılaştırılan diller iki akraba dil olsa da aynı anlamı taşıyamamaktadır (Graefen ve Liedke, 2012: 92).

2.3 Karşılaştırmalı Dilbilim - Yabancı Dil Öğretimi ve Öğrenimi İlişkisi

Yabancı dil öğrenirken, öğrenciler, zihinlerinde bilinçli veya bilinçsiz olarak yabancı dillerini, ana dilleriyle karşılaştırma yoluna giderler. Bu karşılaştırmanın temel nedeni kişinin öğrendiği yeni dili, anadili ile içgüdüsel olarak anlamlandırmak istemesi, zihninde iki dil arasındaki farklılık ve benzerlikleri ortaya koymaya çalışmasındandır. Bu durum yabancı dil öğrenme sürecini kimi zaman olumlu kimi zaman olumsuz etkilemektedir. Odlin (1989: 27) öğrenilen dil ile anadil arasındaki farklılık ve benzerliklerin bulunması ile elde edilen diller arasındaki etkileşimi, aktarım (*transfer*) olarak adlandırmaktadır. Bu aktarım esnasında olumlu etkiye sahip olan “olumlu aktarımın” (*pozitive transfer*) yanında, “olumsuz aktarıma” (*negative transfer*) neden olan “yanlış yorumlama” (*misinterpretation*), “başkalaşma” (*alteration*), “ödüncleme alıntı” (*calque*), “değiştirim” (*substitution*) gibi etkilerin de ortaya çıkacağını belirtmektedir.

Yabancı dil öğrenme sürecinin kolaylaştırılması, sürecin olumsuz etkilenmesine neden olabilecek eksikliklerin azaltılması için geçmişten günümüze bazı dilbilimciler karşılaştırmalı dilbilim üzerine çalışmalar yürütmüş ve vardıkları sonuçlara yönelik fikirlerini dile getirmişlerdir. Bu kapsamda Corder (1981: 12), ana dilin dil yapısının

bir başka dil aktarım sürecine aktarılabileceği, ana dilin yabancı dil üzerinde etkili olduğunu ileri sürmüştür. Yine, Lado, ana dilin yabancı dil öğrenimi üzerinde etkili olduğu, bu öğrenim sürecinde yanlışlık ve zorlukların ana dilden kaynaklandığından yola çıkarak her iki dil arasında karşılaştırmalar yapmıştır. Lado aynı zamanda dilsel öğelerin işlevsel ve yapısal özellikleri ile iki dilin işlevsel ve yapısal özelliklerinin dil kullanımını kolaylaştırdığı, iki dil arasındaki farklılığın ise öğrenmeyi zorlaştırdığını ileri sürmüştür. (Topaloğlu, 2020: 135).

Yabancı dil öğreniminde karşılaştırmalı dilbilimin kullanılması, süreç içerisinde karşıtsal çözümlemeyi de doğurmuştur. Kavramsal olarak karşıtsal çözümleme iki farklı değerin sınıflandırmasını yaparak, iki ayrı dilin karşılaştırılabileceği varsayımı üzerinde duran dilbilim yaklaşımı olarak adlandırılmaktadır. Yapılan araştırmalar dillerin kolaylığı ve zorluğunun öğrenilen dil ile anadil karşılaştırmasının yapılması ile belirleneceğini ortaya koymaktadır. Bu yaklaşıma göre yabancı dil öğrenirken ortaya çıkabilecek öğrenme zorlukları, yabancı dil ile anadil arasındaki karşıtsal çözümleme sonucunda belirlenecektir. Hiç şüphe yok ki, karşıtsal çözümlemede yabancı dil öğrenme esnasında ortaya çıkacak tüm yanlışlıkların açıklanması mümkün olmayacaktır. Fakat dil öğrenme esnasında nasıl hataların yapıldığı, bu konuda elde edilen tecrübeler, karşıtsal çözümlemenin gerekli olduğunu göstermektedir. Yapılan araştırmalar biçimbilgisi, söz varlığı ve söz dizimi konusunda yapılan araştırmalardan bilgisi olan ve karşıtsal çözümleme yapan öğretmenlerin mesleklerini icra ederken, daha büyük başarı gösterdiklerini ortaya koymaktadır (İşler, 2008: 130).

Fries (1945) tarafından yayınlanan ve modern yabancı dil öğretiminin başlangıcı olarak kabul edilen “Teaching and Learning of English as a Foreign Language” isimli eser bugün yapılan çalışmalara ışık tutması açısından önem taşımaktadır. Bu çalışmada dil öğrenenlerin yapmış olduğu hatalar, yapılan hataların temelleri ortaya konulmaya çalışılmıştır. Fries ilk kez çalışmasında iki dil arasında ortaya çıkan farklılıkların öğrenmede zorluklar yaşatacağını, bunun da öğrenenleri hataya götüreceğini vurgulamıştır. Fries’e göre iki dil arasındaki benzer yasa ve unsurlar ise, yanlış yapılmadan öğrenmenin yolunu açacaktır (Akt. Ünal, 2009: 10).

2.4 Kopula Kavramı

Birçok araştırma ve dilbilgisi çalışmasında *koşaç*, *kopula*, *ek eylem*, *ek fiil*, *cevher fiil*, *cevheri fiil*, *bildirme eki*, *ana yardımcı fiil* gibi farklı isimlerle adlandırılmış olan kopula kavramı, eklerin birleşerek bir dizi oluşturduğu Türkçe'nin ekleşme dizisinde önemli görev ve işleve sahiptir. Bu sebeple kopula geçmişten günümüze birçok dilbilgisi ve dilbilim çalışmasına konu olmuştur.

Kamile İmer, Ahmet Kocaman ve Sumru Özsoy (2011:181) hazırladıkları Dilbilim Sözlüğü çalışmasında *koşaç* (copula) kavramını şu şekilde ifade eder; *Dilbilgisi çalışmalarında kendi başına çok az anlamı olan, asıl görevi özne ile yüklemi bağlamak olan öge*. Bu bağlama görevini Hint- Avrupa dillerinde ayrı bir fiil üstlenirken (*Ing. to be, Alm. Sein, Fr. Etre*) Türkçenin sözdizimi yapısında bu görev isim veya isim soylu kelimelere gelen, bazen de kendi başına tümcede yer alan, ismi yüklemleştirme görevi ve tümceyi sonlandırma işlevi olan şekillerle gerçekleştirilir. Bu şekiller fiillere geldiklerinde ise birleşik zamanlı çekimler sağlayıp fiile bazı anlamsal işlevler de yükler. Ayrıca, Latince “copula” sözcüğünden türeyen ve “bağlama” anlamı taşıyan bu sözcük, özne ile yüklem arasında yargı bağı kurar.

Caner Çiçekdağı, *Kopula Üzerine* adlı makalesinde “Türkçede *koşaç* veya bağ adı verilen kopula, dilbilgisel açıdan ek eylemler içinde, dört türde yer alarak olumlu cümlelerde “-dı”, “-mış”, “-sa” ve -dır sözcüğüyle ifade edilmektedir. “Dır”ın dışındaki diğer üç eylem bileşik zamanlı eylem yapmakta da kullanılmaktadır” ifadeleriyle kopula yapısını betimler.

Banguoğlu (2004:474), Türkçenin Grameri adlı çalışmasında kopulayı *cevher fiili* olarak adlandırır. Yazar, bu şeklin bütün kişilerde er-mek kökünden gelmediğini belirterek dilimizde kopulanın sadece çekim ekleri kalmış i-mek fiili olduğunu belirtir. Yazara göre, i-mek bir durumu fiilidir, bir halde bulunuşu anlatır ve diğer dillerde olduğu gibi yalın anlamlı bir durum fiilidir. Bununla beraber i-mek fiilinin hepsi bildirme tarzında olmak üzere dört kipte çekimi vardır: 1. *geniş zaman*, 2. *geçmiş*, 3. *dolaylı geçmiş* 4. *Şart*. Fakat bir durum fiili olduğu için geleceği kapsamı mantıksız görüldüğünden, bu işlevi gelecek kipinde olmak fiili üstlenir; iyi-yim/ *iyi olurum*, iyi-ydim/ *iyi oldum*, iyi-ymişim/ *iyi olmuşum*, iyi-ysem/ *iyi olmuşsam*.

Muharrem Ergin ise kopula yapısını şu ifadelerle anlatır:

“Yalnız bir fiil vardır ki bu fiil bütün şekil ve zaman eklerini değil, ancak bir kısım şekil ve zaman eklerini alabilir; bu fiilin bütün kipleri değil, ancak bazı kipleri vardır. Bu fiil eskiden cevherifiil, cevher fiili denilen, bugün isim fiili veya ana yardımcı fiil diyebileceğimiz i- fiilidir” (Ergin:2009:314).

Ardından ekleyerek, bu fiilin tüm isim ve fiil şekillerinin sonlarına gelerek onlardan birleşik fiil yaptığı için ana yardımcı fiil, isimleri fiilleştirdiği için de isim fiili denildiğini belirtir. Ayrıca Ergin’e göre, i- fiilinin kök olarak tek başına kesin ve belirli bir anlamı yoktur. Bununla beraber Banguoğlu gibi; Ergin de -i fiiliin Eski Türkçede er- şeklinde olduğunu ve bu fiilin dört çekim, dört kipi olduğunu ifade eder: şimdiki zaman, görülen geçmiş zaman, öğrenilen geçmiş zaman, şart şekilleridir.

Nadir Engin Uzun *Dilbilgisinin Temel Kavramları Türkçe Üzerine Tartışmalar* adlı eserinde Türkçede koşacın i- eylemi olduğunu belirtir. Uzun’a göre bu eylem birleşik zaman paradigmalarında yardımcı eylem konumundadır. Olmak eylemi, dönüşme anlatan sıradan sözlüksel bir eylemdir. Bu eylemin tümleci sıfat olduğunda kendi işini, ad olduğunda ayrıca bulunma, var olma anlatmak üzere koşacın işini de yapabilmektedir (Uzun:2004:88).

Hasta ise- hasta-y-sa : koşaç/yardımcı fiil

Hasta olacak/oldu: dönüşme anlatır.

T. Nejat Gencan (2001: 348), kitabında ekeylem olarak adlandırdığı bu yapıyı, ad soylu sözcüklerin sonlarına gelerek onları eylem yapan yapılar olarak tanımlar. Gencan’a göre de ekeylem -imek fiilidir ve di’li geçmiş, miş’li geçmiş, geniş zaman ve dilek-kışul olmak üzere dört kipte çekimi vardır.

Aslı Göksel ve Kerslake (2005:79) *Turkish A Comprehensive Grammar* adlı eserinde kopula belirticilerinin -(y)- ekiyle beraber -DI, -mİş ve -sA son ekleri oluştuğunu belirtir. Birçok durumda olmak eylemini karşılayan kopulanın farklı

şekilleri olduğunu belirtir: -(y)DI, -(y)mİş, -(y)sA ve karşılaştırmalı formda -(y)ken. Yazara göre, -(y) kopula olduğu için -(y)ken hem fiil köküne (bakarken) hem isim köküne (çocukken) bağlanabilir. Fakat diğer kopula belirtecilerin tersine, üçüncü çoğul eki hariç şahıs ekleriyle birleşemezler. -lAr:gider(ler)ken.

Kornfilt (1997) *Turkish Descriptive Grammar* adlı kitabında kopula kavramını “tümcenin içsel yapısı” başlığı altında inceler. Kornfilt adıl tümleyicilerle kopula tümcelerinin adıl yükleme getirilen zaman ve kişi ekleriyle oluştuğunu belirtir ve bu kavramı *(ben) satıcı-y -ım* örneği üzerinden betimlemeye başlar. Yazara göre, -y kopuladır ve geniş zamanda zaman eki kullanılmaz, yalnızca uyum biçimbirimi şahıs eki vardır. Yüklemedeki sözcük sesli bir harfle bitiyorsa -y alırken, sessiz harfle bitiyorsa -y silinir :*(ben) öğretmen-im*. Geçmiş zaman ifade etmek için ise görülen geçmiş zaman eki -DI veya öğrenilen geçmiş zaman eki -mİş kullanılır: *(ben) satıcı-y-dı-m*, *(ben) öğretmen-di-m*, *(ben) satıcı-y-mış-ım*, *(ben) öğretmen-miş-im*. Gelecek zamanda ise -ol yardımcı eylemi kullanılır, zaman ve şahıs eki bu eyleme eklenir: *(ben) satıcı ol-acağ-ım*, *(ben) öğretmen ol-acağ-ım* (Kornfilt,1997:77-81).

Görüldüğü üzere, birçok araştırmacı farklı isimlerle bu yapıyı adlandırmasının yanında, Türkçede hangi yapıların kopulatif yapılar olduğu konusunda farklı görüş ve tespitlere sahip olabilmektedir. Bizler tezimizin konusunun, Türkçede ol- eyleminin bir Hint- Avrupa dili olan İngilizcedeki “to be” ve “to become” eylemleriyle denklik ilişkisini araştırmak olması ve uluslararası birçok önemli çalışmada bu yapının “copula” olarak adlandırılması açısından “kopula” kavramını kullanmayı tercih ettik.

2.5 Eşdeğerlik ve Denklik İlişkisi

Bu çalışmada Paulo Chello’nun Simyacı ve İngilizce çevirisi olan “The Alchemist” adlı eseri incelenmiş, The Alchemist’de ‘to be’ ve ‘to become’ içeren tümceler Simyacı’da karşılık gelen tümcelerle “olmak” eylemi ile denklik ilişkisi bağlamında karşılaştırılmıştır. Çalışmanın denklik ilişkileri üzerine olması sebebiyle çeviride denklik ve eşdeğerlik kavramının betimlenmesi önem arz eden bir konudur.

İsmail Boztaş (1999), “Çeviri, Çevirmen, Dilbilim İlişkisi, Çeviride Eşdeğerlik ve Kayıplar” adlı makalesinde “çeviri” kavramını şu şekilde tanımlamaktadır: “Nasıl tanımlanırsa tanımlansın, çeviri diller ve kültürlerarası bir aktarım, başka bir deyişle doğal dildeki bildirimin anlamsal ve işlevsel eşdeğerliliğini sağlayarak başka bir doğal dile aktarma olgusudur. Diller arası çeviri düzleminde her ne kadar dillerin düzgü birimleri arasında tam bir eşdeğerlik söz konusu olmasa da bildiriler yabancı düzgü birimlerinin eşdeğerli karşılıkları olarak kabul edilmektedir” (Boztaş,1999:60). Anlaşıldığı üzere, Boztaş’a göre diller arasında tam bir eşdeğerlik bulunmamaktadır. Her dilin kendine özgü sosyo-kültürel bir yapısı olup kaynak dildeki bir bildiri erek dile aktarılırken bilgi yetimi meydana gelebilmektedir.

Turgay Kurultay, “Çeviri bir uygulamalı dilbilim midir?” adlı makalesinde eş değerlik ve denklik kavramını şu ifadeyle aynı anlamda kullanmaktadır: “Gerçekten de sözelimi dilbilgisel yapılarla ilgili dil tekine ilişkin dizge içi işlevler, dilbilimsel inceleme ve betimlemeyle bilincimize çıkarıldığı zaman diğer dilde yapısal koşutluk olmadığını daha açık görmemizi sağlayabilir ve işlev üzerinden bir denklik arayışına kılavuzluk edebilir, tabii çevirmenin dilbilimsel bilgisinin güçlenmesi koşuluyla” (Kurultay, 2005:201). Kurultay makalesinde aynı zamanda yeni çeviribilim paradigmasına vurgu yaparak, çevirinin bir iletişim süreci olduğunu ve çeviri sürecinde oluşan bu iletişim bağlamının çevirmenin dünya algısından kopuk olmayacağını ifade ederek, serbest çeviri yönteminin savunulmasa da kaynak metne olabildiğince yakın bir çevirinin gerekli bir koşul olmadığını belirtmektedir (2005:206).

Çeviri aynı zamanda, “kaynak dildeki bildiriye deyiş, anlam, işlev ve kültürel bakımdan da en doğal biçimde aktarabilme becerisidir”. Çeviride “eş değerlik” aynılık demek değildir ve aynı dilde dahi bir yazının farklı basımları arasında farklılıklar olabilmektedir. Bilhassa Türkçe ve İngilizce gibi farklı dil ailelerinden olmaları sebebiyle yapısal anlamda birçok farklılık gösteren, sözcük varlığı açısından bakılırsa İngilizce gibi 600.000’den fazla sözcüğe sahip olan bir dil için Türkçe gibi sözcük dağarcığı çok daha dar olan bir dile tam bir eşdeğerlik bir hayli zor görünmektedir (Boztaş, 1999:57).

Yapılan alanyazın taramasına göre, birçok araştırmacı aynı görüşleri paylaşmakta, genel anlamda çeviride ideal bir eşdeğerlik arayışının olmaması gerektiğine vurgu yapmaktadır. Türkçe “olmak” İngilizce “to be” ve “to become” eylemlerinin anlamsal, yapısal ve işlevsel açıdan denklik ilişkilerinin incelendiği bu çalışmada ise, anlamsal açıdan yüksek denklik göstermiş, kaynak tümceye yakın tümceler *to be – to become tam denklik ilişkisi* kapsamında, biçimbirimsel denklikler (-DI, -Dİr, -DİK) ve “var, yok, değil” denklikleri *kısmi denklik* kapsamında, serbest çeviri yapılarak çevrilmiş tümceler *serbest çeviri* kapsamında, biçimbirimsel olarak sıfır denklik gösteren tümceler *yapısal olarak sıfır denklik ilişkisi* kapsamında incelenmiştir.

BÖLÜM III

TÜRKÇEDE “OLMAK” EYLEMİNİN MORFOLOJİK VE İŞLEVSEL ÖZELLİKLERİ

3.1 Türkçede Fiiller

Dilde kullanılan kelimeler; sözdizimsel, biçimbilgisel ve anlamsal açılarından sınıflandırılabilen, bu sınıflandırmanın en temel sözcüklerini fiiller ve adlar oluşturmaktadır. En genel ifade ile tüm sözcük gruplarının bir doğru üzerinde yer aldığı varsayılırsa, bu doğrunun bir tarafında isimler, diğer ucunda fiiller yer almaktadır. Fiiller morfosentaktik ve anlamsal bakımdan çok sayıda geleneksel biçimbilgisi çalışmalarına konu olmuş, yapılan tanımlamalarda genel olarak durum, iş, oluş ve hareket bildiren kelimeler olarak tanımlanmıştır. Fakat günümüzde bu yaklaşım ve tanımlama yeterli görülmemektedir. Dilbilimdeki anlambilimi çalışmaları fiilleri temel anlamları ve kılınış özelliklerine göre sınıflandırır. Son dönemlerde yapılan çalışmalarda da fiiller, yönemsel ve anlamsal yaklaşımların zayıflığı sebebiyle yeniden sınıflandırılmaya ve değerlendirmeye tabi tutulmaya çalışılmaktadır (Erdem, 2016: 189).

Fiiller yapısal açıdan incelendiğinde de fiil yapılarının kök, türemiş ve birleşik olarak karşımıza çıktığı görülmekle birlikte, Banguoğlu (1920: 224) tür açısından fiilleri; bir durum, bir oluş, bir kılış veya toplu bir deyimle olup bitenleri anlatan kelimeler olduğunu ifade etmektedir. Ergin (1992: 280) fiilleri hareketi karşılayan kelime olarak belirtirken, hareketi mekân ve zaman içerisinde faaliyetlerin tümü olarak belirtmektedir. Korkmaz (2003: 527)’ın fiiller ile ilgili tanımına bakıldığında ise; fiiller mekân ve zaman kapsamında kavram ve nesneler ile ilgili durum, kılış ve oluş ile hareket ve iş bildiren kelimelerdir.

Fiiller bir dilde en temel görevlerden birini üstlenmekte olup, sözcükler arasında önemli bir yere sahiptir. Literatür incelendiğinde dilbilgisi ile ilgili çalışmaların büyük kısmında sözvarlığı işlevsel ve anlamsal olarak üç sınıfa ayrılmakta, bunlar nesnelere karşılık gelen adlar, eylem ve hareketlere karşılık gelen fiiller ve yalnız başına hiçbir şeyi karşılamayan edatlardır. Bazı çalışmalarda ise iki farklı grupta incelenen söz varlığı cümledeki işlevleri açısından adlar ve fiiller olarak incelenmektedir

(Banguoğlu, 2004:151; Yener, 2007; Kahraman, 2011; Erdem, 2016: 189). Fiillerle ilgili olarak yukarıda yer alan çalışmalardan da anlaşılacağı gibi fiiller mekân ve zaman içerisinde nesnelerin olma ve yapma gibi her türlü durumlarını belirten kelimeler olarak tanımlanmaktadır. Yapılan tanımların içeriğine bakıldığında da fiiller anlamsal olarak daha fazla ön plana çıkmaktadır. Bu anlamsal özelliğinin arkasından biçimbilgisel özellikler ortaya çıkmakta, genel olarak da fiil çekimleri göz önüne alınmaya başlanmaktadır (Korkmaz, 2003: 527).

Fiillerin ifade ettiği anlamları tamamlayan unsurlar fiil tamlayıcısı olarak adlandırılmakta olup, tamlayıcılar fiilin etki ettiği varlığın zaman ve durumunu, yön ve yeri ile özelliklerini belirtmektedir. Diğer taraftan fiillerin anlamına göre tamamlayıcı unsurların da değiştiği görülebilmektedir. Örneğin “acı” fiili “ağrımak”, “acı hissetmek” anlamında kullanıldığında tamlamaya ihtiyaç duymazken, “*adamın canı acıdı*” ifadesinde olduğu gibi “üzülmek” anlamında kullanıldığında tamlamaya ihtiyaç duymaktadır. Bunun yanında fiillerin almış olduğu hâl ekleri farklı şekillerde olabilmekte, bütün hâl ekleri her fiil tamlayıcısını almamakta veya bir tamlayıcıya ihtiyaç duymamaktadır. Diğer taraftan tamlayıcılar tarafından alınmış hâl ekleri ile ilgili olarak tam bir görüş birliği olmamakla birlikte, isimlerle ilgili haller literatürde farklı isim ve farklı sayılarda verilebilmektedir. Fiil ile tamlayıcı arasındaki ilişki göz önüne alındığında da tamlayıcıdaki farklı hal ekinin fiilin anlamını değiştirdiği de görülmektedir. Örneğin “*Bir hayvana vurdu*” cümlesindeki “vur” fiili “dayak” ve “*sopa ile vurmak*” anlamına gelebilirken “*Bir hayvanı vurdu*” cümlesindeki “vur” fiili öldürmek anlamı taşıyabilmektedir (Özkan, 1999; 128-129).

3.2 Fiillerin Sınıflandırılması

Türkiye Türkçesindeki fiiller üzerine birçok çalışma yapılmış, yapılmaya da halen devam edilmekte, elde edilen her yeni bulgu, yeni yaklaşım ve bilgiler ortaya koyulmaktadır. Böylece günümüz şartlarına uygun olarak yeni yöntem ve ihtiyaçlar ortaya çıkmaktadır. Son dönemlerde Türkçeye her geçen gün ilgi söz artmakta, bu öğretim ve öğrenim süreçlerine katkıda bulunacak yöntem, bilgi ve belgelerde artış olarak karşımıza çıkmaktadır. Böylece Türkçe anadil konuşucuları açısından çok önem arz etmeyen konular, yabancı dil olarak Türkçe’yi tercih edenler için önem

taşıyabilmektedir. Neredeyse tüm diller açısından dilin temel varlıklarından olan fiiller, temel sözcük türlerinden birisini oluşturmaktadır. Bu yönü ile fiiller işlev, anlam ve yapı açısından inceleme konularının ilk sıralarında yer almaktadır (Gedizli, 2013: 569).

Türkçede fiil türü kelimeler genel olarak iki temel üzerine oturtulmakta, bunlardan ilki fiil olanlar, diğeri ise isim ve fiillerden türetilerek fiilleştirilen kelimelerdir. Türkçe gramer terimleri ile ilgili sözlükler bunları; fiil kökü, fiil gövdesi veya yalnızca gövde ve kök olarak isimlendirmektedir. Korkmaz (2007: 150), türetilmemiş fiil olan kelimeleri; basit fiil, fiil kökü ve eylem kökü terimleri ile ifade etmiştir.

- Basit fiil: Anlam ve yapı açısından daha küçük parçalara bölünmeyen kök durumundaki bir veya iki heceli fiiller olarak tanımlanmıştır.
- Eylem kökü: Bir göstergenin eylem nitelikli sözlükbirim özelliği olan anlambirimleridir.
- Fiil kökü: Durum, kılış ve oluş bildiren, yapısal olarak daha küçük yapılara ayrılmayan fiil soylu kelimelerdir.

Fiiller yapı bakımından genel olarak basit fiiller, türemiş fiiller ve birleşik fiiller olarak ele alınmakta olup, yapılan çalışmalar sıklıkla türemiş fiilleri ele almakta, bu kapsamda basit fiiller en az üzerinde durulan fiiller olmuştur. Basit fiiller kök halinde olan fiiller olarak tanımlanırken, bileşik fiiller birleşme yolu ile yapılan fiiller olarak tanımlanmaktadır. Birleşik fiiller bir ad ile yardımcı fiilin bir araya gelmesi ile oluşturulabildiği gibi iki ayrı fiil ya da birden çok kelime ile bir esas fiilin bir araya gelmesi ile oluşan ve tek bir kavrama dönüşen fiil yapılarıdır. Bu tür fiiller taşıdıkları farklı anlam, işlev ve yapısal özelliklere göre kendi içerisinde farklılaşmaktadırlar. Örneğin esas anlamının yitirilmesi sonucunda deyimleşen fiiller olduğu gibi, anlamının koruyan ya da anlamını korumanın yanında birtakım işlevlere sahip olan fiiller de bulunmaktadır (Okçu, 2012: 1).

Benzer şekilde Alyılmaz (1994) söz varlığı ile ilgili öğeleri, diğeri bir anlatımla kavramlara ait işaretleri genel hatları ile köken/kök halinde olanlar, gövde halinde olanlar ve birden daha çok ögenin bir araya gelmesi ile oluşturulan öğeler şeklinde üç gruba ayırmaktadır. Buna göre (Akt. Serin, 2019: 268);

- Köken veya kök halinde olan ögeler: Daha küçük parçalara bölünemeyen ve Türkçenin işlek kuralları ile daha anlamlı olan başka dil ve lehçelerden alınmış ögeler olarak tanımlamaktadır.

- Gövde yapısında bulunan ögeler: Gövde halinde bulunan ögeler; isimden fiil yapım eki ile oluşturulmuş ögeler, fiilden fiil yapım eki ile oluşturulmuş ögeler, isimden isim yapım eki ile oluşturulmuş ögeler, fiilden isim yapım eki ile oluşturulmuş ögeler olmak üzere dört grupta incelenmektedir.

- Birden çok öge ile oluşturulmuş ögeler: Bunlar genel olarak belirsiz isim tamlaması ile oluşmuş ögeler, niteleme sıfatı ile isim tamlamasından oluşmuş ögeler, zarf ile fiilden oluşmuş ögeler ve belirsiz nesne ile geçişli fiillerden oluşan ögelerin yanında devlet, millet, yer, kişi, kavim ve boy isimleridir.

Anlamsal açıdan bakıldığında da fiillerin farklı özellikleri olduğu görülmektedir. Akbayır (2006: 76-77) kalıcı kavram ve varlıkları karşılamayan fiillerin hareket eyleminin bir ögesi olduğuna vurgu yaparak; iş- kılış eylemi, durum eylemi ve oluş eylemi olarak üç sınıfa ayırmaktadır. Bu ayrıma göre iş-kılış eylemleri; bir nesneyi olumlu veya olumsuz etkileyebilmekte, insanların yaptığı eylemlere karşılık gelmekte, bir nesneyi alabilmekte, bu eylemler ile kurulan cümlelerdeki eylemler çatı bakımından geçişli olmaktadır.

Yazmak,

Gezmek,

Taşımak,

Tanımak

İçmek gibi fiiller iş-kılış eylemlerine örnek olarak gösterilebilir (Çil, 2013: 41).

Durum eylemleri ise; bir durumu anlatmanın yanında nesneye bağlı olmayan, özne ile bağlantılı bir durumu veya özelliği gösteren, süreklilik arz eden, çatı bakımından geçişsiz olan ve insanlara özgü olan bilinçsiz yapılar olarak karşımıza çıkmaktadır. Sona ermesi bakımında başka eylemlere gereksinim duyan durum eylemlerine;

Uyumak,

Dinlenmek,

Bakmak,

Yatmak,

Susmak,

Durmak gibi fiiller örnek olarak gösterilebilir (Çil, 2013: 41).

Diğer bir eylem çeşidi ise oluş eylemleri olup, genel olarak doğa eylemlerini ifade etmektedir. Aynı zamanda bu eylemler kendiliğinden oluşan ve gerçekleşmesi belli zamanlara bağlı olan eylemler olmasının yanında, eylemi gerçekleştiren gizli bir gücün varlığı, bu varlığın ise kural olarak dilbilgisi açısından kişi olarak değerlendirildiği görülür. Diğer taraftan bilinç gerektirmeyen oluş eylemleri, nesneye bağlı olmadığı için çatı açısından geçişsiz özelliktedir.

Güneş doğdu,

Rüzgar esti,

Yapraklar sarardı,

Ağaçlar yeşerdi,

Ekinler büyüdü,

Çocuklar doydu,

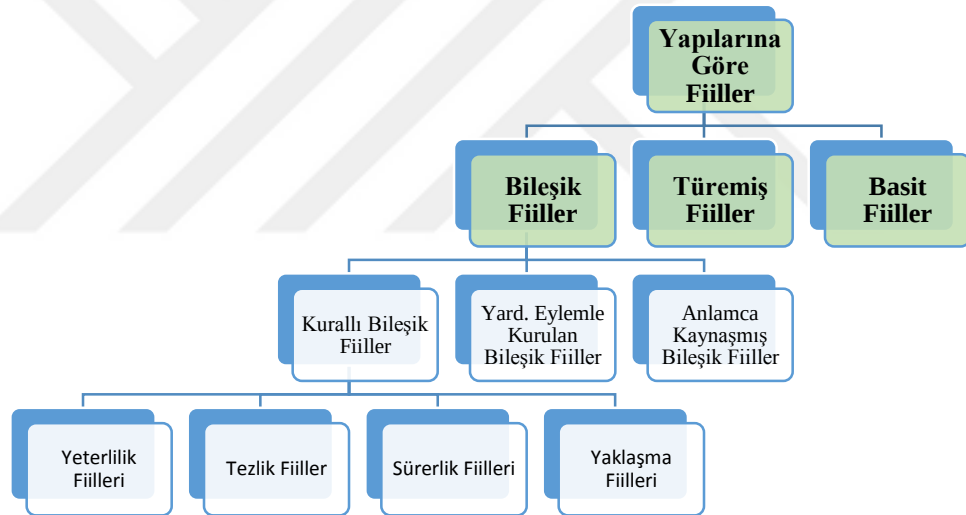
Karanfiller soldu oluş eylemlerine örnektir (Çil, 2013: 41).

3.3 Türkçede “Olmak” Fiilinin Morfolojik Özellikleri

Türkçede ihtiyaç olan kavramların karşılanabilmesi, dil içerisindeki söz varlığının zenginleştirilmesi için çeşitli yöntemlerden yararlanılmış olup, bunlar arasında türetme, kalıplaştırma ve birleştirme yöntemleri bulunmaktadır. Bu yöntemlerden en çok kullanılanlardan olan birleştirme yöntemi ile meydana gelen fiiller arasında, sayısal, anlamsal ve yapısal olarak yine farklı şekillerde sınıflandırılmış, birleşme şekilleri açısından farklılık göstermiştir. İki fiil ile oluşturulan yapılar genel olarak bir zarf fiili ve bu fiile eklenen yardımcı fiilden meydana gelmekte olup, yardımcı fiil genellikle kendinden önce yer alan fiili tasvir etmektedir. Diğer taraftan isimlerle yapılan birleşik fiiller de bulunmakla birlikte, bu tür fiiller farklı tanım ve sınıflandırmalara tabi tutulmuştur (Akbaba, 2007: 84).

Ergin (1983: 367) birleşik fiilleri; bir isim ya da fiil ile bir yardımcı fiilin bir araya gelmesi ile oluşan kelimeler grubu olarak tanımlamakta, yardımcı fiilleri; isim ile birleşik fiil yapanlar ve fiil ile birleşik isim yapanlar diye iki gruba ayırmaktadır. İsim ile birleşik fiil yapanlar ile ilgili yapı genel olarak bir isim ve partisip grubu ile *ol-*, *et-*, *bulun-*, *yap-*, *eyle-* gibi fiillerin birleşmesi ile meydana gelmektedir.

Literatürde isim + yardımcı fiil şeklinde kullanılan yardımcı fiiller hakkında çeşitli çalışmalar bulunmakta olup, bu çalışmalarda *ol-*, *et-*, *bulun-*, *yap-*, *eyle-* fiillerinin birleşmiş oldukları adı fiil durumuna getirdikleri belirtilmektedir. Böylece bunlara olmak, etmek, bulunmak, eylemek, kılmak, yapmak anlamları ile çekim eki işlevi yüklemektedir. Bunlar arasında, isim ile yardımcı fiil yapanlar içerisinde *ol-*, *et-*, *yap-*, *bulun-* yer almaktadır. Bu fiillerden *ol-* ve *bulun-*geçişsiz birleşik fiil meydana getirirken, *yap-*, *et-* ve *eyle-* geçişli birleşik fiiller yapmaktadır. Bu fiillerde genel olarak isim unsurunun tek kelimeden oluştuğu görülmekle birlikte, zaman zaman birkaç kelimeden oluştuğu da görülebilmektedir. Bunlar isimden meydana gelebildiği gibi zarf ye da sıfat olabilmektedir. Temel olarak burada fiil unsuru çekim unsuru vazifesi yaparak fiilleşmektedir (Baydar, 2003: 57-58).

Şekil: 3.1 Yapılarına göre fiiller

Türkiye Türkçesi ile ilgili gramere bakıldığında *ol-* yardımcı fiilinin söz konusu birleşik çekimlere yer verilmediği veya bunların birleşik fiil kapsamında değerlendirildiği ve çalışmaların bu yönde yapıldığı görülmektedir. Bazı çalışmalarda ise karmaşık fiiller başlığı altında cevher fiili ya da tasvir fiili olarak incelenmiş; - *gel-ir ol-dum*, - *yap-mış ol-acaksın*, - *yap-acak ol-dum* şeklinde yapılar irdelenmiştir. Korkmaz (2003)’ın Türkiye Türkçesi Gramerinde ise bu yapılar “Birleşik Fiiller” başlığı altında ele alınmış, sıfat fiil + yardımcı fiil olarak değerlendirilmiştir (Ay, 2011: 680-681).

3.4 Kopula Fiil Eylemi Bakımından “Olmak” Fiili

Türkiye Türkçesinde kişi bildirimlerini mümkün kılarak şahıs ekleri alan isim cümleleri bulunmakta olup, bu gramer unsurları; kopula, koşaç ya da ek fiil isimleri ile anılmaktadır. Türkiye Türkçesi dışında daha birçok dilde bir kimliği belirtmek, bir eşitliği ve yargıyı kesinleştirmek amacıyla olmak anlamındaki ek fiillerden faydalanılmaktadır. Şimdiki zaman ile ilgili ek fiiller bu sebeple eşitlik koşacı, sınıflandırma ve kimlik veya grup üyeliği ileten koşaçlar olarak ifade edilmektedir (Bacanlı, 2007: 53). Türkiye Türkçesinde tarihsel süreç içerisinde de hep mevcut olan bu yapı, yardımcı fiil olarak ele alınarak incelenmiştir (Küçük, 2010: 61).

Cevher ek fiil olarak adlandırılan fiiller, isme “*halde veya durumda olmak*”, “*ismin belirttiği nitelikte olmak*” anlamlarını taşımaktadır. Bu sebeple cevher ek fiiller genel olarak durum fiili olarak nitelendirilmektedir. Bazı araştırmacılar bu duruma “*oluş ve durum cevher ek fiili*” adını vermektedir. Bazı dilbilimcilere göre bir isim, cevher ek fiil ile birleştiği zaman “*bir oluşun halini muhafaza et*” veya “*bir hal üzerinde bulun*” şeklinde açıklanabilecek bir durumu izah ettiğini vurgulamaktadır. Örneğin “*Ahmet bir zamanlar öğrenci idi*” ve “*Ahmet öğretmendir*” cümlelerinde yer alan *i-* ve *dur-* unsurları, statik olarak Ahmet’in hangi kimlikte, kim ve ne olduğunu ifade etmektedir (Özalan, 2014: 9)

Yapılan çalışmalarda diğer dillerde olduğu gibi Türkiye Türkçesinde de bir takım özel fiillerin olduğu belirtilmeye çalışılmış, genel olarak bu fiiller ek eylem, ek fiil, cevher fiilleri, ana yardımcı fiil, cevheri fiiller, yardımcı fiil ve bildirme eki benzeri adlar konularak incelenmiştir. Kaldı ki bu fiillerin kendine özgü yapısı nedeniyle ayrı çalışma konusu olarak incelenmesi onların özel olduğunun bir göstergesidir. Bu fiilleri özel kılan unsurlar ise şu şekilde sıralanabilir (Korkmaz, 2010: 81; Aliekbéroğlu, 2014: 73).

- Bu fiillerde *i-* ve *-Dır* isim cümlesinde kullanılabilmektedir.

- Bu fiiller var olma (*i-*, *ol-*, *-Dır*) içeriğini barındırmakta, bu nedenle cevher fiil olarak isimlendirilmektedirler.

- Bu fiillerin sözcük anlamı bulunmamakta olup, *et-*, *kıl-*, *eyle-*, *ol-* fiilleri sözcük anlamı bulunmayan yardımcı biçim birime, *i-* ve *-Dır* ise ek fiile dönüşmüş biçimbirimlerdir.

- Bu fiiller içerisinde *kıl-*, *eyle-*, *et-*, *ol-* fiilleri isim+fiil şeklinde birleşik fiil olarak kullanılmakta, bu nedenle de bu fiillere yardımcı fiil adı verilmektedir.

- Bu tür fiiller önünde fiil veya isim, fiilimsi veya çekimli fiil olmadan kullanılamazlar.

Vardar (2007: 90), Delice (2008: 105) ve Korkmaz (2010: 81) *ol-* fiilinin isimlerle birlikte kullanıldığını, fakat bu kullanımlar sonucunda bu fiilin anlamsal ve görev olarak değiştiğini belirtmektedirler. Buna göre “*i-*” ve “*-Dır*” isimler üzerinde bildirme görevi yapmakta, “*ol-*” ise bir taraftan yapım eki gibi çalışarak isimden fiil türetmekte, diğer taraftan da isimler ile birleşik fiil oluşturmaktadır. Bu şekilde kullanıldığında “*ol-*” varlığı bir halden başka bir hale geçirmekte, böylece ifadede yer alan isme zaman ve hareket ilave ederek isme fiil görevi yüklemektedir. Örneğin “*Dayım dün akşam bize misafir oldu*” cümlesinde “*dayım*” varlığı “*ol-*” fiili yardımı ile misafir haline geçerken, “Havalar daha da güzel olacak cümlesindeki “havalar” varlığı, yine “*ol-*” fiili yardımı ile güzel haline dönüşmüştür (Alibekiroğlu, 2015: 195).

3.5 Yardımcı Eylem Bakımından “olmak” Fiili

İsim ve yardımcı fiilden oluşan yapılar hakkında literatürde çeşitli çalışmalar yer almakta olup, bu yapılar ile ilgili araştırmacılar çeşitli söylemlerde bulunmuşlardır. İsim + yardımcı fiil şeklinde oluşan birleşik fiillerin; *ol-*, *et-*, *bulun-*, *yap-*, *eyle-* gibi yardımcı fiiller ile bir isim ya da sıfatın birleşmesi sonucu oluştuğu, yardımcı fiillerin de söz konusu isim ve sıfatlara “olmak”, “etmek”, “bulunmak”, “yapmak”, “eylemek”, gibi anlamlar yüklediği yukarıda ifade edilmişti. Bu noktada araştırmacıların ortak görüşü *ol-*, *et-*, *bulun-*, *yap-*, *eyle-* gibi yardımcı fiiller, çekim unsuru görevi yapmakta ve isimleri fiilleştirmektedirler.

İsim + Yardımcı fiilden oluşan yapılar Türkçede çok eski dönemlerden bu yana kullanılmakta olup, mevcut bilgiler bu tür yapıların yardımcı eylemlerle yapılan *birleşik eylemler* ya da *yardımcı fiiller ve onlarla oluşturulan birleşik fiiller* başlıkları altında incelendiklerini ortaya koymaktadır. Gülsevin (2000: 221-222) “*ol-*” ve “*i-*” gibi yapıların tip ve fonksiyonlarının ayrı olması ve morfolojik ve sentaks incelemeler ile gramer öğretimlerinde ikilik doğurması nedeniyle birleşik çekim başlığı altında incelenmesi gerektiğini belirtmektedir.

Efendioğlu ve Solmaz (2007) “Birleşik Zamanlar Üzerine” adlı makalesinde şimdiye kadar yapılan dilbilgisi çalışmalarında, birleşik zamanların ek fiilinin sadece -imek fiili olarak verilmesini eleştirmiş, olmak fiilinin de -imek fiili ile aynı anlamda ve görevde kullanıldığını belirtmiştir. Araştırmacılar, Eski Türkçeden beri *olmak/bolmak* oluş fiillerinin *ermek* durum fiilinin yanı başında yer aldığını ve yardımcı fiil görevinde kullanılmakta olduklarını ifade etmektedir. Araştırmacıların asıl üzerinde durduğu yapı sıfat + fiilin üzerine *olmak* fiilin birleşik zamanlarda olduğu gibi kip ve zaman eki getirildiği yapıdır. Sıfat-fiillerinin zaman anlamlarını kaybetmedikleri, Türkçe tarihi boyunca zaman anlamını korudukları ifade edilmiştir. Araştırmacılar, başka araştırmacıların da görüşlerine yer vererek, “birleşik zaman çekimlerinde ek eylemden önce gelen kip/zaman eklerini sıfat-fiil (partisip) ya da isim-fiil (mastar)” olarak kabul edildiğini ifade ederek, *oku-muş+ø-tu+m* yargısı *oku-muş+ol-du+m* şeklinde ifade edildiğinde yapı olarak bu iki yüklem arasında herhangi bir fark oluşmamakta, yalnızca ikinci yargıda ek eylem yerine ol- yardımcı eylemi kullanıldığını belirtmektedirler. Bu noktada ek eylemin (imek fiili) yanında olmak yardımcı eyleminin de farklı kategorilerde birleşik zaman çekimleri yapabileceği açıktır (Efendioğlu&Solmaz, 2007:50-53)

Korkmaz (2007: 241) yardımcı fiilleri, adlaşmış fiil soylu kelimeler ile yabancı kaynaklı veya ad soylu kelimelerin fiilleşmesinde kullanılan “*olmak*”, “*eylemek*”, “*etmek*”, “*kılmak*”, “*imek*” gibi fiiller ile birlikte esas fiillere tasvir anlamı veren “*yaz-*”, “*kal-*”, “*dur-*”, “*ver-*” gibi fiillerin oluşturduğu yapılar olarak tarif etmektedir. Özkan ve Sevinçli (2008: 55) ise yardımcı fiiller konusunda; bir isim ile bir fiil unsurunun bir yardımcı fiil ile oluşturduğu yapıya birleşik fiil adı verilir dedikten sonra yardımcı fiillerin anlam üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığını ifade etmektedir. Sadece isimlerin fiilleştirilmesinde kullanıldığını, bu sebeple de *fiiller ile birleşik fiil yapan yardımcı fiiller* ve *isimler ile birleşik fiil yapan yardımcı fiiller* olarak iki gruba ayrıldıklarını belirtmektedir.

Bazı çalışmalarda yardımcı fiillerin isim + fiil birleşmesinde kullanılan isimlerin, çekim ekli olmaları sebebiyle yardımcı fiiller ayrı ayrı incelenmekte ve yardımcı fiile göre değerlendirme yapılmaktadır. “*Tercih ol-*” örneğinde yardımcı fiil kendi işlevinde, isim çekimsiz olmakla birlikte, “*Tercihleri ol-*” yapısında fiilin anlam

değeri de gözlemlenebilmektedir. Çekimli isimlerin yapım eki işlevli veya yapım eki şeklinde kullanılması, çok kullanılan bir yöntem değildir. Diğer taraftan çekim eklerinin yapım eki gibi bir işlev üstlenmesi, sözcükte türetme yapması nadir karşılaşılan bir durumdur. Örneğin “söz+de”, “göz+de”, “gül+ce” genelleşerek isimle kullanılması sık kullanılan bir durum olmayıp, “evde ol” ile “gözde ol” yapısında “ol-” fiili farklı yapılarıdır. Burada “evde ol-” esas fiil durumunda iken, “gözde ol-” fiilleştirme durumundadır (Gedizli, 2013: 910).

Birleşik fiil, birleşik kip, Türkçede bildirme yapısında kullanılan bu özel fiiller temel biçimbirimler olup, bunların diğer fiillerden farklı olarak ayrılmasının temel nedeni dilbilgisel süreç yaşamalarından kaynaklanmaktadır. Dilbilgiselleşme süreci ise sözcük anlamı olarak kök ve tabanların süreç içerisinde anlamını kaybetmesi, edat ve ekler gibi biçimbirimlere dönüşmesi sonucunda oluşmaktadır. Fiillerin ekleşebilmesi, ancak yardımcı fiil haline dönüşmesi ile oluşmakta, böylece uydu kelime olarak asıl kelimenin farklı işlevlerde kullanılmasını sağlamaktadır. Süreç içerisinde de onun bir parçası halini alarak morfolojik unsuruna dönüşmektedir. Türkçede kullanılan *ol-*, *i-* ve *-Dır* fiilleri bu şekildedir. Türkçede *tur-mak*, *u-mak*, *i-mek* ve benzeri fiiller, kısmen veya tamamen ekleşmiştir (Alibekiroğlu, 2015: 197).

Fiillerde yardımcı fiil olup olmama durumu, birlikte kullanılan ismin fiilleşme eklerine sahip olmadan fiil olma ihtiyacından kaynaklanmakta, burada özel kullanım isteği ve dil yeterliliğindeki eksiklik ön plana çıkmaktadır. Bu yönü ile bir sözcüğün fiilleştirme eki ile fiil yapılması yerine, yardımcı fiil yolu ile fiilleştirilmesi, tercih nedeni olarak değerlendirilmektedir. Türkiye Türkçesinde eklerin büyük önemi bulunmakla birlikte, ekler aracılığı ile gerçekleştirilmeyen fiilleşme, ek görevi üstlenen yardımcı fiiller aracılığı ile yapılmaktadır (Gedizli, 2013: 910-911).

3.6 Anlam Farklılığı Bakımından Olmak ve Oluşmak Eylemleri

Türk Dil Kurumu (2019) sözlüğünde “*olmak*” fiilinin anlamsal açıdan toplam 25 özelliği göz önünde bulundurularak ele alınmıştır. “*Olmak*” fiili Türkçede kendisine en fazla kullanım alanı bulan fiiller arasında yer almakta olup, Türkçe Sözlükte ilk kullanımı “*varlık kazanmak*”, “*vuku bulmak*”, “*meydana gelmek*” şeklindedir. Burada “*olmak*” fiili düz anlam, yan anlam ve deyim niteliği olmak üzere çeşitli anlamlarda

yer almıştır (Türk Dil Kurumu, 2019). Türkçede “*olmak*” fiili anlam, yapı, kullanım sıklığı ve yeri bakımından farklı bir yere sahiptir. Türkçedeki kullanımı açısından ele alındığında yazı dilindeki standart kullanımları (Alibekiroğlu, 2015: 198);

- Yardımcı fiil şeklinde,
- Cevher fiil şeklinde,
- Edat şeklinde,
- Sıfat fiil ekleri içeren yapılarda bileşik kip çekimi şeklinde,
- İsimlerden fiil üreten ek şeklinde,
- deyim şeklinde “*olmak*” fiilinin kullanım alanları bulunmaktadır.

“*Olmak*” fiilinin anlamları Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlüğünde aşağıdaki gibi yer almaktadır (Türk Dil Kurumu, 2019):

- 1) Meydana gelmek, varlık kazanmak, vuku bulmak: “*En şiddetli münakaşa, kumpanyanın ismi için oldu*” - Sait Faik Abasıyanık; 2) Gerçekleşmek veya yapılmak; 3) Bir görev, makam, san veya nitelik kazanmak: “*Okumak, eczacı olmak bu sayılı inatlarından biri ve ilkidir*” - Tarık Buğra; 4) Bir şeyi elde etmek, edinmek: “*Nihayet ben mal sahibi olacağıma göre rahattım*” - Sait Faik Abasıyanık; 5) Bir durumdan başka bir duruma geçmek; 6) Herhangi bir durumda bulunmak; 7) Uygun düşmek, yerinde görülmek: “*Böyle iş olmaz. Oraya gitmesek de olur*”; 8) Yetişmek, olgunlaşmak: “*Ekinler oldu. Üzümler daha olmadı*”; 9) Hazırlanmak, hazır duruma gelmek: “*Çay oldu*”; 10) Bulunmak: “*Kız da hemen olduğu yere oturdu*” - Memduh Şevket Esenal; 11) Geçmek, tamamlanmak: “*İki yıl oldu. Nerede ise üç yıl olacak*”; 12) Sürdürmek, yürütmek: “*İlişkilerimiz dostça olsun istiyorum*”; 13) Bir kuruluşla, örgütle ilgili bulunmak, mensup olmak: “*Partili olmak*”; 14) Yaklaşmak, gelip çatmak: “*Sabah oldu*”; 15) Bir şey, birinin mülkiyetine geçmek: “*Pirlanta gerdanlığı da tektaş küpesi de zümrüt yüzüğü de kendinin olsun!*” - Sermet Muhtar Alus; 16) Ek fiilin geniş zamanı olan -dır (-dir) anlamında kullanılan bir söz: “*Annesi oluyor. Yeğeni olur*”; 17) Teklifsiz konuşmada Sarhoş olmak: “*Sen adamakıllı olmuşsun*”; 18) -e Uymak, tam gelmek: “*Bu şapka başıma oluyor*”; 19) -den Yitirmek, elinden kaçırmak: “*Tembelliği yüzünden işinden oldu*”; 20) -den Bir yerde doğmuş, yaşamış olmak: “*Köyden, kasabadan olmayan, düveni, dirgeni nasıl bilebilir?*”; 21) -

e Bir olayla karşılaşmak, başına kötü bir şey gelmek: “*Aman, ona bir şey olmasın! Kimseye bir şey olmadı*”; 22) -e Yol açmak: “*Bu davranışın ona çok zararı oldu*”; 23 Bir ad veya sıfatın belirttiği durumu almak: “*Su, buz oldu*”; 24) yardımcı fiil Sıfat-fiil eki almış kelimelerle birlikte başlama, bitirme vb. bildiren fiilleri oluşturur: “*Artık bize gelmez oldu. Bu işi yapmış olacak*”; 25) yardımcı fiil Hastalığa yakalanmak, tutulmak: “*Tifo olmak. Verem olmak*”

Diğer taraftan Türk Dil Kurumu sözlüğünde *oluşmak* eylemi “*belli bir varlık kazanmak*”, “*ortaya çıkarmak*”, “*meydana gelmek*”, “*teşekkül etmek*” şeklinde açıklanmıştır. Burada “oluşmak” eylemi, “olmak” eyleminden farklı olarak, “-ş-” işteşlik eki almış, fiilden fiil türetmiştir. İşteşlik ekleri fiilin bildirdiği iş, oluş ve hareketin temel işlev doğrultusunda birlikte yapıldığını göstermekte olup, Türkiye Türkçesinde oldukça geniş bir kullanım alanına sahiptir. Bu ek genel olarak ünlü ile biten sözcüklerde “-ş-” biçimi ile görülürken, ünsüz ile biten fiillerde ünlü uyumu ile bağlantılı olarak “-üş-”, “-uş-”, “-iş-”, “-ış-” eklerini almaktadır (Baştas, 2006).

İşteşlik ekleri, temel olarak tüm çatı eklerinde olduğu gibi fiillerin nesne ve özne ile olan bağlantısını gösterdiği gibi, geçişli ve geçişsiz fiil tabanlarında kullanılmakta, genel olarak da eklendiği fiile geçişsiz özelliği kazandırmaktadır. Bu ekler işlevsel olarak bir taraftan “*kaç-ış*”, “*uç-uş*”, “*öt-üş*”, “*gül-üş*” gibi oluş ve işin birçok kişi tarafından ortaklaşa yapıldığını gösterirken, diğer taraftan “*yaz-ış*”, “*sev-iş*”, “*tan-ış*”, “*boğ-uş*”, “*bak-ış*” örneklerinde olduğu gibi karşılıklı yapıldığını da gösterir. Diğer taraftan işteşlik ekleri “*ol-uş*” örneğinde olduğu gibi tek özneli, kendi kendine ve dönüşlülük ifadesine sahiptir (Özmen, 2014: 721).

3.7 Türkçenin Sıfır Biçimbirim Özelliği

Geleneksel dilbilgisinin sözcük incelemelerinde ek, kök gibi kavramlar dilbilim çalışmalarında yerini biçimbirime (morphem) bırakır ve daha küçük parçalara bölünemeyen dildeki en küçük parçalara biçimbirim adı verilir (Kerimoğlu, 2017:157). Genel dilbiliminde de anlamı kaybolmayacak şekilde daha fazla bölünemeyen en küçük anlam taşıyıcı birimler olarak da tanımlanmaktadır.

Biçimbirimlerin bağımsız ve bağımlı olmak üzere iki ulamı bulunmaktadır. Örneğin ekler bağımlı biçimbirimleri ifade ederken, sözcükler bağımsız biçimbirimleri ifade etmektedir. Diğer taraftan dilbilimde birimler bir anlatım ve deyişte söze dönüşen, en küçük bireyselleşmiş, anlamlı birim taşıyıcısıyken, küçük bir birimin oluşması, daha küçük parçaya bölünemeyeceğini göstermektedir. Bölünmenin sürdürülmesi halinde ise, sesbilimsel olarak en küçük düzeyde birim elde edilecektir (Oymak, 2004).

Erdem Uçar (2017: 83) da biçimbirimleri bir dilin en küçük birimi olarak tanımlamakta, dilbilgisel ve sözlüksel olarak iki sınıfa ayırmaktadır. Dilbilgisel biçimbirimler içerisinde edat türü kelimeler, zamirler ve ekler yer alırken, sözlüksel biçimbirimler isim ve fiillerden meydana gelmektedir. Kullanılan dilin sözdizimi ise dilbilgisel ve sözlüksel biçimbirimlerin belli kurallar çerçevesinde dizilmesi ile meydana gelmektedir. Erdem Uçar (2017)'nin Çağatay Türkçesinde Sıfır Biçimbirimi araştırdığı çalışmasında biçimbirimler ile ilgili yapılan çalışmalarda sıfır biçimbirim ile ilgili farklı terimlerin kullanıldığı, bunlar arasında işaretli görev öğeleri, sıfır biçimlik, sıfır birimcik, eksiz biçimbirimi, sıfır biçimlik gibi isimler yer aldığını belirtmektedir. Diğer taraftan sıfır biçimbirim yokluk işareti ($\emptyset$) ile simgelenmiştir (Erdem Uçar, 2017: 83).

Kerimoğlu (2017:159) sıfır biçimbirimi, dilsel bir işlevin yüzey yapıda herhangi bir işaretleyicisinin olmaması olarak tanımlamakta, bundan dolayı sıfır biçimbirimin varsayımsal bir biçimbirim türü olduğunu ifade etmektedir. Kerimoğlu'na göre, Türkçe ikinci kişi emir kipinde sıfır biçimbirim vardır: *gel- $\emptyset$* . Belirtisiz isim tamlamalarında da belirsizlik işlevi için tamlayan öğede sıfır biçimbirimin olduğu varsayılır: *masa + $\emptyset$ örtü+sü*. 3. Kişinin bazı çekimlerinde de sıfır biçimbirim vardır: *Gel-iyor-du-m* örneğinde 1. Kişi için {-ım} biçimbirimi kullanılır ancak şu örnekte 3. Kişinin dış yapıda herhangi bir işaretleyicisi yoktur: *gel- iyor-du- $\emptyset$* .

Türk Dilinde sıfır biçimbirimlerin tespit edildiği yapılardan biri de yüklemselleştirici eklerdir. İsim soylu ya da isim cinsinden olan sözcükler her zaman yüklem olabilmek için herhangi bir kopula işaretleyicisine ihtiyaç duymaz, doğal olarak cümle sonunda yer alır ve yüklem görevi üstlenirler. Dolayısıyla söz dizgesinin son sözcüğü ne bir fiil ne de ismin bir işaretleyicisiyle yüklemleşmiş bir biçimdir. Kopula işaretleyicileri şekilsel olarak tümcede bulunmasa da anlamsal olarak işlevlerini sürdürür ve sıfır kopula (zero kopula) yapısını meydana getirirler. Örneğin;

- Bugün hava güzel.
- Ayşe pilot.
- Yine odada berbat bir küf kokusu!
- Aynı şehirde yıllar sonra ilk karşılaşma, ne garip!
- Gariban, kendi halinde bir kadın.
- Derin çok fena hasta.

3.8 -DIK Biçimbiriminin Morfolojik Değişkenleri ve Ortaç Özelliği

-DIK ile -AcAK biçimbirimi, yan tümcelemede durumsal adlaştırma yapmakta, bu biçimbirim ile meydana getirilen yan tümcelemeler bir eylem ve oluşumun gerçekleşip gerçekleşmediğini belirtmektedir. Aynı zamanda bunlar, içsel anlamda zaman ifade etmektedirler. Genel olarak -DIK ile oluşturulan ana tümce eylemlerine nazaran, yan tümce eylemleri daha önceki bir zamanda gerçekleşme durumuna göndermede bulunmaktadır (Sülüsoğlu, 2008: 91). Tümleç ortacı şeklinde kullanılan -DIK ortaçlaşma belirticisi belirttiği adın, yan tümcenin özne ortacı veya nesnesinin kullanıldığı öğelerden başka bir öğe olması durumlarında -DIK+iyelik belirteci olarak, yan tümce öznesinde de -nin tamamlayan belirteci olarak eklenmesi ile kullanılmaktadır (Gencan, 2001: 419).

Şen (2015: 28)'in Türkçedeki ortaç içeren tümcelerin anlamsal ve yapısal açıdan İngilizce ile karşılaştırdığı çalışmada ise, ortaç yapıları sınıflandırırken, ortaçları bitimli ve bitimsiz olarak iki gruba ayırmış -DIK, (y)An ve -(y)AcAK eklerinin bitimsiz yapılarının oluşturulmasında kullanıldığına işaret etmiştir.

Özalan (2014; 60) Türk dilinde cevheri ek fiilleri araştırdığı çalışmasında ol-fiilinin cümlede farklı durumlarında kullandığından bahsederken, “*Ali’nin hasta olduğunu duydum*” cümlesi ile “*Hasan dün hasta oldu*” cümlelerindeki ol-fiilinin farklı kullanıldığını ifade etmektedir. Aynı şekilde “*Hasan uzundu*” yerine “*Hasan uzun oldu*” ifadesinin kullanılamayacağını, yan tümceye çevrildiğinde ise “*Hasan’ın uzun olduğunu bilmiyordum*” cümlesinin kullanılabileceğini, bu şekilde yan tümcede olmak sözcüğünün, ana cümlede koşacın yaptığı gibi, yan tümcenin eylem ihtiyacını karşıladığını belirtmektedir. “*Hasan’ın uzun olduğunu bilmiyordum*” cümlesinde aynı zamanda “uzun ol-” ifadesi ile bir durumdan başka bir duruma geçme, hal değiştirme

anlamı katılmaktadır. Fiil kategorisindeki bir unsur, cevheri ek fiil ile bir başka fiil üzerinde zaman eki ve şahıs eki ile yüklemi oluşturabilmekte ya da zarf fiil, sıfat fiil ekleri alabilmektedir. Bunu ifade ederken de bu yapılarda ihtiyacın karşılanması için neden koşaç yerine *olmak* olduğu ve yan tümcede neden eyleme ihtiyaç duyulduğu gibi soruların sorulmasını gerektiğini belirtmektedir (Kelepir, 2003: 83; Özalan, 2014: 14b).

-DIK, ME(K), -EcEK ve benzeri isimleştirciler tümcenin isimleşmiş yan tümce olmasını sağlamakta olup, eylem köküne doğaları gereği eklenememektedirler. Bu durumda ol- kökü, bunlara anlamı olmayan onların eklenebileceği eylem kökü sağlamaktadır. Genel olarak -DIK, fiil eki ile ol- biçiminde yüklem tamamlayıcısı olarak ortaya çıkarken, cevheri ek fiil yüklem parçası olduğunda Dır-, ol- veya i- biçiminde görülmektedir (Özalan, 2014: 14b).

3.9 “-DI” ve “-DIR” Biçimbirimlerinin Morfolojik Değişkenleri

Yapılan alanyazın taramasına göre, birçok araştırmacı tarafından bildirme eki, bildirme koşacı olarak adlandırılan “3. Teklik bildirme eki +DIR/+DUR, Eski Türkçedeki -tur fiilinin geniş zamanının (turur) ekleşmesiyle oluşan bir ektir”. Birçok çalışmada bildirme ekinin isimleri yüklemleştirmesi ve cümleye kesinlik, sürerlik, kuvvetlendirme ve ihtimal gibi anlamlar vermesi üzerinde durulmuştur (Torun, 2003:111). Aynı zamanda “Sen öğretmensin” örneğinde olduğu gibi yüklem olan “öğretmensin” yapısının geniş zamanı ya şimdiki zamanı yansıttığı söylenebilir ve günümüzde düşmüş olduğu düşünülen {-(X)r}eki (öğretmen er-ür sen ve belki öğretmen turur-sen) gerçekte bitmemişlik (imperfect) bildiren bir görünüş eki olmalıdır (Sebzecioğlu, 2016:255)

Zülfikar (2017: 53) koşacı; *Koşaç ve Terimleri Adlandırma Üzerine* isimli makalesinde yüklemi özneye bağlayan kelime olarak tanımlamakta, “*Ev yeni idi*” ve “*Ev büyüktür*” sözlerinde geçen “-idi” ve “-Dir” ifadelerini koşaç olarak adlandırmaktadır. Aynı makalede “-dır” ekinin bir koşaç olduğu, olumsuzluk durumunun ise *değil* olduğu belirtilmektedir. Çiçekdağı (2016: 132) ise koşacı; dilbiliminde cümle içinde yüklem ve özneyi birbirine bağlayan sözcük olduğunu belirtmekte, bu kapsamda “*Ali öğrencidir*” örneğinde yer alan “-dir” ekinin bir koşaç

olduğunu bildirmektedir. Bağ, kopula, koşaç gibi çeşitli adlarla anılan koşacın dil bilimsel açıdan ek eylem olarak “-dı”, “-dır”, “-mış” ve “-sa” olmak üzere dört şekilde ifade edildiğini belirtmektedir. Bunlar arasında “-dır” koşacı bildirme işlevi görmekte, genel olarak da “*Elma kırmızıdır*” ya da “*Kitap masanın üzerindedir*” cümlelerinde olduğu gibi özneyi yükleme bağlamaktadır. “-Dır” ın dışında kalan diğer üç ek eylem ise bileşik zamanlı ek eylem yapmak amacıyla kullanılmaktadır (Çiçekdağı, 2016: 132).

Diğer taraftan “-dır” ifadesinin Türkiye Türkçesinde koşaç olmadığını ileri süren araştırmacılar da bulunmaktadır. Uzun (2004: 85)’un dünya dillerinden örneklerle dilbilgisi temel kavramlarını incelediği kitabında Türkçede geçen “-dır” ifadesinin koşaç olmadığını belirtmektedir. Bunu açıklarken ise “*Ali öğretmendir*” tümcesinde, Ali ve öğretmen arasında yükleme kurulduğunu, birinin diğeri hakkında bilgi verdiğini ifade etmektedir. Bunu örneklendirirken ise “*Ali eve gitti*” tümcesinde, eve gitti bölümünde Ali hakkında bilgi yer aldığı, “*Ali öğretmen*” tümcesinde, tümceyi “-dır” ekinin kurmadığı, o yokken de tümcenin okunabildiğini belirtmektedir. Uzun’a göre “-dır” yer alan tümcelerde eşliği kuran “-dır” değildir. Eğer öyle olsa idi, “Ali öğretmen” tümcesinin eşlik dışında bir ilişki kurması veya bozuk olması gerekiyordu. Buna göre Uzun, “-dır” ifadesinin koşaç olup olmamasını “Ali öğretmen” ve “Ali öğretmendir” tümcelerinin bozuk olup olmamasına bağlamakla birlikte, her iki yazımında dilbilgisi kurallarına uygun olduğunu belirtmektedir (Akt. Özalan, 2014a: 47).

Fakat diğer taraftan Türk dilindeki ekleşme sistemine göre Ø morfeminin göz önünde bulundurulmadığı düşüncesi de ortaya çıkmaktadır. Yani Ali ve öğretmen kelimelerindeki fiil – zaman eki + şahıs eki koşulunun yerine getirilmeden bir araya gelerek cümle oluşturması, diğer bir anlatımla bitimlilik kazanması da mümkün görünmemektedir. Eşleşme bilgisi açısından Türk dilinde “*Ali öğretmen*” tümcesi temel olarak “*Ali öğretmen tur-ur ol*” ifadelerinden meydana gelmektedir. Bu noktada “*turur*” ifadesinin “dır” ya da Ø biçiminde olması da şekil farkından kaynaklanmaktadır. Sonuç olarak “*Ali öğretmen*” ile “*Ali öğretmendir*” tümcelerinin birincisinde +Ø- bulunurken, diğesinde koşacın alt şekli olarak “-dir” yer almaktadır. (Özalan, 2014:47-48)

BÖLÜM IV

İNGİLİZCEDE “TO BE, TO BECOME” EYLEMLERİNİN MORFOLOJİK VE İŞLEVSEL ÖZELLİKLERİ

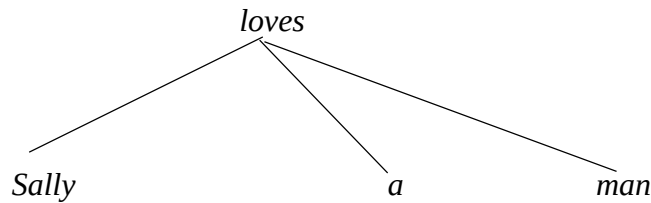
4.1 İngilizcede Fiiller

İngilizce dil bilgisi kitaplarında fiiller genel olarak yapısal, anlamsal ve işlevsel bakış açıları ile değerlendirilerek betimlenmektedir. Yapısal özellikleri itibarı ile morfolojik açıdan ayrıştırılan İngilizcedeki fiiller düzenli ve düzensiz olarak sınıflandırılmaktadır. Düzenli fiillerin dört ayrı formu bulunmaktadır (yalın (bare) formu: *walk*, geniş zaman (present tense) formu: *walks*, geçmiş zaman (past tense) formu: *walked* ve şimdiki zaman (progressive tense) formu: *walking*). Düzensiz fiiller ise belirli bir kurala bağlı olmaksızın bazı morfolojik ve fonolojik değişime uğramakta ve üç farklı yapıda olabilmektedir. (Bare form (verb 1): *go*, Past simple (verb 2): *went* Past participle (verb 3): *gone*) Anlamsal açıdan bakıldığında, fiiller hareket ve durum bildirmekte, genel olarak ikiye ayrılmaktadır (hem durum hem hareket bildiren fiiller de bulunmaktadır). İşlevsel açıdan ise ağırlıklı olarak main verb, helping verb, kopula (linking/complement), gerund-infinitive gibi kullanımlarını göre betimlenmektedir.

L.G. Alexandar (1988:159) “Longman English Grammar” adlı eserinde “Fiil nedir ve ne işe yarar?” başlığı altında, fiili şu şekilde tanımlamaktadır: “Bir fiil, bir eylemi gerçekleştirmeyi ya da bir durumun varlığını ifade eden bir sözcük (run) ya da bir söz grubudur (run out of).” Alexandar’a göre iki temel gerçek vardır: biri, fiillerin “*tense*”ler aracılığıyla zaman farklarını (past, present, future) ifade etmek için kullanılmaları, ikincisi ise yardımcı fiillerin (auxiliary/helping verbs) durum ve eylemlerle ilgili başka bilgiler aktarmak için ana fiillerle kullanılmalarıdır. Örneğin, “*to be*” bir eylemin belli bir zamanda gerçekleşiyor olduğunu anlatmak için ana fiilin şimdiki zaman ortacı haliyle kullanılabilir (I was swimming); *have* ise bir eylemin tamamlandığını anlatmak için ana fiilin geçmiş zaman ortacı haliyle kullanılabilir (I have finished) (Alexandar,1988:159)

Martin Parrott, “Grammar for English Language Teachers” adlı eserinde İngilizcede fiillerin genellikle hareket fiilleri (*action verbs*) ya da eylem fiilleri (*doing verbs*) olarak düşünölmekte olduğunu, fiil denilince genel olarak hareketin akla geldiğini ifade etmektedir. Oysaki birçok fiil hareket bildirirken (ör: *hit, paint*), bir kısım fiiller aynı zamanda varlık, zihinsel koşullar, süreçler (ör: *believe, deduce, enjoy*) ve ilişkiler (ör: *depend, determine*) gibi diğler anlamları ifade etmektedirler. Anlam yönünden fiiller oldukça önemlidirler.

İngiliz dilinde normal şartlarda her cümlede en az bir fiile ihtiyaç duyulmakta, yüklemsiz cümle kurulamamaktadır. İngilizce Türkçe ile karşılaştırıldığında, yüklemın öznenen sonra geldiğı ve tümcede önem açısından her şeyden önce geldiğı genelleştirilebilir bir yargı olur (Parrott, 2010:107). Batı dilleri açısından bakıldığında Fransız dilbilimci Lucien Tesniere tarafından oluşturulan Bağımsal Dilbilgisi Kuramında belirtildiğı gibi tümcenin merkezi eylem içeren yüklemdedir. Tümcedeki diğler tüm öğeler eyleme bağılıdır. L. Tesnière’in bağımsal dilbilgisi kuramının ana unsurları, çekirdek (Nucleus) ya da düğüm (Knoten) olarak isimlendirilen sözcüklerdir ve bağımsallık bu sözcükler arasında bulunan sözdizimsel bağımsallıktır. Bu bağımsallığın sağlanması için tümcede birbirleri arasında alt-üst ilişkisi olan en az iki çekirdeğin yani özne ve yüklemın var olması şarttır (Darancık&Balcı, 2007:148-149). Bağımsal Dilbilgisi modeline göre “Sally loves a man.” tümcesinin betimlenmesi aşağıdaki gibidir:

Daha önce belirtildiğı gibi, İngilizcede fiiller morfolojik bakımdan düzenli ve düzensiz fiiller olarak ikiye ayrılmaktadır. Düzenli fiillerin hepsi sonralarına ‘-d’ ekini alarak geçmiş zaman formunu almakta, fakat bu belli kurallar çerçevesinde

gerçekleşmektedir. ‘-e’ harfiyle sonlanan fiiller *arrive/arrived, phone/phoned, smile/smiled, die/died, lie/lie* gibi geçmiş zamanda çekimlenirken, sonu -e harfiyle sonlanmayan fiiller ‘-ed’ ekini almaktadır: *wait/waited, ask/asked, clean/cleaned, follow/followed, video/videoed*. Tek bir sesli harfin ardından tek bir ünsüz harf alan fiillerde ise son sessiz harf iki kez yazılmaktadır: *stop/stopped, beg/begged, rub/rubbed*. İki heceli fiillerde, son hecede tek bir sesli harf ve ardından tek bir ünsüz harf varsa, son ünsüz iki kez yazılmakta ve vurgulanmaktadır: *occur/occurred, prefer/preferred, refer/referred, 'benefit/benefited, 'differ/differed, 'profit/profited* gibi fiiller ise vurguyu ilk hecelerine aldıklarından son sessiz harflerini tekrarlamazlar. Amerikan İngilizcesi (AmE) bu kurala uyarken (*labeled, quarreled signaled and traveled*) İngiliz İngilizcesinde (BrE) bu fiiller bu kuralın istisnalarıdır: *labelled, quarrelled, signalled and travelled*. Son olarak fiil ‘-y’ harfiyle sonlanıp öncesinde sessiz harf almışsa ‘-y’ harfi düşmekte, fiile ‘-ied’ eki eklenmektedir: *deny/denied, fry/fried, try /tried* (Alexandar, 1988:167-168).

Caroline ve Pearson Brown “English Grammar Secrets” adlı kitabında düzensiz fiilleri dört gruba sınıflandırmaktadır. Bunlar; tüm halleri aynı olanlar (*set set set, cost cost cost*), benzer ses grubu olanlar (*drink drank drunk, speak spoke spoken, wake woke woken*), ikinci ve üçüncü halleri aynı olanlar (*buy bought bought, teach taught taught, have had had*) ve üç hali de farklı olup sınıflanamayanlar (*do did done, go went gone*) (Brown & Brown, 2015:11).

4.2 “to be” ve “to become” Fiillerinin Özellikleri

İngilizcede fiiller durum fiilleri (stative verbs) ve hareket fiilleri (action/dynamic verbs) olmak üzere iki kategoriye ayrılırlar. Durum fiilleri, süreklilik bildiren zamanlarla (continuous/progressive tenses: present progressive, past progressive, present perfect progressive...) kullanılamazken, hareket bildiren fiiller kullanılabilir. Örnek vermek gerekirse, “*She loves/loved her baby more than anything in the world*” cümlesinde *loves* ya da *loved* annenin üzerinde kontrolü olmadığı bir durumu anlatmaktadır. Bu içgüdüsel bir duygudur. O sebeple süreklilik ifade eden zamanlarla kullanılamazlar (**is/was loving*). Hareket bildiren fiiller ise

gönüllü, kasıtlı yapılan işleri (I'm making a cake) ya da durum değişimlerini (He's growing old) anlatırlar. Hem basit (simple) hem şimdiki (progressive) zamanlarla kullanırlar (Alexandar, 1988:160). "To be" eylemi ise İngilizcede hem ana fiil hem yardımcı fiil olarak kullanılabilen bir durum fiilidir (She is so generous = 'is' ana fiil, She is buying some presents for her friends= 'is' yardımcı fiil).

Süreklilik bildiren zamanlar yalnızca to be fiilinin şimdiki (present) ve geçmiş (past) zaman şekliyle ortaya çıkmaktadır. Birkaç isim ve sıfat (ya da isim ve sıfat kombinasyonları) ile kullanılırlar. "To be" eyleminin progressive formu -being, geçici bir davranışı anlatan naughty, silly gibi sıfatlarla mümkündür, fakat durum anlatan (hungry, thirsty, vb.) sıfatlarla mümkün değildir. Bazı kombinasyonlarda, davranışın kasıtlı olduğuna dair güçlü bir ima vardır. Aşağıda verilen örneklerde geçici ve olağan davranışları karşılaştırmak mümkündür:

Your brother is being very annoying this evening

He isn't usually so annoying

Your brother was being a (silly) fool yesterday

He isn't usually such a (silly) fool (Alexandar, 1988:193).

Parrott (2010) hareket fiillerini "event verbs" başlığı altında incelemiş, aynı zamanda bazen "dynamic verbs" olarak da adlandırıldığını ifade etmiştir. Parrott'a göre, ana fiiller olayları ve durumları anlatabilirler. Olay ve durum arasındaki ayrım önemlidir, çünkü İngilizcede durum anlatırken fiillerin şimdiki zaman şekli kullanılmaktan kaçınılır. Örneğin; **I'm not knowing* değil *I don't know* denilir. Hareket fiillerine örnek vermek gerekirse, *break* ve *eat* fiilleri hareket fiilleridir ve bilinçli olarak yaptığımız bir şeyi, bir hareketi anlatırlar. (*I broke the nozzle. Why aren't you eating*) Bununla beraber, birçok fiil hem olay hem durum fiili işlevi görebilirler. Örneğin, *smell* fiili, bir kokuyu algılamak için koklama işlemi yapıyorken, *have* fiili fiziksel bir etkinlik anlatıyorken hareket fiilidir (*I always smell cooked meat to make sure it hasn't gone off - I have a shower in the mornings*). Bir şeyde ya da bir kişide doğal olarak bulunan bir özelliği tanımlıyorken ise *smell* ve *have* durum fiilleri olarak kullanılabilir (*The river always smells foul - You have beautiful eyes*). Parrott (2010) aşağıdaki gibi bu fiilleri örneklendirmiştir:

Hareket Fiilleri: break, describe, eat, hit, paint, talk

Durum Fiilleri: be, exist (varlık)

belong, possess, own (aitlik)

believe, know, understand (Uzun süreli zihinsel durumlar)

Hem durum hem hareket anlatan fiiller: feel, smell, taste (duyular/test eylemleri)

have (sahiplik/yapma) (Parrot,2010:109)

“To be” eylemi hem ana fiil (main verb/full verb) hem yardımcı fiil (auxiliary/helping verb) olarak kullanılmaktadır. Alexander (1988:187) “to be” fiilinin isimler ve sıfatlarla bir araya geldiğinde ana fiil olduğunu, dilbilgisel işlevlerini tamamlamalarına yardımcı olmak için diğer fiillerle bir araya geldiğinde yardımcı fiil olduğunu ifade etmektedir. Aşağıda ana fiil durumunda kullanımına örnekler verilmiştir:

Be a man!

Be quiet!

Don't be so impatient.

Be prepared!

I don't know where they are.

I am not late.

He is an interesting man.

She is here/there.

The play is next Tuesday.

It's foggy. It's 20 miles to London.

Your brother is being very annoying this evening.

Your brother was being a (silly) fool yesterday.

I've never been so tired.

It's been very cold lately.

“To be” fiili süreklilik bildiren zamanlarda (Present Continuous, Past Continuous, Future Continuous, vs.) ve edilgen (passive) yapılarda ise yardımcı fiil konumundadır.

I am/He is/We are working (Present progressive)

I have been working (Present perfect progressive)

It was taken. It can't be done. (Passive)

“to be” fiilinin olumlu, olumsuz ve soru biçimlerinin tüm zamanlar için kullanımları tablo 3.1’de yer almaktadır.

Tablo: 3.1 “to be” (olmak) fiillerinin kullanım biçimleri

Mastar form	Be (Olmak)	
Geniş zaman		I am, I'm
		We are, we're
	+	You are, You're
		You are, you're
		He/She/It is, He/She/It's
		They are, they're
		am I?
		Are we?
	?	are you?
		Are you?
Geçmiş zaman		Is he/she it?
		Are they?
		I am not, I'm not
		We are not, We aren't, We're not
	-	You are not, You aren't, You're not
		You are not, You aren't, You're not
		He/She/It is not, He/She/It isn't, He's not
		They are not, They aren't, They're not
		I was
		We were
Geçmiş zaman	+	You were
		You were
		He/She/It was
		They were
		was I?
		were we?
	?	were you?
		were you?
		was he/she/it?
		were they?
Geçmiş zaman		I was not, I wasn't
		We were not, We weren't
	-	You were not, You weren't
		You were not, You weren't
		He/She/It was not, He/She/It wasn't
		They were not, They weren't
		been
		has/have been
		had been

Şimdiki zaman	Being
Sürekli	am/is/are being
Geçmiş sürekli	was/were being

Kaynak: British Council, 2020.

“To become” fiili ise bir oluş fiilidir ve süreç içerisinde meydana gelen bir değişimi anlatır. Alexandar (1998:197) eserinde oluş fiillerine örnek olarak *become, come, fall, go, get, grow, run turn, wear* fiillerini örnek vererek bu fiillerin arkalarından gelen sıfat ya da ad ile (Trump became the president/older) beraber bir durum değişimi anlattığını belirtmektedir. Ayrıca *appear, seem* gibi fiillerin tersine, yine değişimin süreç içerisinde gerçekleştiğine vurgu yaparak bu fiillerin süreklilik bildiren zamanlarda kullanılabileceğini ifade etmektedir. Alexandar’a (1998) göre, en sık kullanılan oluş fiilleri, *get, become* ve *grow* fiilleridir.

It was gradually *growing* dark

As she waited to be served, she *became* very impatient

Old Mr Parsons *gets* tired very easily since his operation

The milk in this jug has *gone* bad

The leaves are *turning* yellow early this year

My shoelaces have *come* undone

The River Wey *ran* dry during the recent drought

My pyjamas are *wearing* rather thin (Alexandar, 1988:197).

4.3 İngilizcede Kopula Kavramı

Temelde aynı veya benzer anlamları kodlamak için farklı dillerin farklı olası sözdizimlerine sahip olduğu bilinmektedir. Çoğu durumda, aynı anlamı kodlayan diller arasında farklı yapılar birçok benzerlik taşımaktadır. Örnek vermek gerekirse, iki farklı dildeki en basit geçişsiz bir tümce hemen hemen her zaman tek bir özne ve bir fiil içerecektir. Belki de diller arasındaki en farklı yapılar, özdeşlik ve sınıflandırma gibi kavramları kodlayan kopula yapılarıdır. Kopula yapıları elbette geçmişten günümüze birçok çalışmanın odak noktası olmuştur. Meillet (1906) ve Benveniste'nin erken dönem çalışmaları (1950), Verhaar (1967-72) tarafından düzenlenen cilt dizisindeki birçok dile özgü makale ve Declerck (1988) gibi daha yeni semantik

temelli çalışmalar ve Hengeveld (1992), ayrıca Stassen'in (1997) (bazı) kopula yapıları da dahil olmak üzere tipolojik geçişsiz yüklem çalışması örnek gösterilebilir (Curnow, 1999:1).

Jim Miller (2001) “An introduction to English Syntax” başlıklı *İngilizce Sözdizimine Giriş* adlı eserinde kopulanın Latince bağ, bağlantı anlamına geldiğini belirterek, kopula yapılarını tanımlayıcı (ascriptive), eşdeğer (equative) ve yer belirten (locative) olarak üçe ayırmıştır. Aşağıda verilen örnekte *is* eylemi, özneyi sıfat tamlaması olan *very happy* (a), bir isim tamlaması olan *the best student*(b) ve bir edat tümleci olan *in Auchtermuchty*(c) yapılarıyla bağlamış, dolayısıyla özneyi başka bir söz öbeği ile bağlayarak sadece bağlama görevi üstlenmiştir.

a. Fiona is very happy.

[COPULA, ASCRIPTIVE]

b. Fiona is the best student.

[COPULA, EQUATIVE]

c. Fiona is in Auchtermuchty.

[COPULA, LOCATIVE]

Tanımlayıcı (ascriptive) kopula cümleleri, bir varlığa bir özellik atfetmek için kullanılır. *Fiona is very happy* tümcesinde, mutluluk Fiona'ya atfedilir. Eşdeğer (equative) kopula cümlecikleri ise bir varlığın başka bir varlıkla aynı olduğunu belirtmek için kullanılır. Dolayısıyla, konuşmacıya göre, *Fiona* ve *the best student* olmak üzere iki varlık vardır ve bu iki varlık bir ve aynı kişidir. Fiona en iyi öğrenciye eşittir. Yer bildiren (locative) kopula ise kendi kendini açıklayıcıdır; bu yapı, varlıkların nerede olduğunu belirtmek için kullanılır (Miller, 2001:31).

Miller'a göre kopula yapıları, geçişli, geçişsiz yapılar ile karşılaştırıldığında bir dizi özellikler gösterir. Edilgen yapılamazlar ve standart İngilizce kitaplarına göre, kopulanın tamamlayıcısı olan zamir isim formundadır: *It was I/he/she*. ‘*Is*’ soru yapmak için cümlelerin önüne taşınabilir – *Is Fiona the best student?* Bu bakımdan, ‘*is*’ ‘*has*’ın bazı kullanımına benzerdir: *Has Fiona a car?* ‘*Have*’ vurgu yapılmak isteniyorsa *do* ile bir araya gelir: *Fiona does have a car*. Soru cümlelerinde *Does Fiona have a car?* şeklindedir. *Be*, *do* ile birleşmez. **Fiona does be the best student*, **Does Fiona be the best student?* (Miller, 2001:31).

Önceki paragrafta belirtildiği gibi, kopula tümceleri bildirimsel veya soru şeklinde olabildiği gibi, sorular Yes/No question (Evet/Hayır sorusu) veya WH soruları (when, which, what...) şeklinde olabilirler. Kopula olmayan cümlelerin tersine, kopula cümleleri edilgen olamazlar ve çift nesne almazlar. Fakat *This parcel is for Sarah* örneğinde olduğu gibi dolaylı nesne alabilirler. *Be* fiilinin tamlayanları genel olarak dolaysız nesne olmazlar, fakat tamlayan adını alırlar. A ve c örneklerinde görüldüğü gibi, *be* devamlı olarak sıfat ve edat ifadeleriyle tamamlanır (Miller, 2001:31).

Curnow, “*Towards a Cross-linguistic Typology of Copula Constructions*” isimli çalışmasında kopula yapılarını *verbal copula*, *particle copula*, *inflectional copula*, *zero copula* olmak üzere yapısal olarak dört gruba ayırmıştır. Curnow’a göre İngilizcede “to be” eylemi ve diğer dillerde “to be” eylemine benzer yapıların tüm morfolojik değişkenleri isim ve isim öbekleriyle bir araya geldiğinde fiisel (verbal) kopula yapısını oluşturur. “This girl is my daughter” verbal kopula yapısı için örnek verilebilir. Particle kopula yapısı ise, özne ve tamlayıcısından oluşan verbal kopula yapısına benzer bir yapıya sahiptir. Ancak bu yapıya ek olarak bir kelime daha bulunur. Çoğu zaman, bu ek sözcük fiil değildir, çekim yapmaz ve sonuç olarak bu yapıya parçacık kopula adı verilir. Ancak bazı dillerde bu kelime çekim yapabilmektedir. Curnow bu yapı için modern İrlandaca’dan “*is docht ir È=He is a doctor*” örneğini vermiştir. Inflectional (çekimli) kopula yapısında, dil kopula tamlayanını adeta fiilmiş gibi görür, tümcenin yüklemine kişi eki gelir, isim + kişi eki yüklemi oluşturur. Curnow, bu yapı için Türkçeden *ben öğretmen-im* örneğini vermiştir. Zero kopula yapısında ise özne ve kopula tamlayıcısı yan yanadır, fakat morfolojik olarak herhangi bir kopula işaretleyicisi ile bağlanmamıştır. Kopula şekil olarak kullanılmamıştır, fakat anlamsal olarak tümcede varlığını devam ettirmektedir. Curnow, zero kopula yapısı için *Sara teacher* örneğini vermiştir (Curnow,1999:3-4, Ceylan, 2016: 29-31).

4.4 Morfolojik Düzensizlik ve “to be” Eylemi

Bir dil üzerine edinilen morfolojik bilgi, o dilin işleyiş sistemi bilgisi olup, içerik ve türü nasıl olursa olsun sistemsel olarak çalışan bir şeyin çalışma sistemini, bu

sistemde yer alan unsurların işlev ve görevlerini anlamaktan oluşmaktadır. Dilin bir sistem olarak işlediği düşünüldüğünde, bu dilin işleyiş özelliklerini bilmek hem ana dil hem de yabancı dil olarak dilin daha etkili kullanılmasına yardımcı olmaktadır. Bir dilin işleyiş sisteminde bilgi aktarımı sağlamanın yanında dil sistemine dair farkındalık oluşturulması özellikle öğrenen açısından dil bilgisinin geliştirilmesinde fayda sağlayacaktır (Memiş, 2019: 1356).

Dil sistemlerindeki düzensizlik (*irregular*) geçmişten günümüze dünya genelinde dilbilimcilerin dikkatini çekmektedir. Literatürde düzensizliğin nitelik ve nedenleri farklı açılardan ele alınmış, bazı dilbilimciler düzensizliği dilbilgiselleşme, sıklık ve sözlükleşme kavramları ile ilişkilendirirken, bazıları yazımın düzensizliğin temel nedeni olduğunu ileri sürmüştür. Bybee (2007: 271)'ye göre özellikle dilin en yüksek kullanım sıklığına sahip olan öğeleri morfolojik düzensizliğe sahip olanlardır. Buna göre sık olarak kullanılan formlar düzenleşmeye direnç göstermekte, gramatik biçimbirimlerin sözlüksel biçimbirimlere nazaran yapı ve anlam bakımından daha düzenli olduğu görülmektedir (Kerimoğlu, 2014: 76).

Dilde bulunan dizgisel sıralamadaki düzensizlik genel olarak yapı ile ilgilidir. Düzenlilik; tanınabilirlik, tahmin edebilme ve örnekseme kavramları ile ölçülmekle birlikte, bir sonraki çekim ve üretimi tanıma ve tahmin etme konusunu içeren örnekseme önemli bir dayanaktır. Bunun düzensiz yapıların düzenli hale getirilmesinde önemli bir yeri olup, dil çalışmalarında sistemsiz bir süreç olarak değerlendirilmektedir. Bir cümle yapısında bir ek bir sözcüğe eklenebiliyorsa, bu ek başka bir sözcüğe de eklenmelidir yaklaşıma da doğru bir yaklaşım değildir fakat bir yapının düzenliliğinin denetlenmesi için bunun yapılması gerekmektedir. Örneğin sözcük yapısında “t”, düzenli olarak “d” olduğunda düzenli kabul ediliyorsa, “ç” olan bir örnek ile karşılaşıldığında düzensiz olarak değerlendirilecektir (Engelberg, 2005: 47).

İngilizcede “to be” eylemi oldukça önemli bir fiil olup birçok durumda kullanılmaktadır. Düzenli fiillerle aynı biçime sahip değildir veya aynı gramer kurallarına uymaz. Şimdiki zaman (present form), geçmiş zaman (past form) ve geçmiş zaman ortacı (past participle form) olarak tüm biçimlerde farklı şekillerde (am, is are, was, were, been) karşımıza çıkmaktadır. (bknz. Tablo 3.1) Yapılan literatür

taramasına göre, kopulanın var olduğu dillerde bu yapıların genel olarak düzensiz olduğu ve bir kurala bağlı olmadığı tespit edilmiştir.

4.5 Yardımcı Eylem Olması Bakımından “to be” Eylemi

Yardımcı eylemler ad soylu sözcüklerin oluş, kılış, iş, yargı ve devim anlamı katılmış, asıl görevi de bu olan sözcüklere denilmektedir. Başlıca yardımcı eylemler arasında olmak, etmek, kılmak, eylemek gibi fiillerden de görüleceği gibi “ol” eylemi yardımcı eylemler arasında yer almaktadır (Gencan, 2001: 352). Ergin (2005:388) yardımcı fiil konusunu bileşik fiiller altında değerlendirmiş, isim ile bileşik fiil oluşturan fiiller olan “ol”, “et”, “eyle”, “yap”, “bulun” gibi fiillerin çekim unsuru ve fiilleştirme vazifesinin bulunduğunu ifade etmektedir (Akt. Günay, 2016: 134).

Yardımcı fiiller bir isim ile bir araya gelerek bir bileşik fiil meydana getirmekte olup, anlamsal açıdan “kıl” fiili dışındakilerin tamamı anlam taşımakta, isim ve isim unsuru ile bir araya geldiğinde bazı durumlarda kendi anlamlarını kaybederken, bazen anlamlarını korumaktadırlar. Literatüre bakıldığında dilbilim ile ilgilenen araştırmacılar genel olarak yardımcı fiilleri tanımlarken benzer örnek ve benzer tanımlar kullanmışlardır (Karadavut, 2016: 97). Yardımcı eylem başlığı altında yer alan fiiller çeşitli çalışmalarda katkısız eylem olarak da adlandırılmakta olup, Uçar (2007: 140) katkısız eylem olarak yaptığı sınıflamada “ol” fiilini tam katkısız eylem başlığı altında değerlendirmiştir. Katkısız eylemin anlamına bakıldığında; bir taraftan ayrılmaz bir şekilde tümceye bağlanırken, diğer taraftan eylemin kendisine ya hiç ya da mümkün olduğunca az anlam katmasıdır. Bu yönü ile katkısız eylem, sözlüksel açıdan anlamı bulunmayan, anlambilimsel olarak da tek başına yüklem olmayan eylemleri anlatmaktadır (Genç ve ark., 2016: 134).

Tıpkı Türkiye Türkçesinde olmak fiilinde olduğu gibi, İngilizcede olmak anlamında kullanılan “be” fiili de yardımcı eylem olarak kullanılmaktadır. Genel olarak da şimdiki zaman ve edilgen olan cümlelerde bu eylem kullanılmakta olup, yine Türkiye Türkçesinde yer aldığı gibi, “-ül” veya “-ıl” benzeri eklerin ilavesiyle gerçekleşmektedir. İngilizcede; “*The book was written-Kitap yazıldı*” ve “*It is raining-Yağmur yağıyor*” cümlelerinde olduğu gibi burada kopula yardımcı eylem olarak kullanılmaktadır. Türkiye Türkçesinde ise “Kura çekilecek” ve “ekinler biçildi”

cümlelerinde olduğu gibi, “onlar” ve “o” tarafından yapılan iş, edilgen bir şekilde bildirilmektedir (Çiçekdağı, 2016: 134).

4.6 “to be” Fiilinin İngilizcede Sıfat + Edat Yapısında Kullanımı

Krohn (1971) ‘English Sentence Structure’ adlı kitabında İngilizcede edatların dilin ifade tarzına uygun olarak normal sıfatların (*happy about something*) ya da fiillerden türemiş sıfatların (*worried about something*) ardından kullanıldığını belirtmektedir.

tired of	worried about
bored with	happy about
accustomed to	unhappy about
disappointed with (or, in)	in favor of
pleased with	surprised at

Mrs. Miller is excited about going to London.

Mary is tired of reading.

John is accustomed to travelling.

Krohn İngilizcede sıfat + edat kombinasyonlarının ardından isim tamlamaları (*classical music, a new book vb.*) ya da -ing almış fiil öbeklerinin (*attending a concert, going to California vb.*) geldiğini ifade ederek aşağıdaki örnekleri vermektedir:

John is *interested in* classical music.

Mary is *interested in* attending a concert.

George is *excited about* a new book.

Susan is *excited about* going to California. (Krohn, 1971:213)

Alexandar’ a (1988) göre birçok sıfat belli edatlar almakta (*absent from, certain of*), bazen tek bir sıfat farklı edatlarla kullanılabilmektedir (*embarrassed about, embarrassed at, embarrassed by*). İsimler ise genellikle sıfat ve fiil hallerinde aldıkları aynı edatları almaktadırlar:

adjective (sıfat)

embarrassed about/at/by

noun (isim)

embarrassment about/at

keen on	keenness on
successful in	success in
verb (fiil)	noun (isim)
emerge from	emergence from
object to	objection to

Fakat bu korelasyon her zaman geçerli olmamakta (ör. be proud of / take pride in), bazen isimler edat alıp fiiller almamaktadır:

I fear something My fear **of** something
 I influence somebody My influence **on** somebody (Alexandar, 1988:151).

Parrott'a (2010) göre sıfatlar, isim ya da zamirlerden sonra geldiklerinde cümlede yüklem konumunda olmakta, bu durumda sıfatı isme ya da zamire bağlamak için bir tamlayan fiil (*complement verb*) kullanılmaktadır (**complement verb**, aynı zamanda **linking, intensive verbs** ya da **copular verbs** olarak adlandırılırlar) Sıfatlar yüklem konumundayken genellikle cümlemin ana fikrini verirler ve tümceden atılamazlar. Birçok dilde özne ile tamlayanını birbirine bağlamak için tamlayan fiile ihtiyaç duyulmazken, İngilizcede bu dilbilgisel bir gerekliliktir. Parrott'a göre anlamsal yönü üzerinde durulmasa da İngilizcede en fazla kullanılan kopula fiil (*complement verb*) 'to be' eylemidir. (Parrott, 2010:299)

	Complement Verb	Adjective
He	İs	Cold
It	's getting	dark.

Kopula eylemler genel olarak anlam iletmelerinin yanı sıra, herhangi bir şeyle ilgili *olmak (being)*, *süreç içerisinde olmak (becoming)*, *görmek (seeming)* gibi anlamlar da ifade etmektedirler.

- Being (örneğin; be, remain fiilinin kullanımları, stay).

- Seeming (örneğin; seem, feel, look, smell, taste, appear fiilinin kullanımları)
- Becoming (örneğin, become, grow, get fiilinin kullanımları) (Parrott, 2010:299)

Subject	Complement Verb	Complement
He	Grew	Old
The children	Felt	uneasy.

BÖLÜM V

TÜRKÇEDE VE İNGİLİZCEDEKİ ‘OLMAK’ ve ‘TO BE’ EYLEMLERİNİN YAPISAL, ANLAMSAL VE İŞLEVSEL OLARAK DENKLİK İLİŞKİSİ BAĞLAMINDA KARŞILAŞTIRILMASI

Bu çalışmanın temel amacını İngilizce ve Türkçede “olmak” eylemlerinin kullanımlarını incelemek, her iki dilde anlamsal, yapısal ve işlevsel açıdan denklik ilişkilerini araştırmak ve verimli dil olguları elde ederek olmak eyleminin eğitimsel olarak karşıtısal çözümlemesini yapmaktır. Bu amaç çerçevesinde güncel literatür bilgileri ışığında her iki dilde olmak eylemi yapıları betimlenmiştir. Paulo Coelho’nun Simyacı ve İngilizce çevirisi olan The Alchemist isimli eserleri incelenmiş, her iki kitaptaki to be- to become- olmak eylemleri denklikleri eğitimsel açıdan karşılaştırılmıştır.

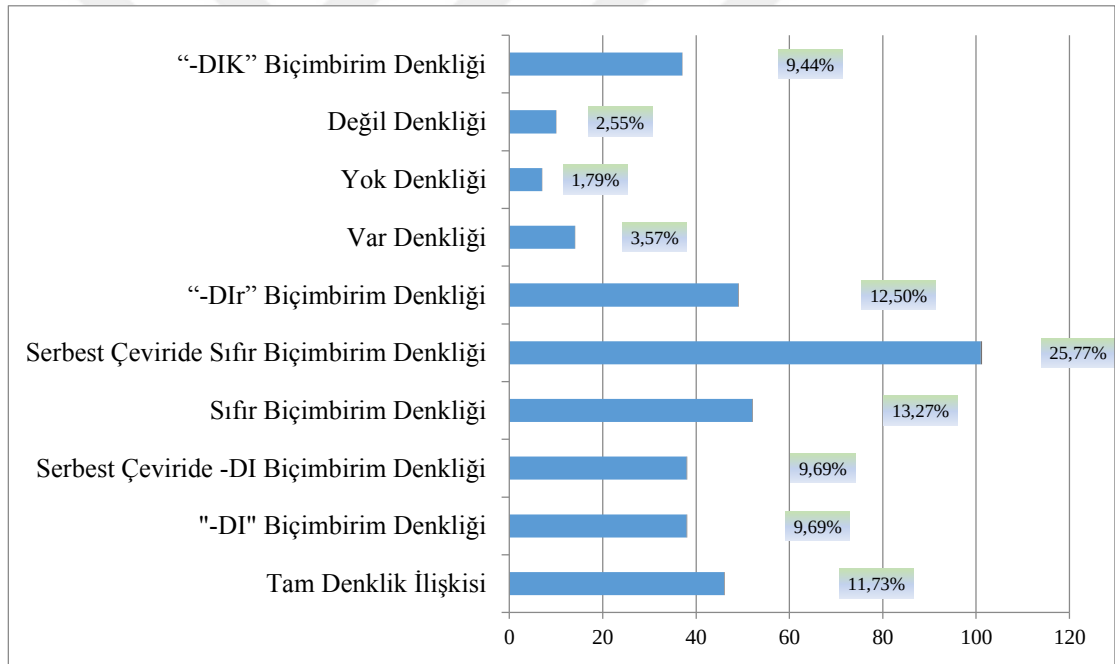
5. “To be-Olmak” Eylemi Denklikleri ile İlgili Bulgular

Bu bölümde Simyacı isimli eser ile İngilizce çevirisi olan The Alchemist isimli eserde “to be” eylemli tümcelerın denklik ilişkilerine yönelik bulgulara yer verilmiştir. Her iki kitapta “to be” ve “olmak” fiillerinin yer aldığı tümler incelenmiş, biçimbirimsel olarak aşağıdaki bulgular elde edilmiştir.

Çizelge: 6.1 “to be” fiilinin ile ilgili denklik ilişkileri ve sayısı

Tür	Sayı (n)	Yüzde (%)
Tam Denklik İlişkisi	48	11,73%
"-DI" Biçimbirim Denkliği	38	9,69%
Serbest Çeviride “-DI” Biçimbirim Denkliği	38	9,69%
Yapısal Olarak Sıfır Biçimbirim Denkliği	53	13,27%
Serbest Çeviride Sıfır Biçimbirim Denkliği	94	25,77%
“-DIR” Biçimbirim Denkliği	49	12,50%
Var Denkliği	16	3,57%
Yok Denkliği	7	1,79%
Değil Denkliği	10	2,55%
“-DIK” Biçimbirim Denkliği	37	9,44%
TOPLAM	392	100,00%

The Alchemist’de “to be” fiilinin geçtiği tümceler, Simyacı’daki Türkçe karşılıklarıyla denklik ilişkisi bakımından karşılaştırılmıştır. Tam denklik ilişkisi 48 (%11,73) tümce, -DI biçimbirim denkliği 38 (%9,69) tümce, Serbest çeviride “-DI” biçimbirim denkliği 38 (%9,69) tümce, yapısal olarak Sıfır biçimbirim denkliği 53 (%13,27) tümce, Serbest çeviride sıfır biçimbirim denkliği 94 (%25,77) tümce, “-DIr” biçimbirim denkliği 49 (%12,50) tümce, Var denkliği 16 (%3,57) tümce, Yok denkliği 7 (%1,79) tümce, Değil denkliği 10 (%2,55) tümce, “DIK” biçimbirim denkliği 37 (%9,44) tümce olmak üzere toplam 392 tümce İngilizce karşılıklarıyla kıyaslanmış ve bunlar arasındaki denklik ilişkileri incelenmiştir. Denklik ilişkileri ve bunlara ait sayısal değerler ile yüzdelik oranlar çizelge 6.1’de yer almaktadır.

Grafik: 6,1 “to be” eylemi denklik sayıları

5.1 Tam Denklik İlişkisi

Denklik bir çeviride hedef dildeki terim veya kelimenin orijinal dildeki terim veya kelimeye karşılık gelmesidir. Diğer bir anlatımla denklik ilişkisi bir veya daha

fazla sözcüğün anlam aynılığı veya yakınlığı olarak değerlendirilmektedir. Bu bölümde “The Alchemist” isimli İngilizce eserde yer alan “to be” eyleminin Türkçe çevirisinde yer alan “olmak” eylemi ile denklikleri ele alınmıştır. “The Alchemist” ve “Simyacı” isimli eserlerde geçen ve denklik ilişkisi bulunan toplam 48 tümce ile karşılaştırılmış olup, tam denklik ilişkisinin oranı %11,73’dür. Her iki eserde Türkçe ve İngilizce tümcelerde yer alan “olmak” fiilleri aşağıda gösterilmiştir

- 1) If this boy was going to Al-Fayoum, there would **be** someone to talk to when there were no other important things to do.
Bu delikanlı da Fayyum’a gidecekse, önemli şeylerle uğraşmadığı zamanlar yanında sohbet edecek biri **olacaktı**.
- 2) One year, when the crop **was** the best ever, we all went to Mecca.
Bir yıl ürün her zamankinden daha bol **oldu**, biz de Mekke’ye gittik.
- 3) When you want something with all your heart, that’s when you **are** the closest to the Soul of the World.
Bütün kalbimizle bir şey istediğimiz zaman, Evren’in Ruhuna daha yakın **oluruz**.
- 4) His soul must **be** too primitive to understand those things, he thought.
Bu şeyleri öğrenemeyecek kadar yontulmamış bir ruhu **olmalı**, diye düşündü.
- 5) If you can always concentrate on the present, you’ll **be** a happy man.
Her zaman şimdide yaşamayı bilersen mutlu bir insan **olursun**.
- 6) Life will **be** a party for you, a grand festival, because life is the moment we’re living right now.
Hayat bir bayram, bir şenlik **olacak**; çünkü hayat, yaşamakta olduğumuz andan ibarettir ve sadece budur.

- 7) Although the vision of the date palms would someday **be** just a memory, right now it signified shade, water, and refuge from the war.
Bir gün, bu binlerce hurma ağacının görüntüsü yalnızca bir anı **olacaktı**. Ama bu anda, onun için gölgeyi, suyu ve savaşa karşı bir sığınağı simgeliyordu.
- 8) He still had a long way to go to reach the pyramids, and someday this morning would just **be** a memory.
Piramitlere ulaşmak için önünde hala uzun bir yol vardı; ve bu sabah, bir gün, bu anıdan başka bir şey **olmayacaktı** onun için.
- 9) But this time, I'll **be** smarter, the boy thought.
Bundan böyle, artık daha kurnaz **olacağım**, diye düşündü.
- 10) No one **can be** from many places, the boy said.
Kimse birçok yerden **olamaz**, dedi delikanlı.
- 11) Who knows... maybe it's better to **be** the crystal Merchant.
Kim bilir, belki de billuriye tüccarı gibi **olmak** daha iyidir.
- 12) Sometimes it's better to leave things as they **are**, he thought himself, and decided to say nothing.
Bazen işi **oluruna** bırakmak, ilişmemek daha iyidir," diye düşündü ve adama bu konuda bir şey söylemedi.
- 13) We have to **be** prepared for change, he thought.
Havanın beklenmedik değişikliklerine karşı koymaya her zaman hazır **olmalıyız**, diye düşünüyordu.
- 14) "Don't **be** impatient," he repeated to himself.
Sabırsız **olma** diye tekrarladı, kendi kendine.

- 15) “If such a man **is** here at the oasis, he must **be** the very powerful one,” said the old man after thinking for a few moments.
Bu adam eğer vahada yaşıyorsa çok güçlü biri **olmalı** dedi yaşlı adam biraz düşündükten sonra.
- 16) But then they *wouldn't* **be** a part of your future, the seer said.
Zaman bu senin geleceğin **olmaz** ki, diye yanıtladı kâhin.
- 17) If good things are coming, they will **be** a pleasant surprise, said the seer.
Bunlar iyi şeylerse hoş bir sürpriz **olacak**, dedi kâhin.
- 18) And, if you improve on the present, what comes later will also **be** better.
Ve şimdiyi iyileştirebilirsen, daha sonra gelecek olan da iyi **olacaktır**.
- 19) But there was no need to be concerned about dying-the Soul of the World awaited him, and he would soon **be** a part of it. A"nd, tomorrow, his enemy would also **be** a part of that Soul.
Mademki Evren'in bir ruhu vardı, ölüm vız gelir tırıs giderdi. Kısa bir süre sonra onun parçası olacaktı. Ve yarın, düşman da onun parçası **olacaktı**.
- 20) But, by then, you'll **be** a rich Merchant, with many camels and a great deal of merchandise.
Deve sürüleri ve mal mülk sahibi zengin bir tüccar **olacaksın** o zaman.
- 21) Now it will **be** with hope.
Şimdi içimde bir umut **olacak**.
- 22) From that day on, the oasis would **be** an empty place for her.
Vaha, bugünden sonra boş bir mekân **olacaktı** onun için.
- 23) Whoever swallows that elixir will never **be** sick again.
Bu iksirden içen kimse kesinlikle hasta **olmaz**.

- 24) You'll **be** a counselor of the oasis.
Vaha müşaviri **ol**acaksın.
- 25) I want to **be** like you.
Senin gibi **ol**mak istiyorum.
- 26) You can't **be** the wind, the wind said.
Sen rüzgâr **ol**amazsın, dedi delikanlıya.
- 27) If there hadn't **been** a sixth day, man would not exist; copper would always **be** just copper, and lead just lead.
Altıncı gün **ol**masaydı insan yaratılmayacaktı; bakır hep bakır **ol**acak ve kurşun hep kurşun **ol**arak kalacaktı.
- 28) Even though I complain sometimes, *it* said, it is because I'm the heart of a person, and peoples hearts **are** that way.
Biraz şikâyet edecek olursam diyordu yüreği, bu yalnızca benim insan yüreği **ol**mamdandır ve insan yürekleri böyle **ol**ur.
- 29) It is we who nourish the Soul of the World, and the world we live in *will* **be** either better or worse, depending on whether we become better or worse.
Evrenin Ruhunu bizler besliyoruz ve üzerinde yaşadığımız dünya, bizim daha iyi ya da kötü olmamıza göre, daha iyi ya da daha kötü **ol**acaktır.
- 30) Where your treasure is, there also will **be** your heart, the alchemist had told him.
Hazinen neredeyse yüreğin de orada **ol**acak, demişti Simyacı.
- 31) Neither the woman nor the old man were at all impressed by the fact that he **was** a shepherd.
Ne kadın ne de yaşlı adam kendisinin bir çoban **ol**uşunu umursuyorlardı.

- 32) Until then, he had considered the omens to **be** things of this world.
Şimdiye kadar işaretleri bu dünyaya ait bir şeyler **olarak** görmüştü.
- 33) And everything would **be** a symphony of peace if the hand that wrote all this had stopped on the fifth day of creation.
Ve her şeyi yazan El, beşinci gün durmuş olsaydı her şey bir Barış Uyumunu **olarak** kalacaktı.
- 34) I can always go back to **being** a shepherd, the boy thought.
“Yeniden çoban **olabilirim**,” dedi kendi kendine.
- 35) He appeared to **be** a Messenger from the desert.
Çölün habercisi **olabilirdi**.
- 36) He had decided, the night before, that he would **be** as much an adventurer as the ones he had admired in books.
Önceki akşam, okuma alışkanlığı edindiği kitaplardaki kahramanlar gibi bir güvercin **olmayı** seçmişti.
- 37) I thought that someday I’d **be** rich, and could go to Mecca.
Günün birinde Mekke’ye gidecek kadar zengin **olmayı** umuyordum.
- 38) So that everyone will search for his treasure, find it, and then want to **be** better than he was in his former life.
Her insanın kendi hazinesini arayıp bulması ve daha sonra, daha önceki hayatında olduğundan daha yetkin **olmayı** istemesi için.
- 39) That there’s no need for iron to **be** the same as copper, or copper the same as gold.
Ve bununla birlikte demirin bakıra benzer **olması**, bakırın altına benzemesi gerekli değil.

- 40) The boy felt sorry for the Englishman's camel, loaded down as he **was** with the cases of books.
Delikanlı, ağır kitap sandıkları yüklenmiş **olan** İngiliz'in devesinin haline acıdı.
- 41) You'll live, and you'll learn that a man shoulnd't **be** so stupid.
Yaşayacaksın ve insanın bu kadar budala **olmaya** hakkı olmadığını da öğreneceksin.
- 42) The boy tempted to be rude and move to another bench, but his father taught him to **be** respectful of the elderly.
İçinden adama kaba davranıp oturduğu sırayı değiştirmeyi geçirdi, ama babası ona yaşlı insanlara karşı saygılı **olmayı** öğretmişti.
- 43) Just teach me to **be** wind for a few moments, the boy said.
Bana bir süre için rüzgâr **olmayı** öğret, diye rica etti delikanlı.
- 44) He thought about asking him to give it back, but decided that would **be** unfriendly.
Parayı ondan geri istemeyi aklından geçirdi, ama bunun kabalık **olacağını** düşündü.
- 45) He had never imagined that questions about life would **be** of such importance to a shepherd.
Hayatın bir çoban için bu kadar önemli **olabileceğini** hiç düşünmemişti.
- 46) He hoped that it would **be** someone as capable as his previous apprentice.
Bunun da daha önceki tilmizi kadar yetenekli **olacağını** umuyordu.
- 47) When you want something with all your heart, *that's* when you are the closest to the Soul of the World.
Bütün kalbimizle bir şey istediğimiz zaman, Evren'in Ruhu'na daha yakın oluruz.

- 48) Most people see the world as a threatening place, and, because they do, the world turns out, indeed, to **be** a threatening place.

İnsanların çoğu dünyayı korkutucu bir şey olarak görüyorlar ve yalnızca bu nedenden dolayı da dünya gerçekten korkutucu bir şey *oluyor*.

5.2 -DI Biçimbirim Denkliği

“-DI” biçimbirimi hareketin geçmiş zamanda yapıldığını, ortaya çıktığını bildiren zaman ve şekil eki olup, eylemin geçmiş zamanda yapıldığını göstermektedir. Bu yapı yine görülmüş geçmiş zaman eki olarak çekimlenmekte olup, “*olmak*” eylemi ile birlikte anlamsal olarak tamamlanmışlık ya da bitmişlik bildirmektedir. İngilizcede kopula fiil olarak “was” ve “were” fiilleri ile çekimlenen “-DI” biçimbirimine The Alchemist isimli eserde toplam 38 kez karşılaşılmış olup, “-DI” biçimbiriminin oranı %9,69 olmuştur. Her iki kitapta geçen Türkçe ve İngilizce cümlelerdeki “olmak” eylemi ile çekimlenmiş “-DI” biçimbirimleri aşağıda gösterilmiştir.

- 1) It **was** a cobra, whose venom could kill a person in minutes.

Bir kobray**dı** bu ve zehri bir insanı birkaç dakika içinde öldürebilirdi.

- 2) It **was** better than the scent of the hookas.

Nargile kokusundan da hoş**tu** bu koku.

- 3) They **were** desires that, because of their intensity, materialized over the sands of the desert.

Çölün kumlarında somutlaşan arzular**dı** bunlar...

- 4) Perhaps, if you **were** in a laboratory of alchemy, this would be the right to study the best way to understand the Emerald Tablet.

Belki bir simya laboratuvarında olsay**dın**, şimdi Zümrüt Levha’yı öğrenme yönteminin en iyisini incelemenin tam sırasıydı.

- 5) The silence of the desert **was** a distant dream
Çölün sessizliği artık uzak bir hayal gibiydi.
- 6) They **were** relieved and happy.
İnsanlar neşeli ve mutluydular.
- 7) They **were** on the right track.
Demek ki doğru iz üzerindydiler.
- 8)) It **was** the pure Language of the World.
Evren'in saf diliydi bu.
- 9) He **was** more certain of it than of anything in the world. He had been told his parents and grandparents that he must fall in love and really know a person before becoming committed.
Anası babası, ana babasının ana babası, biriyle evlenmeden önce ona kur yapmak, nişanlanmak, onu tanımak ve para sahibi olmak gerektiğini söyleseler de, delikanlı dünyada en çok bundan emindi.
- 10) But the alchemists **were** strange people, who thought only about themselves, and almost refused to help him.
Ne var ki, tuhaf insanlardı şu simyacılar, kendilerinden başkasını düşünmüyorlar ve ona yardımcı olmayı kabul etmiyorlardı.
- 11) Now everything **was** quite different from how it was that day they had set out.
Yola çıktıkları güne göre şimdi her şey farklıdı.
- 12) The desert **was** all sand in some stretches, and rocky in others.
Çöl kimi yerde kumlarla kimi yerde de taşlarla kaplıdı.
- 13) They **were** Bedouins who did surveillance along the caravan.

Kervanların izlediği yolu gözetleyen bedeviler**di** bunlar.

- 14) Because it **was** the language with which all things communicated.
Çünkü bu Yüce Nesne, bütün nesnelerin kendi aralarında iletişim kurmalarını sağlayan dild**di**.
- 15) But this **was** the present moment- the party the camel driver had mentioned.
Ama şimdi, şimdiki and**ı**, devecinin sözünü ettiği bayramd**ı**.
- 16) He thought that the horizon **was** a bit lower than it had been.
Sanki ufuk biraz daha yaklaşmış gibiyd**ı**.
- 17) This **was** a port town, and the only truthful thing his friend had told him **was** that port towns are full of thieves. -
Burasi bir limand**ı** ve Arap çocuğun kendisine söylediği tek doğru şey de buyd**u**: limanlar hırsız yuvasıdır.
- 18) But the stones **were** the proof that he had met with a king.
Ama bu taşlar, onun bir krala rastlamış olduğunun kanıtıyd**ı**.
- 19) This **was** not a strange place: it **was** a new one.
Artık yabancı dünya değild**ı** burası, yeni bir dünyayd**ı**.
- 20) The boy's name **was** Santiago.
Delikanlının adı Santiago id**ı**.
- 21) It **was** still dark when he awoke.
Uyandığında ortalık hala karanlıkt**ı**.
- 22) They **were** solitary individuals who longer believed in things, and didn't understand that shepherds become attached to their sheep.

Hayatta hiçbir şeye artık inanmayan, çobanların bir gün duygusal olarak koyunlarına bağlanabileceklerini anlayacak durumda olmayan yalnız insanlar**dı** bunlar.

- 23) He knew he **was** stronger than his friend.

Kendisi ondan daha güçlü**dü**.

- 24) The girl **was** typical of the region of Andalusia, with flowing black hair, and eyes that vaguely recalled the Moorish conquerors.

Uzun siyah saçları, eski Mağripleri fatihleri belli belirsiz anımsatan gözleriyle, tepeden tırnağa tam bir Endülüs kızı**dı** konuşan.

- 25) He **was** sure the girl would never understood.

Genç kızın anlamayacağından emin**di**.

- 26) But ever since he had been a child, he wanted the World and this **was** much more important to him than knowing God and learning about man's sins.

Ama, daha küçüklüğünden itibaren dünyayı tanımayı hayal etmişti, Tanrı'yı ya da insanların günahlarını öğrenmekten çok daha önemli**di** böyle bir şey.

- 27) The world **was** huge and inexhaustible.

Dünya büyük**tü**, sonu gelmiyordu.

- 28) They **were** also a part of his new treasure, because they **were** a reminder of the old king, whom he would never see again.

Bir daha hiç rastlamadığı yaşlı kralı anımsattıkları için bu iki taş da hazinesinin parçası**dılar**.

- 29) Africa **was** only a few hours from Tarifa.

Tarifa'dan ancak birkaç saat uzaktay**dı** Afrika.

- 30) He **was** tense and upset, because he knew that the old man was right.

Yaşlı adamın doğru söylediğini bildiği için sinirli ve gergindi.

31) Because they **were** married women.

Çünkü evli kadınlardı bunlar.

32) The boy **was** sad as he left her that day.

Delikanlı, Fatima'nın yanından ayrılırken üzgündü.

33) It **was** a strange furnace.

Tuhaf bir ocaktı.

34) With the wars between the tribes, it's impossible to cross the desert.

Kabileler arasında bir savaş vardı. Çölü geçmek olanaksızdı.

35) It **was** tent like many at the oasis.

Vahada gördüğü çadırlara benzeyen bir çadırdı.

36) This desert **was** once a sea, he said.

Burası eskiden denizdi, dedi.

37) It **was** a prayer that he had never said before, because it **was** a prayer without words or pleas.

Şimdiye kadar hiç yapmadığı bir duaydı bu, çünkü sözcüksüz bir yakarıydı ve hiçbir şey istemiyordu.

38) He **was** just and good.

O iyi ve dürüst bir insandı.

5.3 Serbest Çeviride -DI Biçimbirim Denkliği

Serbest çeviride “-DI” biçimbirim denkliğine The Alchemist’de toplam 38 kez karşılaşılmış olup, serbest çeviride “-DI” biçimbiriminin oranı %9,69’dır. Her iki

kitapta geçen Türkçe ve İngilizce cümlelerdeki “olmak” eylemi ile çekimlenmiş serbest çevirideki “-DI” biçimbirimlerinin denkliği aşağıda gösterilmiştir.

- 1) It **was** a pleasant change from talking to sheep.
Koyunlarıyla konuşmak zorunda kalmadığı için mutluydu çoban.
- 2) It **was** the time of day when all of Spain slept during the summer.
Yazın bu saate tüm İspanya uykuya daldı.
- 3) The only things that concerned the sheep **were** food and water.
Su ve yiyecekten başka bir şeye gereksinim duymuyordu koyunlar.
- 4) He **was** excited, and at the same time uneasy. Maybe the girl had already forgotten him.
Heyecandan içi içine sığmıyordu, ama yüreğini koyu bir kaygı da sarmıştı. Belki de genç kız unutmuştu onu.
- 5) The boy **was** surprised at his thoughts.
Delikanlı kendi düşüncelerine şaşmaya, onları tuhaf bulmaya başladı.
- 6) Everywhere there **were** stalls with items for sale.
Her köşeye tezgahlar kurulmuştu.
- 7) What he had to be concerned about **was** his treasure and how he was going to go about getting it.
Hazinesinden başka bir şey düşünmemeliydi, onu nasıl ele geçireceğini düşünmeliydi.
- 8) The sheep **were** at the gates of the city, in a stable that belonged to a friend.
Koyunlar yeni edindiği bir dostun kent girişinde bulunan ağılındaydılar.
- 9) The alchemist **was** a bit daunting

Ama Simyacı biraz korkutuyordu onu.

- 10) From that day on, it **was** the desert that would **be** important.

Bugünden sonra çöl, vahadan daha çok önem kazanacaktı.

- 11) Here he **was**, face to face with his enemy.

İşte düşmanla karşı karşıya bulunuyordu.

- 12) “All I saw **was** an army,” said the boy.

“Ben sadece bir ordu gördüm”, dedi delikanlı.

- 13) He **was** twenty minutes from his tent.

Kendi çadırına gitmesi için yirmi dakika kadar yürümesi gerekiyordu.

- 14) It **was** a frightening bet.

Büyük bir kumar oynamıştı.

- 15) It **was** a part warehouse, part corral.

Artık buraya ambar demek olanaksızdı, burası tam anlamıyla ahırdı.

- 16) All his life and all studies **were** aimed at finding the one true language of the universe.

Bütün hayatın, gördüğü öğrenimlerin bir tek amacı vardı. Evren’in konuştuğu biricik gerçek dili bulmak...

- 17) First he had studied Esperanto, then the world’s religions, and now it **was** alchemy.

Başlangıçta Esperanto dilini öğrenmiş, ardından dinleri incelemiş ve sonunda simyaya merak salmıştı.

- 18) It **was** only the Englishman who **was** unaware of all this; he **was**, for the most part, immersed in reading his books.

Bunları bir tek İngiliz fark etmiyordu. Çoğunlukla kitaplarından birini okuyor olurdu.

- 19) There **was** no way for everybody to know about alchemy.
Simya bilgisine herkesin ulaşması olanaksızdı.
- 20) The genies **were** the spirits of good and evil.
Cinler, iyilik ve kötülük peşindeydiler.
- 21) It **was** my fear of failure of that first kept me from attempting the Master Work.
Başarısızlığa uğramak korkusu, şimdiye kadar Büyük Yapıt'a girişmeme hep engel oldu.
- 22) This time his expression **was** cold and distant.
Şimdi yüzünde soğuk ve kibirli bir ifade vardı.
- 23) But his presence **was** much more powerful than that of a mere Messenger.
Ama herhangi bir dünyalıdan çok daha güçlü bir kişiliği vardı.
- 24) The horseman **was** completely immobile.
Süvari taş gibi kımıldamadan duruyordu.
- 25) But now there **was** only silence and the wind.
Şimdi her şeye sessizlik ve rüzgâr egemendi.
- 26) He **was** more confident in himself.
Kendine iyice özgüveni vardı.
- 27) May be because that **wasn't** really his dream.
Belki de gerçekte böyle bir düşü yoktu.
- 28) So his heart **was** quiet for an entire afternoon.

Bunun üzerine yüreği bütün öğle sonu yatıştı.

- 29) The only tribesman spared **was** the commander of the battalion.
Yalnızca bir savaşçıya dokunulmadı, saldırganların komutanına.
- 30) But the caravan began to move, and it **was** impossible to hear what the Englishman was saying.
Ama kervan yola koyuldu ve anlattıklarını duymak olanaksızlaştı.
- 31) The boy **was** surprised at his thoughts.
Delikanlı kendi düşüncelerine şaşmaya, onları tuhaf bulmaya başladı.
- 32) But instead of **being** saddened, he **was** happy.
Bundan hüznün duyacağına, tam tersine kendini mutlu hissetti.
- 33) Neither the woman nor the old man **were** at all impressed by the fact that he **was** a shepherd.
Ne kadın ne de yaşlı adam kendisinin bir çoban oluşunu umursuyorlardı.
- 34) He **was** grateful for the jacket's weight and warmth.
Kamçının ağırlığına katlanmayı minnetle kabul ediyordu.
- 35) He **was** once again on the way to his treasure.
İşte yeniden hazinenin izini sürüyordu.
- 36) And, in that mood, he **was** grateful to be in love.
Bir kadına duyduğu aşk için, içinde derin bir minnet hissetti.
- 37) The boy was also saddened; his friend **was** in pursuit of his destiny.
Arkadaşı da üzülmüştü bu duruma, İngiliz de kendi kişisel menkıbesinin peşinden gidiyordu.

38) The Merchant **was** the proprietor of a dry good shop.

Tüccarın bir kumaş mağazası **vardı**.

5.4 Yapısal Olarak Sıfır Biçimbirim Denklik İlişkisi

İsim çekim ekleri ve çekim edatları geleneksel dilbilgisinde genel olarak bağımsız ve bağımlı dilbilgisel biçimbirimlerle oluşturulurken, bazı durumlarda bu ilişkide biçimsel olarak kodlanmış bir birim görülmemektedir. Bu durum literatürde yer alan çeşitli kaynaklarda eksiz ya da eksizlik olarak ifade edilirken, temel olarak bu durum dil birimleri arasında bulunan bağlantının sıfır biçimbirim ile kurulduğu anlamına gelmektedir. Biçimsel olarak yüzey yapıda görülmeyen söz konusu biçimbirimler söz diziminde bulunan görevini yüzey yapıda varmış gibi sağlamaktadır (Uçar, 2017: 84). Sıfır biçimbirimle The Alchemist isimli eserde toplam 52 kez karşılaşılmış olup, sıfır biçimbirim denklığının oranı %13,27'dir. Her iki kitapta geçen Türkçe ve İngilizce cümlelerdeki “olmak” eylemi ile çekimlenmiş sıfır biçimbirimleri aşağıda gösterilmiştir.

1) It **was** the most delicious wine he had ever tasted.

Ömrü boyunca hiç içmediği en güzel şaraplardan biri...

2) Why **was** that so important?

Bu neden bu kadar önemli?

3) Because **there are** more men at the oasis than you have.

Vahanın adamları sizden daha fazla...

4) It's for your generosity to pilgrims.

Seyyahlara karşı gösterdiğiniz cömertlik için.

5) It **is** the hand that evokes love, and creates a twin soul for every person in the world.

Aşk'ı yaratan ve çalışan, dinlenen ve güneş ışığı altında hazineler arayan her kimse için sevilecek birini yaratmış olan El.

- 6) This **is** the first phase of the job, he said.
Çalışmanın ilk evresi, dedi.
- 7) And I **am** a part of your dream, a part of destiny, as you call it.
Senin sık sık tekrarladığın gibi, ben senin düşlerinin ve Kişisel Menkıbenin bir parçasıyım.
- 8) Those **are** the rules of war, the leader explained.
Savaşın kuralları böyle diye açıkladı.
- 9) That's strange.
Çok garip.
- 10) "They're not for sale", he said.
Satılık değiller, dedi.
- 11) It **was** the first time she had done that.
İlk kez böyle bir şey yapıyordu kız.
- 12) That's why I'm here.
Bu yüzden buradayım.
- 13) In a way, so **am** I.
Bir bakıma, ben de.
- 14) I'm the leader of the caravan, said a dark-eyed, bearded man.
Ben kervanbaşım, dedi uzun sakallı, siyah gözlü bir adam.
- 15) It's Emerald Tablet, said the English man.

Zümrüt Levha, dedi İngiliz.

16) It's the oasis, said the camel driver.

Orası vaha, dedi deveci.

17) This **is** an important book, but it's really irritating.

Önemli bir kitap ama çok sıkıcı.

18) Well, I'm the king of Salem.

Şalem kralıyım ben.

19) What **is** Salem like?

Nasıl yer Şalem?

20) Because you're trying to realize your destiny. And you **are** at the point where you're about to give it all up.

Çünkü sen kendi "Kişisel Menkıbeni" yaşamaya çalışıyorsun. Ve bundan vazgeçmek üzeresin.

21) In any case, it's good that you've learned that everything in life has its price.

Ama ne olursa olsun, hayatta her şeyin bir bedeli olduğunu öğrenmek senin için iyi bir şey.

22) I **am** always nearby, when someone wants to realize their destiny, the old king had told him.

"Ben her zaman kendi Kişisel Menkıbesini yaşayanların yanıdayım," demişti yaşlı kral.

23) "*How strange Africa is*", thought the boy.

"*Ne tuhaf bir memleket şu Afrika!*" diye düşündü delikanlı.

24) This **is** a port, and every port has its thieves.

Burası bir liman, limanlar da hırsız yuvasıdır.

- 25) It's a war between forces that are fighting for the balance of power. Because Allah is on both sides.

Aynı iktidarı ele geçirmek isteyen güçler arasındaki bir savaş bu ve böyle bir savaşta Allah iki tarafın da yanındadır.

- 26) But this time, the person **is** you.

İşte bugün, bu elçi sensin.

- 27) Who **is** the stranger who speaks of omens?

Mesajdan söz eden yabancı kim?

- 28) It **is** I.

Benim.

- 29) I also have Fatima. She **is** treasure greater than anything else I have won.

Fatima var. Kazandığım her şeyden daha büyük bir hazine.

- 30) But he **is** on the right track.

Ama şimdi iyi yolda...

- 31) I **am** here, the boy said.

Ben buradayım, dedi delikanlı.

- 32) We're in no hurry, the chief answered. We **are** men of the desert.

Acelemiz yok dedi yüce reis. Bizler çöl insanlarıyız.

- 33) We're two very different things.

Niteliklerimiz farklı.

- 34) If bad things **are**, and you know in advance, you will suffer greatly before they even occur.
Kötü şeylerse daha gerçekleşmeden acı çekersin.
- 35) But above all, I'm a woman.
Ama her şeyden önce, bir kadınıyım ben.
- 36) That he attended a seminary until he **was** sixteen.
On altı yaşına kadar bir papaz okuluna gitmişti.
- 37) Or **is** it your destiny that brings you here?
Yoksa Kişisel Menkıbeniz **mi** buraya gelmenizi istedi?
- 38) Now she expects that you will find what it **is** you're looking for.
Şimdi senin de kendi aradığın şeyi bulmanı bekliyor.
- 39) But ever since he had **been** a child, he wanted the World and this was much more important to him than knowing God and learning about man's sins.
Ama daha küçüklüğünden itibaren dünyayı tanımayı hayal etmişti, Tanrı'yı ya da insanların günahlarını öğrenmekten çok daha önemliydi böyle bir şey.
- 40) "If the warriors come here, and your head **is** still on your shoulders at sunset, come and find me," said the stranger.
Savaşçılar gelirse ve başın güneş battıktan sonra hala yerinde duruyorsa beni görmeye gel, dedi süvari.
- 41) When I **was** young, all I wanted to do was put together enough money to start this shop.
Gençken sahip olduğum az bir parayı, bu dükkanı açmak için kullandım.
- 42) He **was** proud of himself.
Kendisiyle gurur duyuyordu.

- 43) The boy **was** shocked.
Çoban çok şaşırdı.
- 44) He **was** so ashamed that he wanted to cry.
Ağlamaya utanıyordu.
- 45) They **are** not **afraid** to dream, and to yearn for everthing they would like to see happen to them in their lives.
Hayal kurmaktan, hayatında gerçekleştirmek istediği şeylerin olmasını istemekten korkmaz.
- 46) My heart **is afraid** that it will have to suffer.
Yüreğim acı çekmekten korkuyor.
- 47) I'll **be** back, the boy said.
Geri döneceğim, dedi bir kez daha delikanlı.
- 48) They're not **worth** much.
Pek bir şey *etmezler*.
- 49) I'm **in search of** that universal language, among other things.
Birçok şeyle birlikte bu Evrensel Dil'i arıyorum ben.
- 50) So he could not **be hasty**, nor impatient.
Bu nedenle **acele etmemeli**, sabırsızlık göstermemeliydi.
- 51) Where **are** you bound? Asked the young Arab.
Nereye gidiyorsunuz diye sordu Genç Arap.
- 52) There was a moment of silence so profound that it seemed the city **was** asleep.

Bunun üzerine öyle bir sessizlik oldu ki kent birdenbire uykuya dalmış izlenimi uyandırdı.

- 53) I'm alive.
Yaşıyorum.

5.5 Serbest Çeviride Sıfır Biçimbirim Denklik İlişkisi

The Alchemist isimli kitapta serbest çeviride sıfır biçimbirim yapısına toplam 94 kez karşılaşılmış olup, serbest çeviride sıfır biçimbirim denkliğinin oranı %25,77'dür. Her iki kitapta geçen Türkçe ve İngilizce cümlelerdeki “olmak” eylemi ile çekimlenmiş serbest çeviride sıfır biçimbirimleri aşağıda gösterilmiştir.

- 1) The boy became fearful; the omens told him that something **was** wrong.
Bunun üzerine korkmaya başladı; işaretler bir şeylerin yolunda *gitmediğini* söylüyordu ona.
- 2) Well, what good would it **be** to you if you had to die? the alchemist answered.
Ama ölecek olsaydın ne işe yarayacaktı hazinen?
- 3) Before long, maybe in just a few days, he would **be** at the Pyramids.
Kısa bir süre sonra, belki de birkaç gün içinde, piramitlere *ulaşacaktı*.
- 4) With the girl with raven hair, his days would never **be** the same again.
Kara saçlı genç kızın yanında, kuşkusuz, günler birbirine *benzemezdi*.
- 5) And now it was only four days before he would **be** back in the same village.
Şimdi kasabaya *ulaşmak* için önünde dört gün vardı çobanın.
- 6) As long as the boy knew how to find the best pastures in Andalusia, they would **be** his friends.

Onlar çobanı olarak Endülüs'ün en iyi otlaklarını bildiği sürece, kendisiyle her zaman dost *kalacaklardı*.

- 7) But the king of Salem hoped desperately that the boy would **be** succesful.
Bununla birlikte Şalem Kralı, yüreğinin derinliklerinden, delikanlının başarıya *ulaşmasını* diledi.
- 8) Sometimes it's better to **be** with the sheep, who don't say anything...
Bazen koyunlarla *yaşamak* çok daha iyi, konuşmaz koyunlar.
- 9) He had **been** to the village only once, the year before.
Önceki yıl, yalnızca bir kez *gelmişti* buraya.
- 10) It was only the Englishman who **was_unaware** of all this. He was, for the most part, immersed in reading his books.
Bunları bir tek İngiliz fark etmiyordu. Çoğunlukla kitaplarından birini okuyor olurdu.
- 11) But instead of **being** saddened, he was happy.
Bundan hüznün duyacağına, tam tersine kendini mutlu *hissetti*.
- 12) What he had to **be concerned about** was his treasure and how he was going to go about getting it.
Hazinesinden başka bir şey düşünmemeliydi, onu nasıl ele geçireceğini düşünmeliydi.
- 13) He had never **been** to that ruined church before, in spite of having travelled through those parts many times.
Buradan birkaç kez geçmiş olmasına rağmen, bu harap kiliseye kadar hiç *gelmemişti*.

- 14) Now he understood why the owner of the bar had **been** so upset. He was trying to tell him not to trust that man.
Kahvecinin *umutsuz çabalarını* şimdi anlıyordu: Bu adama güvenmemesini söylemeye çalışıyordu.
- 15) He was tense and upset, because he knew that the old man **was** right.
Yaşlı adamın *doğru söylediğini* bildiği için sinirli ve gergindi.
- 16) And that's when you always appear on the scene?
Peki! siz böyle durumlarda mı ortaya çıkarsınız?
- 17) It turned out to **be** a bitter tea.
İşaret ettiği çaydı, acı çay.
- 18) What he had to **be** concerned about was his treasure and how he was going to go about getting it.
Hazinesinden başka bir şey *düşünmemeliydi*, onu nasıl ele geçireceğini düşünmeliydi.
- 19) By the time he had had enough of the sea, he would already have known other cities, other woman and other chances to **be** happy.
Denizden usandığı zaman da birçok kent, birçok kadın tanımış, birçok *mutluluk* olanağı yaşamış olurdu.
- 20) He could always go back to **being** a shepherd.
İstediği anda tekrar çobanlık yapabilirdi.
- 21) Throughout the entire day we will **be** on the lookout for our enemies.
Gün boyunca, düşmanı bekleyeceğiz.
- 22) He had worked hard for a year, and the omens **were** that it **was** time to go.

Yıl boyunca acımasız çalışmıştı ve işaretler gitme zamanının *geldiğini* gösteriyordu.

- 23) There had **been** a time when many people knew of his shop: Arab merchants, French and English geologists, German soldiers who **were** always well-heeled.

Bir zamanlar dükkânı pek ünlüydü, pek çok insan bilirdi bu dükkânı: Arap tüccarlar, Fransız ve İngiliz yerbilimciler, Alman askerler, yani her zaman cepleri para dolu insanlar.

- 24) It **was** the time of day when all of Spain slept during the summer.
Yazın bu saate tüm İspanya uykuya dalar**dı**.

- 25) It **was** as if some mysterious energy bound his life to that of the sheep.
Sanki gizemli bir güç, koyunların yaşamına bağlamıştı yaşamını.

- 26) That there's **no** need for iron to be the same as copper, or copper the same as gold.

Ve bununla birlikte demirin bakıra benze olması, bakırın altına benzemesi gerekli değil.

- 27) Others shops were opened that served tea in crystal, but they **weren't** at the top of a hill, and they had little business.

Bunu görenler, kristal bardaklarda çay sunulan başka dükkânlar açtılar; ama bunlar yokuş yukarı bir sokağın tepesinde bulunmadıkları için müşteri yerine sinek avladılar.

- 28) "It's too bad that he's quickly going to forget my name", he thought.
"Ne yazık! Yakında adımı unutacak," diye düşündü.

- 29) He knew that a few hours from now, with sun at its zenith, the heat would **be** so great that he would not be able to lead his flock across the fields.

Birkaç saat sonra güneşin yükselmesiyle artan bunaltıcı sıcaklar yüzünden sürüsünü kırdı dolaştıramayacağını biliyordu.

- 30) Fatima will be unhappy because she'll feel it **was** she interrupted your quest.
Fatima, kendisi yüzünden yoluna devam edemediğin için kederli bir kadın olacak.
- 31) To his surprise, the Englishman **was** there, looking out at the desert.
Orada İngiliz'i bulunca şaşırdı. İlk kez çölü seyrediyordu.
- 32) A group of Arabs passing by told the boy that it **was** a place inhabited by genies.
Oradan geçmekte olan Arapların söylediklerine bakılırsa cinlerin istilasına uğramıştı burası.
- 33) Another person **was** there to help him toward his destiny.
Demek ki, onu Kişisel Menkıbesine götürmek için bir başkası çıkmıştı yoluna.
- 34) There **was** a moment of silence so profound that it seemed the city **was asleep**.
Bunun üzerine öyle bir sessizlik oldu ki kent birdenbire uykuya dalmış izlenimi uyandırdı.
- 35) It had **been** a month since he had set forth from the oasis.
Simyacıyla birlikte tam bir ay çölde yolculuk yapmışlardı.
- 36) During his time in the desert, he had learned that, in Egypt, the scarab beetles **are** a symbol of God.
Çölde yaşadığı süre içinde bokböceklerinin, Mısır'da Tanrı'nın simgesi sayıldıklarını öğrenmişti.
- 37) Because now he knew where his treasure **was**.
Hazinesini bulmuştu.

- 38) Remember that wherever your heart **is**, there you will find your treasure.
Ama unutma ki yüreğin hazinenin bulunduğu yerdedir.
- 39) You always know how much you can ask of them, and when it **is** that they are about to die.
Ve sen onlardan neler isteyebileceğini ve ne zaman öleceklerini bilirsin.
- 40) Show me where there **is** life out in the desert.
Çölde bana hayatı göster.
- 41) Now the price of having done so might **be** his life.
Bunun bedelini kendi hayatıyla ödeyebilirdi.
- 42) If he died tomorrow, it would **be** because God was not willing to change the future.
Yarın ölecekse Tanrı onun geleceğini değiştirmek istemediği için ölecekti.
- 43) The omens had **been** true, after all.
Uzun sözün kısası, simgeler doğruyu söylemişti.
- 44) All they think about **is** food and water.
Çünkü yiyecek ve sudan başka kaygıları yok.
- 45) You shouldn't **be** here, the alchemist answered.
Buraya **gel**memeliydiniz diye yanıtladı Simyacı.
- 46) Tangier **is** not like the rest of Africa.
Tanca, Afrika'nın diğer yerlerine benzemez.
- 47) In my own country, I would **be** a rich man.
Ülkemde zengin bile sayılırım.

- 48) But none of that **is** from the Pyramids, said the alchemist.
Ama bunlar, piramitlerin yanında bulunanların karşısında hiç kalır.
- 49) Because the desert **is** the best teacher **there is**.
Çünkü çöl, hocaların hocası**dır**.
- 50) You'll both **be** happy for a year.
İlk yılı mutlu yaşayacaksınız.
- 51) That's what I mean by action.
Ben buna Eylem diyorum.
- 52) It would no longer **be** a place with fifty thousand palm trees and three hundred wells, where the pilgrims arrived, relieved at the end of their long journeys.
Gezginlerin uzun bir yolculuktan sonra ulaşınca mutlu oldukları, elli bin hurma ağaçlı, üç yüz kuyulu vaha değildi artık burası.
- 53) There had **been** two thieves farther ahead who were planning to steal the boy's sheep and murder him.
Oysa bu sırada, onu öldürüp koyunlarını çalmayı tasarlayan iki haydut biraz ileride bekliyordu onu.
- 54) Now his intuition was that he had **been** right in coming.
Sezgisi ona gelmekle iyi ettiğini söylüyordu.
- 55) From that day on, it **was** the desert that would **be** important.
Bugünden sonra çöl, vahadan daha çok önem kazanacaktı.
- 56) It's the possibility of having a dream come true that makes life interesting, he thought.
Bir düşü gerçekleştirme olasılığı yaşamı ilginçleştiriyor, diye düşündü.

- 57) The sword remained where it **was**. “Who **are** you to change what Allah has willed?”
Kılıcın ucu hala delikanlının alnında duruyordu. “Sen kim oluyorsun da Tanrı’nın yazdığı yazgıyı değiştirmeye kalkışıyorsun?”
- 58) The boy was also saddened; his friend **was** in pursuit of his destiny.
Arkadaşı da üzülmüştü bu duruma, İngiliz de kendi kişisel menkıbesinin peşinden gidiyordu.
- 59) This time, the desert **was** safe, and it **was** the oasis that had become dangerous.
Şimdi, vaha tehlikeyi simgelerken çöl güvenliği temsil ediyordu.
- 60) It’s like the camel driver said: ‘Eat when it’s time to eat. And move along when it’s time to move along.
Devecinin dediği gibi, yemek zamanı gelince yemeğine ye. Yürüme zamanı gelince yürü.
- 61) Perhaps, if you were in a laboratory of alchemy, this would **be** the right time to study the best way to understand the Emerald Tablet.
Belki bir simya laboratuvarında olsaydın, şimdi Zümrüt Levha’yı öğrenme yönteminin en iyisini incelemenin tam sırasıydı
- 62) Ten years at the university, and here I **am** a corral.
On yıl öğrenimden sonra bir ahıra ulaştım.
- 63) Where **are** you bound? Asked the young Arab.
Nereye gidiyorsunuz diye sordu Genç Arap.
- 64) It’s in the Bible.
İncil’de geçer.
- 65) **There is** a caravan leaving today for Al-Fayoum.

Bu öğleden sonra bir kervan yola çıkıyor Fayyum için.

- 66) It appeared to **be** a peaceful expedition.
Görünüşte sanki bir barışçı seferdi.
- 67) It's with those words that the universal language is written.
Evrensel dil bu sözcüklerle yazılır.
- 68) The desert **is** a capricious lady, and sometimes she drives men crazy.
Çünkü çöl, erkekleri bazen çıldırtan kaprisli kadına benzer.
- 69) There **was** a murmur from the crowd.
Kalabalıktan mırıltılar yükseldi.
- 70) Now everything was quite different from how it **was** that day they had set out.
Yola çıktıklarına güne göre şimdi her şey farklıydı.
- 71) It **was** something that I thought could happen only to others, never to me.
Zamana kadar yalnızca başkalarının başına geldiğini sandığım şey, benim de başıma geldi.
- 72) So now I'm a camel driver.
Şimdi devecilik yapıyorum.
- 73) The boy noted that there **was** a sense of fear in the air.
Delikanlı ortalığı bir korku sardığını fark etti.
- 74) The rest **is** up to Allah, including the danger.
Tehlike de dahil olmak üzere gerisini Allah bilir.
- 75) So now I'm a camel driver.
Şimdi devecilik yapıyorum.

- 76) Be aware of the place where you are brought to tears. That's where I am, and that's where your treasure is.
Ağlayacağın yere iyi dikkat et; çünkü ben oradayım ve hazinen de orada**dır**.
- 77) They believed that, if a metal were heated for many years, it would free itself of all its individual properties, and what was left would **be** the Soul of the World.
Bir maden yıllarca ateşte pişirilecek olursa kendine özgü bütün niteliklerden kurtulacağına ve onun yerine geriye Evren'in Ruh'u'nun **kalacağına** inanıyorlardı.
- 78) The boy had noticed that the Englishman **was** irritable, and missed the books.
Bu arada İngiliz'in oldukça keyifsiz görüldüğünü fark etti, sanki kitaplarını özlemiş gibiydi.
- 79) That's why I'm here in the middle of the desert.
Çölün ortasında bulunuşumun nedeni de bu işte.
- 80) The caravan would **be** very lucky to reach the oasis.
Vahaya vaktinde varabilirlerse talihli sayılırlardı.
- 81) The camel driver, though, seemed not to **be** very concerned with the threat of war.
Ne var ki, savaş tehdidinden çokça etkilenmiş gibi görünmüyordu deveci.
- 82) You'll see that there is life in the desert, that there are stars in the heavens, and that tribesmen fight because they **are** part of human race.
Çölde hayat olduğunu, gökyüzünde yıldızlar olduğunu ve insan hayatının özünde bulunduğu için kabile muharıplerinin savaştıklarını anlayacaksın.
- 83) There **was** a moment of silence so profound that it seemed the city was asleep.

Bunun üzerine öyle bir sessizlik **oldu** ki kent birdenbire uykuya dalmış izlenimi uyandırdı.

- 84) Tribesmen were also wary of consulting them, because it would **be** impossible to **be** effective in battle if one knew that he was fated to die.

Savaşçılar bunlara pek ender danışır; çünkü insanın ne zaman öleceğini önceden bilerek savaşa gitmesi olanaksızdır.

- 85) The boy listened to the sound of her voice, and thought it to **be** *more beautiful* than the sound of the wind in the palms.

Delikanlı onun sesini dinliyor ve bu sesi, hurma ağaçlarının yapraklarından esen rüzgârın hışırtısından çok daha güzel buluyordu.

- 86) He remembered the time he had **been** there with his sheep, it had been a peaceful night.

Birinde buraya koyunlarıyla birlikte gelmiş ve düş görmesinin dışında sakin bir gece geçirmiş olduğunu anımsadı.

- 87) This **is** what we call love, the boy said, seeing that the wind was close to granting what he requested.

“Buna Aşk adı verilir,” dedi delikanlı, rüzgârın istediğini yerine getirmeyi kabul etmek üzere olduğunu görünce.

- 88) From here on, you will **be** alone, the alchemist said.

Bundan sonra tek başına gideceksin, dedi Simyacı.

- 89) You **are** only three hours from the Pyramids.

Piramitlere üç saatlik yol kaldı.

- 90) They **were** in an immense setting, surrounded by thousands of people speaking a strange language.

Karşılarına uçsuz bucaksız bir meydan çıkmış ve bu meydanda insanlar garip bir dil konuşuyorlarmış.

- 91) So there **were** times when he read them parts of his books that had made an impression on him, or when he would tell them of the loneliness or the happiness of a shepherd in the fields.

Bundan dolayı, kendisini etkileyen kitapların bazı bölümlerini kimi zaman okur, kimi zaman kırlarda dolaşan bir çobanın yalnızlığından ya da yaşama sevincinden bahsederdi.

- 92) This time it **was** the boy who followed the alchemist back to the oasis.

Bu kez, delikanlı izliyordu Simyacı'yı.

- 93) “You’re in luck, you two,” the fat Arab said.

Talihiniz **var** dedi şişko Arap.

- 94) It **was** something that I thought could happen only to others, never to me.

Zamana kadar yalnızca başkalarının başına geldiğini sandığım şey, benim de başıma geldi.

5.6 “-Dir” Biçimbirim Denkliği

“-Dir” eki ek eylemler içerisinde bildirme koşacı olarak görev yapmakta, genel olarak da isim cümlelerinde özne ile yüklemi birbirine bağlamakta kullanılmaktadır. Zaman içerisinde bu ek bağ ve çekim ekinin yanında; belirsizlik, kesinlik ve olasılık da kazandırarak geniş zaman bildirim eki işlevi genişlemiştir (Çiçekdağı, 2016: 132). “-Dir” eyleminin aynı zamanda Türkçedeki “*olmak*” eylemi ile ilişkisi bulunmakta olup, “*olmak*” fiilinin temel eylem olarak kabul edildiği durumlarda isimleri eylemleştirmektedir (Çiçekdağı, 2016: 132). İngilizcede “*am*”, “*is*”, “*are*” fiilleri ile çekimlenen bu ekeylem ile The Alchemist isimli eserde toplam 50 kez karşılaşılmış olup, “-Dir” biçimbirim denkliğinin oranı %12,50’dir. Her iki kitapta geçen Türkçe ve

İngilizce cümlelerdeki “*olmak*” eylemi ile çekimlenmiş “*-Dir*” biçimbirimleri aşağıda gösterilmiştir.

- 1) Because wherever your heart is, that **is** where you will find your treasure.
Çünkü yüreğin neredeyse hazinen de oradadır.
- 2) Every second of the search **is** an encounter with God and with eternity.
Çünkü araştırmanın her anı, Tanrı ve Sonsuzluk ile karşılaşma anıdır.
- 3) I just know that the Tradition **is** always right.
Yalnızca şunu biliyorum: Geleneğin öğrettikleri, her zaman doğrudur.
- 4) It's **not** what enters men's mouths that's evil, said the alchemist. It's what comes out of their mouths that is.
Kötülük dedi Simyacı, insanın ağzından giren şeyde değildir. Kötülük oradan çıkandadır.
- 5) If he abandons that pursuit, it's because it **wasn't** true love.
Böyle bir şey söz konusu olduğu zaman bil ki Evren'in Dili'ni konuşan aşk değildir bu, yani gerçek aşk değildir.
- 6) The alchemist **is** two hundred years old, the English man had told him.
Simyacı iki yüz yaşındadır, demişti İngiliz.
- 7) Fatima **is** a woman of the desert.
Fatima bir çöl kızıdır.
- 8) Because the desert **is** the best teacher **there is**.
Çünkü çöl, hocaların hocasıdır.
- 9) Because what kept you at the oasis **was** your own fear that you might never come back.

Çünkü vahada kalma nedenin, aslında bir daha geri dönmek korkundur yalnızca.

- 10) The existence of this world **is** simply a guarantee that there exists a world that is perfect.

Tek gerçek şudur ki, var olan bu dünya, bundan daha mükemmel bir dünyanın var olduğunun güvencesidir.

- 11) The secret **is** here in the present.

Gizin kökü şimdidedir.

- 12) They **are** men of the desert.

Bunlar çöl insanlarıdır.

- 13) The oasis **is** neutral ground.

Vaha tarafsız bir yerdir.

- 14) Arms **are** as capricious as the desert.

Silahlar çöl gibi nazlıdır.

- 15) When something is written, there **is** no way to change it.

Bir şey yazılmışsa bundan kurtulmak olanaksızdır.

- 16) Courage **is** the quality most essential to understanding the Language of the World.

Cesaret, Evren'in Dili'ni arayan bir kimse için en büyük erdemdir.

- 17) It's a war between forces that are fighting for the balance of power. Because Allah **is** on both sides.

Aynı iktidarı ele geçirmek isteyen güçler arasındaki bir savaş bu ve böyle bir savaşta Alla iki tarafın da yanındadır.

- 18) That's what some woman in my country are called.
Geldiğim ülkedeki bazı kadınların adı da böyledir.
- 19) It's the name of prophet's daughter, Fatima said.
Peygamber'in kızının adıdır, dedi Fatima.
- 20) It **was** shepherds who **were** the first to recognize a king that the rest of the world refused to acknowledge.
Çobanlar, kimsenin tanımak istemediği bir krala saygı gösteren ilk insanlardır.
- 21) These Stones **were** the only form of divination permitted by God.
Bu taşlar, Tanrı'nın izin verdiği biricik kahinlik araçlarıdır.
- 22) Al- Fayoum **is** in Egypt, said the Arab.
Fayyum da Mısırda'dır.
- 23) But the only God I serve **is** Allah.
Benim tek Tanrım, Allah'tır.
- 24) It's always positive force.
Olumlu bir güçtür.
- 25) Everything on earth is being continuously transformed, because the earth **is** alive... and it has a soul.
"Toprağın altında buluna her şey durmadan değişir, çünkü toprak canlıdır ve bir ruhu vardır.
- 26) But **there was** one idea that seemed to repeat itself throughout all the books: all things **are** the manifestation of one thing only.
Ne var ki, sanki bütün kitaplarda sürekli tekrarlanan bir düşünce **var** gibiydi: Her şey, bir ve tek şeyin belirtisidir.

- 27) Alchemy **is** a serious discipline.
Simya ciddi bir iş**tir**.
- 28) Life will **be** a party for you, a grand festival, because life **is** the moment we're living right now.
Zaman hayat bir bayram, bir şenlik **olacak**; çünkü hayat, yaşamakta olduğumuz andan ibare**ttir** ve sadece bu**dur**.
- 29) Who knows... maybe it's better to be the crystal Merchant.
Kim bilir, belki de billuriye tüccarı gibi olmak daha iyi**dir**.
- 30) Sometimes it's better to leave things as they are, he thought himself, and decided to say nothing.
Bazen işi olurluna bırakmak, ilişmemek daha iyi**dir**," diye düşündü ve adama bu konuda bir şey söylemedi.
- 31) This was a port town, and the only truthful thing his friend had told him was that port towns **are** full of thieves.
Burasi bir limandı ve Arap çocuğun kendisine söylediği tek doğru şey de bu-ydu: limanlar hırsız yuvası**dır**.
- 32) It's what you have always wanted to accomplish.
Senin her zaman gerçekleştirmek istediğin şey**dir**.
- 33) At that point in their lives, everything **is** clear and everything **is** possible.
Hayatın bu döneminde, her şey açık seçik**tir**, her şey mümkü**ndür**.
- 34) This **is** what the Warriors of the light try to teach.
Işığın savaşçıların da öğretmeye çalıştığı da bu**dur** zaten.
- 35) Sometimes it's better to leave things as they **are**, he thought himself, and decided to say nothing.

“Bazen işi oluruna bırakmak, ilişmemek daha iyidir,” diye düşündü ve adama bu konuda bir şey söylemedi.

36) Who knows... maybe it's better to be the crystal Merchant.
Kim bilir, belki de billuriye tüccarı gibi olmak daha iyidir.

37) They **are** called Urim and Thummim.
Birinin adı Urim, ötekinin adı da Tummim'dir.

38) This was a port town, and the only truthful thing his friend had told him was that port towns **are** full of thieves.
Burasi bir limandı ve Arap çocuğun kendisine söylediği tek doğru şey de bu-ydu: limanlar hırsız yuvasıdır.

39) All things **are** one, the old man said.
Her şey tek ve aynı şeydir demişti yaşlı adam.

40) Maybe we're all that way, the boy mused.
Belki de herkes için durum böyledir, diye düşündü.

41) It's true; life really **is** generous to those who pusue their destiny, the boy thought.
Gerçekte kendi Kişisel Menkıbesini yaşayan kimseye karşı hayat cömettir diye düşündü.

42) So **is** that what love is?
Aşk bu mudur?

43) Yes, that's what love is.
Evet, budur.

44) It's what makes the game **become** the falcon, the falcon **become** man, and man, in his turn, the desert.

O, avı şahine, şahini insana ve insanı yeniden çöle *dönüştüren şeydir*.

- 45) Love **is** the force that transforms and improves the Soul of the World.
Aşk, Evren'in Ruhu'nu değiştiren ve geliştiren güçtür.
- 46) Be aware of the place where you are brought to tears. That **'s** where I am, and that **'s** where your treasure is.
Ağlayacağın yere iyi dikkat et; çünkü ben oradayım ve hazinen de oradadır.
- 47) Even though I complain sometimes, it said, it **is** because I **'m** the heart of a person, and peoples hearts **are** that way.
Biraz şikayet edecek olursam diyordu yüreği, bu yalnızca benim insan yüreği olmamdanadır ve insan yürekleri böyle olur.
- 48) There **is** a universal language, understood by everybody, but already forgotten.
Evren, herkesin anlayacağı bir dilde var olmuştur, ama insanlar unutmuştur bu dili.
- 49) Because it **'s** not love to be static like desert, nor is it love to roam the world like the wind.
Çünkü Aşk, ne çöl gibi devinimsiz durmaktan, ne de rüzgar gibi dünyayı dolaşmaktan, ne de senin gibi her şeyi uzaktan görmekten ibarettir.
- 50) Because the desert **is** the best teacher there is.
Çünkü çöl, hocaların hocasıdır.

5.7 Var-Yok, Değil Denklikleri

Var ve yok sözcükleri kopula içeren tümcelerde varlıksallık bildiren sözcükler olup, dünya dillerinde bu iki kavram yer ve iyelik bildiren birçok dilde ortak özellik taşıyan ifadelerdir. Aynı zamanda olumluluk ifade eden “var” sözcüğüne “değil” ilave

edildiğinde “yok” anlamı elde edilmektedir (Saebo, 2009: 168-169). “*Masada kalem var*” cümlesinde olduğu gibi, “*I have some roses-Benim güllerim var*” varlık bildiren cümlelerdir. Yine bu varlık birdiren cümlelere “*Masada kalem var-dı*” cümlesinde olduğu gibi “-dı” eki ile zaman çekimli koşaç cümlesi elde edilmektedir. The Alchemist isimli eser incelemesinde toplam 16 (%3,57) var denkliği ile karşılaşılrken, 7 (%1,79) yok denkliği, 10 (%2,55) değil denkliği ile karşılaşılmıştır. Her iki kitapta geçen “var”, “yok”, “değil” denklıkları aşağıda gösterilmiştir.

- “var” denklıkları

- 1) But **there was** no need to be concerned about dying- the Soul of the World awaited him, and he *would* soon **be** a part of it. A"nd, tomorrow, his enemy *would* also **be** a part of that Soul.
Mademki Evren’in bir ruhu **vardı**, ölüm vız gelir tırıs giderdi. Kısa bir süre sonra onun parçası olacaktı. Ve yarın, düşman da onun parçası olacaktı.
- 2) There **were** almost two hundred people gathered there, and four hundred animals- camels, horses, mules, and fowl.
Ortalıkta iki yüze yakın insan ve bunun iki katı kadar da hayvan **vardı**.
- 3) In the crowd **there were** women, children, and a number of men with sword at their belts and rifles slung on their shoulders.
Kadınlar ve çocuklar da **vardı** ve birçok insan belinde kılıç ya da omzunda uzun namlulu silah taşıyordu.
- 4) **There are** a lot of different people here, and each has his own God.
Burada her milleten insan **var** ve bunların yüreğinde türlü çeşitli Tanrı var.
- 5) **There are** rumors of tribal wars.
Kabileler arasında savaş söylentileri **var**.

- 6) **There was** a full moon.
Gece dolunay **vardı**.
- 7) But **there was** one idea that seemed to repeat itself throughout all the books: all things **are** the manifestation of one thing only.
Ne var ki, sanki bütün kitaplarda sürekli tekrarlanan bir düşünce **var** gibiydi: Her şey, bir ve tek şeyin belirtisidir.
- 8) **There were** three hundred well, fifty thousand date trees, and innumerable colored tents spread among them.
Vaha'da üç yüz kuyu, elli bin hurma ağacı ve hurma ağaçlarının arasında dağılmış çok sayıda çadır **vardı**.
- 9) But there **were** certain of them who took a bit longer to awaken.
Gene de uyanması geciken koyunlar **vardı**.
- 10) **There's** life here, the boy said to the alchemist.
“Burada hayat **var**,” dedi Simyacı'ya.
- 11) And now it **was** only four days before he would be back in the same village.
Şimdi kasabaya ulaşmak için önünde dört gün **vardı** çobanın.
- 12) **There is** only that moment, and the incredible certainty that everything under the sun has been written by one hand only.
Yalnızca o an, gök kubbe altında her şeyin aynı El tarafından yazıldığı gerçekliği vardı.
- 13) But **there is** a tribal war, the boy reiterated.
Kabiler arasında savaş **var**, diye tekrarladı delikanlı.
- 14) I know that **there is** life here, but I don't know where to look.
Onun **var olduğunu** biliyorum ama onu bulmayı başaramıyorum.

- 15) There must **be** a language that doesn't depend on words, the boy thought.
Sözcüklerin ötesinde bir dil *var*, diye düşündü.

- 16) What kind of Arab are you?
Tuhaf bir Araplık var sende!

- “*yok*” denklilikleri

- 1) So, it's **not** suprising that kings would talk to shepherds.
Bu nedenle, kralların çobanlarla konuşmasının olağanüstü bir yanı **yok**.
- 2) ***There's no*** such thing as coincidence.
Rastlantı **yoktur**.
- 3) But, in the desert, ***there was only*** the sound of the eternal wind, and of the hoofbeats of the animals.
Ama çölde, sürekli esen rüzgar ve hayvanların ayak seslerinden başka bir şey **yoktu**.
- 4) Once you get into the desert, ***there's no*** going back, said the camel driver.
Çöle giren kimse için geri dönüş **yoktur**, diye yanıtladı deveci.
- 5) Maybe because that ***wasn't*** really his dream.
Belki de gerçekte böyle bir düşü **yoktu**.
- 6) Maybe because that ***wasn't*** really his dream.
Belki de gerçekte böyle bir düşü **yoktu**.
- 7) Bu bölgede kurt falan **yoktu**.
There were no wolves in the region.

- The Alchemist isimli kitaptaki “*değil*” denklilikleri

- 1) It’s **not** what enters men’s mouths that’s evil, said the alchemist. It’s what comes out of their mouths that **is**.
Kötülük dedi Simyacı, insanın ağzından giren şeyde **değildir**. Kötülük oradan çıkandadır.
- 2) If he abandons that pursuit, it’s because it **wasn’t** true love.
Böyle bir şey söz konusu olduğu zaman bil ki Evren’in Dili’ni konuşan Aşk **değildir** bu, yani gerçek aşk **değildir**.
- 3) But, he **wasn’t** yet an alchemist.
Ama henüz bir simyacı **değildi**.
- 4) It’s **not** easy to find the Philosopher’s Stone, said the English man.
Felsefe Taşı’nı bulmak öyle kolay bir iş **değildir**, dedi İngiliz.
- 5) His way **isn’t** the same as mine, **nor** mine as his.
Onun öğrenme tarzı, benim öğrenme tarzım **değil**; benim öğrenme tarzım, onun tarzı **değil**.
- 6) It **wasn’t** exactly that they were secrets.
Bunlar gerçek gizler olmasından **değildi** hiç kuşkusuz.
- 7) This **was not** a strange place: it was a new one.
Artık yabancı dünya **değildi** burası, yeni bir dünyaydı.
- 8) It’s **not** something you would understand.
Senin anlayabileceğin bir şey **değil**.
- 9) It **is not** I the wind spoke about.
Hayır, sözünü ettiğiniz ben **değilim**.

- 10) That there's **no** need for iron to be the same as copper, or copper the same as gold.

Ve bununla birlikte demirin bakıra benzer olması, bakırın altına benzemesi gerekli *değil*.

5.8 “-DIK” Biçimbirim Denkliği

“-DIK” biçimbirimi tıpkı “(y)AcAk”, “-mA”, “-mAk” ve “-(y)Iş” eklerinde olduğu gibi Türkçedeki isim tümcecikleri, yan tümcecikteki eylem üzerinde kullanılır. “Yolda yürü-düğ-ü-nü gördüm” cümlesinde de olduğu gibi, yan tümcecik oluşturmak için tümceğin eylem köküne “-DIK” eki eklenir. Ayn zamanda bu yapı olumlu ve olumsuz fiil cümlelerinde görülebilmektedir. “-DIK” biçimbirim denkliği ile The Alchemist ve Simyacı eserlerinde toplam 37 kez karşılaşılmış olup, “-DIK” biçimbirim denkliğinin oranı %9,44’dir. Her iki eserde geçen Türkçe ve İngilizce tümcelerdeki “-DIK” biçimbirimleri aşağıda gösterilmiştir.

- 1) I know that **there is** life here, but I don’t know where to look.
Onun **var olduğunu** biliyorum ama onu bulmayı başaramıyorum.
- 2) And it reminded the boy of the day when he had **been** ill and vomitting out in the fields.
Delikanlıya kırım ortasında hasta **olduğu** günü anımsattı: Delikanlı kusmuş, ardından epeyce uyumuştı.
- 3) He had **been** so far away that his face wasn’t even visible.
Çok uzakta **olduğu** için yüzü pek seçilemiyordu.
- 4) The wise men understood that this natural world **is** only an image and a copy of paradise.
Bilgeler, doğal dünyanın cennetin bir görüntüsünden ve bir suretinden başka bir şey **olmadığını** anladılar.

- 5) I want to know about the future because I'm a man.
Bir erkek **olduğum** için geleceği öğrenmek istiyorum, dedi bunun üzerine deveci.
- 6) Were it not for the bodies there on the ground, it would have appeared to **be** a normal day at the oasis.
Ortalığa yayılmış cesetler olmasaydı, vahanın sıradan, olağan günlerinden bir **olduğu** söylenebilirdi.
- 7) The boy suspected that they **were** the same hawks he had seen on the day before.
Delikanlı, bunların önceki gördüğü atmacalar **olup olmadığını** düşündü ama hiçbir şey söylemedi bu konuda.
- 8) The Tradition says that an oasis **is** neutral territory, because both sides have oases, and so both **are** vulnerable.
Gelenek, bir vahanın tarafsız bölge **olduğunu** söyler, çünkü iki tarafın da kendi vahası vardır ve bu yüzden iki taraf da savunmasızdır.
- 9) The boy was suddenly happy to **be** there at the warehouse.
Delikanlı birden burada **olduğu** için mutlu hissetti kendini.
- 10) He told the boy it **was** no coincidence that he had met him with Urim and Thummim in his hand.
İngiliz, delikanlıya kendisini, elinde Urim ile Tummim'le bulmasının bir raslantı **olduğunu** söyledi.
- 11) The boy was beginning to understand that intuition **is** really a sudden immersion of the soul into the universal current of life, where the histories of all people **are** connected, and we are able to know everything, because it's all written there.
Önsezilerin, içinde bütün insanların hayatlarının bir bütün oluşturacak şekilde birbirine bağlandığı hayat ırmağının evrensel akışına ruhun yaptığı ani dalışlar

olduğunu anlamaya başlamıştı. Öyle ki, her şey yazılı **olduğu** için, her şeyi bilebilirdik.

- 12) If the sand was too fine for the animals' hooves, they sought a way where the sand **was** more substantial.

Deve ayaklarına ince gelen kumla karşılaşınca, kumun daha sağlam **olduğu** bir geçit aranıyordu.

- 13) The Englishman asked **if** they **were** in danger.

Bir süre sonra tehlike **olup olmadığını** sordu İngiliz.

- 14) If the sand was too fine for the animals' hooves, they sought a way where the sand **was** more substantial.

Deve ayaklarına ince gelen kumla karşılaşınca, kumun daha sağlam **olduğu** bir geçit aranıyordu.

- 15) He also said that this **was not** just a human gift.

Ayrıca insana özgü bir ayrıcalık **olmadığını** söyledi.

- 16) He said that it **was** a good thing for the boy to clean the crystal pieces, so that he could free himself from negative thoughts.

Billuriye tüccarı, ikisini de kötü düşüncelerden kurtardığı için, kristal vazoları temizlemenin iyi bir şey **olduğunu** söylemişti.

- 17) You'll see that **there is** life in the desert, that **there are** stars in the heavens, and that tribesmen fight because they are part of human race.

Çölde hayat **olduğunu**, gökyüzünde yıldızlar **olduğunu** ve insan hayatının özünde **bulunduğu** için kabile muhriplerinin savaştıklarını anlayacaksın.

- 18) He was tense and upset, because he knew that the old man **was** right.

Yaşlı adamın doğru **söylediğini** bildiği için sinirli ve gergindi.

- 19) He said that he **was** tired and thirsty.
Yorgun ve susamış **olduğunu** söyledi.
- 20) The boy didn't know what a person's 'destiny' **was**.
Delikanlı 'Kişisel Menkıbe'nin ne anlama **geldiğini** bilmiyordu.
- 21) What could it cost to go over to the supplier's warehouse and find out **if** the Pyramids **were** really that far away?
Piramitlerin gerçekten de çok uzakta **olup olmadıklarını** öğrenmek için ambara kadar yürüse ne kaybederdi?
- 22) The other man remarked that tea **was** always more delicious when it was served in crystal, because the aroma was retained.
Bir başka müşteri, kristal bardaklarda sunulan çayın çok daha iyi **olduğunu** kendi payına doğruluyordu, çünkü çayın rahiyası uçup gitmiyordu.
- 23) He had worked hard for a year, and the omens were that it **was** time to go.
Yıl boyunca acımasız çalışmıştı ve işaretler gitme zamanının **geldiğini** gösteriyordu.
- 24) I want to know about the future because I'm a man.
Bir erkek **olduğum** için geleceği öğrenmek istiyorum, dedi bunun üzerine deveci.
- 25) They searched everywhere, and found that the oasis **was** much larger than they could have imagined; **there were** hundred of tents.
Uzun uzun dolaştıktan sonra, vahanın onların düşündüğünden çok daha geniş **olduğunu** ve yüzlerce, yüzlerce çadır **bulunduğunu** anladılar.
- 26) Maybe no one here knows an alchemist **is!** Find out who it **is** who cures the people's illnesses!

Belki de burada kimse Simyacı'nın kim **olduğunu** bilmiyordu. Siz, köyde hastalıkları kimin **iyileştirdiğini** sorun en iyisi.

- 27) Because only the hand understood that it **was** a larger design that had moved to the universe to the point at which days of creation had evolved into a Master Work.

Çünkü bir Yüce iradenin, Evren'i, dünyanın yaratılışının altıncı gününün Büyük Yapıt a dönüştüğü noktaya götürmüş olduğunu yalnızca bu El anlıyordu.

- 28) The boy reached through to the Soul of the World, and saw that it **was** a part of the Soul of God. And he saw that the Soul of the God **was** his own soul.

Ve delikanlı, Evrenin Ruhunun daldı ve Evren in Ruhunun Tanrının Ruhunun parçası **olduğunu** gördü ve Tanrı'nın Ruhunun, kendi ruhu **olduğunu** gördü.

- 29) I knew that my son's poems **were** immortal, he said to the angel through his tears.

Oğlumun şiirlerinin güzel ve ölümsüz **olduğunu** biliyordum, demiş meleğe.

- 30) He remembered the time he had **been** there with his sheep; it had **been** a peaceful night.

Birinde buraya koyunlarıyla birlikte *gelmiş* ve düş görmesinin dışında sakın bir gece geçirmiş **olduğunu** anımsadı.

- 31) The man who appeared to **be** the leader of the group spoke to one of the others Reisleri **olduğu** izlenimi uyandıran adam uzun süre düşündü. Sonra adamlarından biriyle konuştu.

- 32) Tell your heart that the fear of suffering **is** worse than the suffering itself.

Yüreğine acı korkusunun, acının kendisinden de kötü bir şey **olduğunu** söyle.

- 33) It said that all people who are happy have God within them.

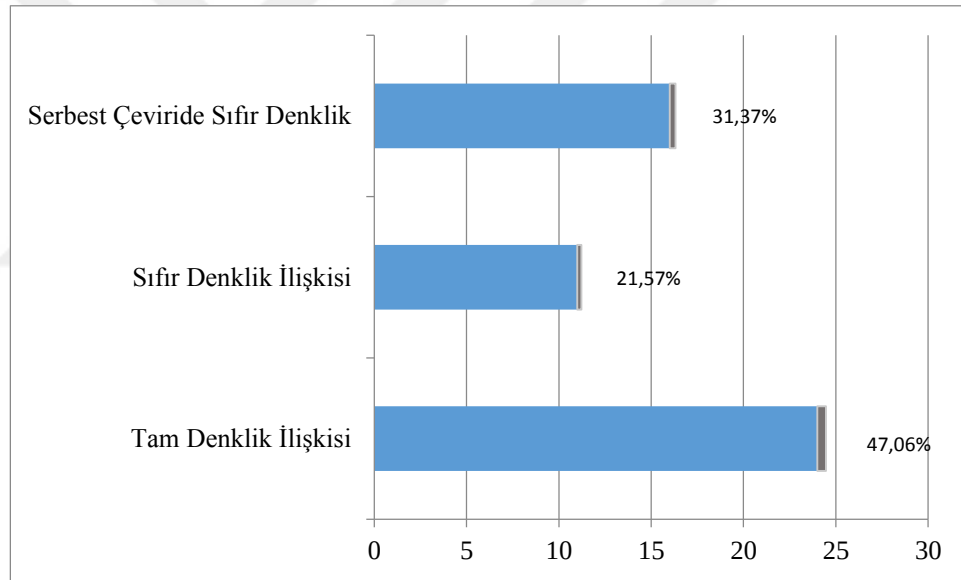
Her mutlu insanın, içinde Tanrı'yı taşıyan insan **olduğunu** söyledi.

- 34) This **is** what we call love, the boy said, seeing that the wind **was** close to granting what he requested.
 “Buna Aşk adı verilir,” dedi delikanlı, rüzgarın, istediğini yerine getirmeyi kabul etmek üzere **olduğunu** görünce.
- 35) So that everyone will search for his treasure, find it, and then want to **be** better than he **was** in his former life.
 Her insanın kendi hazinesini arayıp bulması ve daha sonra, daha önceki hayatında **olduğundan** daha yetkin **olmayı** istemesi için.
- 36) They show that, when we strive to become better than we **are**, everything around us **becomes** better, too.
Olduğumuzdan daha yetkin bir varlık olmaya çalıştığımız zaman, çevremizdeki her şeyin daha iyi **olduğunu** gösteriyorlar bize.
- 37) And people say that he **is** two hundred years old, and **is** able to transform any metal into gold.
 İnsanlar, yaşının iki yüz yılı aştığını ve herhangi bir madeni, altına dönüştürme gücüne sahip **olduğunu** söylüyor.

BÖLÜM VI
TÜRKÇEDE VE İNGİLİZCEDEKİ “OLMAK ve TO BECOME”
EYLEMLERİNİN YAPISAL, ANLAMSAL VE İŞLEVSEL OLARAK
DENKLİK İLİŞKİSİ BAĞLAMINDA KARŞILAŞTIRILMASI

6. “To Become-Olmak” Eylemi Denklikleri ile İlgili Bulgular

Bu bölümde Simyacı isimli eser ile İngilizce çevirisi olan The Alchemist isimli eserdeki ‘to become- olmak’ eylemleri denklik ilişkilerine yönelik bulgulara yer verilmiştir. The Alchemist adlı eserdeki “to become” fiilinin yer aldığı 51 tümce, Simyacı isimli eserdeki karşılıklarıyla denklik ilişkisi bakımından incelenmiş, biçimbirimsel olarak aşağıdaki bulgular elde edilmiştir. İncelemeye göre, tam denklik içeren 24 (%47,06) tümce, serbest çeviride sıfır denklik ilişkisinde 16 (%31,37), yapısal olarak sıfır denklik içeren 11 (%21,57) tümceye rastlanmıştır. Kitapta yer alan denklik ilişkileri ve bunlara ait sayısal değerler ile yüzdelik oranlar şekil 6.2’de yer almaktadır.

Şekil 6.2 “to become” eylemi denklikleri

6.1 Tam Denklik İlişkisi

The Alchemist isimli eserde “to become” fiili ile oluşturulmuş tam denklik ilişkisi ile 24 (%47,06) kez karşılaşılmış olup, The Alchemist isimli kitapta geçen tam denklik ilişkileri aşağıda gösterilmiştir.

- 1) He could always **become** a crystal salesman again.
Canının çektiği anda kristal satıcısı **olabilirdi**.
- 2) They wanted me to be a priest, but decided to **become** a shepherd.
Rahip olmamı istiyorlardı, ben kendim çoban **oldum**.
- 3) I'm going to **become** bitter and distrustful of people because one person betrayed me.
Daha katı **olacağım** ve bir insan bana ihanet ettiği için de artık kimseye güvenmeyeceğim.
- 4) In those days, it had been wonderful to be selling crystal, and he had thought how he would **become** rich, and have beautiful woman at his side as he grew older.
O sıralar billuriye satıcılığı olağanüstü bir serüvendi ve nasıl zengin **olacağını**, yaşlandığı zaman sahip olacağı güzel kadınları hayal ederdi.
- 5) The desert nights were cold, and were **becoming** darker and darker as the phases of the moon passed.
Geceleri soğuk olan hava, ay gökyüzünde küçüldükçe daha karanlık **oluyordu**.
- 6) The boy and his heart had **become** friends, and neither was capable now of betraying the other.
Yüreği ile delikanlı, artık birbirlerine ihanet etmeyecek iki büyük dost **oldular**.
- 7) So gold, instead of being seen as a symbol of evolution, **became** the basis for conflict.
Ve altın evrimin simgesi olacağına savaşların işareti **oldu**.
- 8) They show that, when we strive to **become** better than we are, everything around us **becomes** better, too.

Olduğumuzdan daha yetkin bir varlık **ol**maya çalıştığımız zaman, çevremizdeki her şeyin daha iyi **oldu**ğunu gösteriyorlar bize.

- 9) Before he could say anything to the alchemists, the two horsemen had **become** ten, then a hundred.

Delikanlı daha ağzını açıp Simyacıya bir şey söylemeden iki atlı, önce on, sonra yüz **oldu**, en sonunda da bütün kumullar atlılarla doldu.

- 10) So each thing has to transform itself into something better, and to acquire a new destiny, until, someday, the Soul of the World **becomes** one thing only.

Öyleyse daha iyi bir şeye dönüşmek ve Evren'in Ruhu'nu gerçekten bir ve tek **ol**uncaya kadar yeni bir Kişisel Menkıbe'ye sahip olmak gerekir.

- 11) And the odor of the animals **became** a bit more tolerable.

Ve hayvanların kokusu daha bir katlanılır **oldu**.

- 12) They might even have **become** friends.

Belki dost **ol**abilirlerdi.

- 13) The closer one gets to realizing his destiny, the more that destiny **becomes** his true reason for being, thought the boy.

İnsan, hayaline yaklaştıkça, Kişisel Menkıbe daha çok yaşama nedeni **ol**uyor, diye düşündü delikanlı.

- 14) He **became** friendly with the camel driver who travelled alongside him.

Sonunda, sürekli olarak yanına giden bir deveciyle dost **oldu**.

- 15) It is we who nourish the Soul of the World, and the world we live in will be either better or worse, depending on whether we **become** better or worse.

Evrenin Ruhunu bizler besliyoruz ve üzerinde yaşadığımız dünya, bizim daha iyi ya da kötü **ol**mamıza göre, daha iyi ya da daha kötü olacaktır.

- 16) He repeated his story about Joseph of Egypt, and asked the boy to **become** the counselor of the oasis
Sonra bir kez daha Yusuf'un Mısır'da başına gelenleri anımsattı ve delikanlıdan bundan böyle "vahanın müşaviri" **ol**masını istedi.
- 17) Your son went to serve at a distant place, and **became** a centurion.
Oğlun askerlik hizmeti için uzak bir eyalete gitmiş ve orada yüzbaşı **ol**muştu.
- 18) He **became** friendly with the camel driver who travelled alongside him.
Sonunda, sürekli olarak yanına giden bir deveciyle dost **oldu**.
- 19) They **become** a part of everything... they **become** the Soul of the World.
Artık onlar her şeyin bir parçası **oldular**, Evren'in Ruhu **oldular**.
- 20) His parents had wanted him to **become** a priest.
Anası, babası onun din adamı **ol**masını istemişlerdi.
- 21) They **became** friends
Arkadaş **oldular**.
- 22) Every blessing ignored **becomes** a curse.
Değeri bilinmeyen her lütuf felakete **dönüş**üyor.
- 23) If I **became** a monster today, and decided to kill them, one by one, they would **become aware of** only after most of the flock had been slaughtered, thought the boy.
Günün birinde bir canavara **dönüş**sem ve tek tek hepsini öldürsem, sürünün hepsini boğazladıktan sonra ancak işin farkına varırlardı, diye düşündü.
- 24) Then it **became** a signal of danger. And, finally, it **became** just a whinny again.
Sonra tehlike işaretine **dönüş**tüğünü ve daha sonra da tekrar bozulma **oldu**ğunu gördüm.

6.2 Sıfır Denklik İlişkisi

‘To become’ eyleminin sıfır denklik ilişkisinde “to become” yapısı sıfatlarla birlikte kullanılmış ve 11 tümcede (%21,57) karşılaşılmıştır. Eserlerde geçen “to become” fiili ile oluşturulmuş sıfır denklik ilişkisi ile ilgili denklikler aşağıda gösterilmiştir.

- 1) With every day that passed, the boy’s heart **became** more and more **silent**.
Günler geçtikçe giderek **sessizleşiyordu** delikanlının yüreği.
- 2) When the lead had **become liquid**, the alchemist took from his pouch the strange yellow egg.
Kurşun iyice **sıvılaştınca**, şu tuhaf, sarı cam yumurtasını çantasından çıkardı.
- 3) The closer he got to the realization of his dream, the more **difficult** things **became**.
Hayaline yaklaştıkça, işler daha **güçleşiyordu**.
- 4) The boy **became fearful**; the omens told him that something was wrong.
Bunun üzerine **korkmaya başladı**; işaretler bir şeylerin yolunda gitmediğini söylüyordu ona.
- 5) He **was** more certain of it than of anything in the world. He had been told his parents and grandparents that he must fall in love and really know a person before **becoming committed**.
Anası babası, ana babasının ana babası, biriyle **evlenmeden** önce ona kur yapmak, nişanlanmak, onu tanımak ve para sahibi olmak gerektiğini söyleselerde, delikanlı dünyada en çok bundan emindi.

- 6) They were solitary individuals who longer believed in things, and didn't understand that shepherds **become attached to** their sheep.
Hayatta hiçbir şeye artık inanmayan, çobanların bir gün duygusal olarak koyunlarına **bağlanabileceklerini** anlayacak durumda olmayan yalnız insanlardı bunlar.
- 7) Thinking about that for a moment, he realized that it could be the other way around: that was he who had **become accustomed to** their Schedule.
Bir an daldıktan sonra, "Tersi de olabilir," diye düşündü. Hayvanların saat düzenine belki de kendisi **alışmıştı**.
- 8) He had to choose between something he had **become accustomed to** and something he wanted to have.
Karar vermek, **alıştığı** şey ile sahip olmayı çok istediği şey arasında bir seçim yapmak zorundaydı.
- 9) The boy was **becoming** more and more **convinced** that alchemy could be learned in one's daily life.
Giderek, simyanın gündelik yaşamdan öğrenilmesi gerektiğine **inaniyordu** delikanlı.
- 10) Having heard that, the boy **became** even more **interested** in alchemy.
O andan sonra, delikanlının simyaya olan **ilgisi** iyice **büyüdü**.
- 11) The boy was **becoming** nervous.
Delikanlı giderek sinirlendiğini **hissediyordu**.

6.3 Serbest Çeviride Sıfır Denklik İlişkisi

The Alchemist isimli kitapta "to become" fiili ile oluşturulmuş serbest çeviride sıfır denklik ilişkisi ile 16 (%31,37) kez karşılaşılmış olup, The Alchemist isimli kitapta geçen serbest çeviride sıfır denklik ilişkileri aşağıda gösterilmiştir.

- 1) This time, the desert was safe, and it was the oasis that had **become dangerous**.
Şimdi, vaha tehlikeyi simgelerken çöl güvenliği temsil ediyordu.
- 2) He sat on a stone, and allowed himself to **become hypnotized** by the horizon.
Büyük bir taşın üzerine oturdu ve kendisini karşısında duran ufkun büyüüne bıraktı.
- 3) Because people **become fascinated** with pictures and words, and wind up forgetting the Language of the World.
Çünkü insanlar resimlerin ve sözcüklerin büyüüne kapılıp sonunda Evren'in Dili'ni unuturlar.
- 4) Anyway, the boy **had become happy** in his work.
Ama işinden hoşnuttu şimdi.
- 5) The only thing he had noticed was that talk of war was **becoming** more and more frequent.
Ancak bir şey fark etmişti: Giderek savaştan daha çok söz ediliyordu.
- 6) The boy wanted to believe that his friend had simply **become separated** from him by accident.
Birbirlerini kaybetmelerinin bir rastlantı olduğuna inanmak istedi.
- 7) Because people **become fascinated** with pictures and words, and wind up forgetting the Language of the World.
Çünkü insanlar resimlerin ve sözcüklerin büyüüne kapılıp sonunda Evren'in Dili'ni unuturlar.
- 8) Because of that, I have **become** a part of you.
Ve bunlar, azar azar beni senin parçan haline getirdiler.

- 9) Our lives **become** controlled by fate.
Hayatımızın denetimi yazgının eline geçer.
- 10) He had already imagined the scene many times; every time, the girl **became fascinated** when he explained that the sheep had to be sheared from back to front.
Bu sahneyi onlarca kez hayal etmişti: Koyunların arkadan öne doğru kırılmaları gerektiğini genç kıza anlatmaya başlayınca onun kendisini, kendisinden geçercesine dinlediğini gözünün önüne getiriyordu her zaman.
- 11) When someone sees the same people everyday, as had happened with him at the seminary, they wind up **becoming** a part of that person's life.
Papaz okulunda olduğu gibi, her zaman aynı insanları görürsek onları yaşamımızın bir parçası saymaya başlarız.
- 12) If someone isn't what others want them to be, the others **become** angry.
Görmek istedikleri gibi değilsek, hoşnut olmazlar, canları sıkılır.
- 13) The alchemist had **become** much more *cautious*, because they were approaching the area where the most violent battles were being waged.
Simyacı, en şiddetli savaşların olduğu yere yaklaştıkları için çok daha *dikkatli davranıyordu*.
- 14) There had been times when his heart spent hours telling of its sadness, and at other times, it **became** so emotional over the desert sunrise that the boy had to hide his tears.
Yüreği kimi zaman, içi özlem dolu öyküler anlatıp duruyordu uzun süre; kimi zaman da çölde, güneşin doğuşu karşısında heyecanlanıyor ve delikanlıyı gizli gizli ağlatıyordu.
- 15) It was **becoming irratated** with what the boy was saying.
Delikanlının söyledikleri onu *kışkırttı*.

- 16) But when the boy wanted to learn how to achieve the Master Work, he **became** completely **lost**.

Ama kendisi, Büyük Yapıt'a ulaşma yöntemini öğrenmeye kalkışınca, tam anlamıyla şaşırıp kalıyordu.

BÖLÜM VII SONUÇ ve ÖNERİLER

7.1 Sonuçlar

Türkçedeki “olmak” eylemi ile İngilizce “to be” ve “to become” eylemlerinin her iki dildeki kullanımlarını incelemek ve bu eylemler arasındaki denklik ilişkilerini anlamsal, yapısal ve işlevsel olarak araştırmak, bu sayede verimli dil olguları elde ederek, “olmak” eyleminin eğitbilimsel olarak karşıtısal çözümlemesinin yapılması amacıyla yürütölen bu çalışmadan elde edilen bulgular oransal olarak ayrı ayrı incelenmiştir. “To be” ve “olmak” eylemlerinin denklik ilişkilerine bakıldığında en fazla sıfır biçimbirim denkliğinin olduğu gözlenmiştir. Elde edilen bulgulara göre serbest çeviride sıfır biçimbirim denkliği %25,77 oranında, yapısal olarak sıfır biçimbirim denkliği %13,27 oranında, “-DIr” biçimbirim denkliği %12,50 oranında, tam biçimbirim denkliği %11,73 oranında, “DI” biçimbirim denkliği %9,69 oranında, serbest çeviride “-DI” biçimbirim denkliği %9,69 oranında, “-DIK” biçimbirim denkliği %9,44 oranında, Var denkliği %3,57 oranında, Değil denkliği %2,55 oranında, Yok denkliği %1,79 oranında görölmüştür. “To become”- “olmak” denklik ilişkisinde ise; tam denklik ilişkisi %47,06 oranında, serbest çeviride sıfır denklik %31,37 oranında, sıfır denklik ilişkisi %21,57 oranında görölmüştür. Elde edilen bulgulara göre serbest çeviride sıfır biçimbirim denklik ilişkisi en yüksek denklik

oranına sahip olmuş, bu denkliği sağlayan toplam 94 tümcede tespit edilmiştir. Bu durum Türkçede yüklem olmadan da tümce kurulabilmesi, İngilizcede “to be” eylemi kullanımına kıyasla Türkçede “olmak” eylemine tümcelerde çok yer verilmemesi ve Türkçenin yapısal ve morfolojik açıdan “olmak” eylemi kullanımında dil ekonomisinden büyük ölçüde yararlandığını düşündürmektedir.

Sonuç olarak “to be” ve “to become” *tam denklik ilişkisi* kapsamında incelenen tümcelerin *olmak* eylemine toplam denklik oranı %58,79, *kısmi denklik* kapsamında incelenen biçimbirimsel denkliklerin ve *var, yok, değil* denkliklerinin oranı sırasıyla; -Dİr biçimbirim denkliği %12,50, -Dİ biçimbirim denkliği %9,69, -DİK biçimbirim denkliği %9,44, *var denkliği* %3,57, *değil denkliği* %2,55, *yok denkliği* %1,79 olarak tespit edilmiştir. *Serbest çeviri* kapsamında serbest çeviriden kaynaklı sıfır denklik gösteren, “to be” ve “to become” eylemli tümcelerde denklik oranı sırasıyla; %25,77 ve %31,37 olarak tespit edilmiştir. *Yapısal olarak sıfır denklik ilişkisi* kapsamında incelenen biçimbirimsel olarak “olmak” eylemine sıfır denklik gösteren “to be” ve “to become” denkliklerinin oranı sırasıyla; %13,27 ve %21,57 olarak tespit edilmiştir.

Sıfır biçimbirim denklikleri “*Yapısal olarak sıfır biçimbirim denklik ilişkisi*” ve “*Serbest çeviride sıfır biçimbirim denklik ilişkisi*” olmak üzere iki kategoride incelenmiştir. *Serbest Çeviride Sıfır Denklik* başlığı altında çevirmenin yorumuyla serbest çeviri yöntemi kullanılarak çevrilmiş 94 tümce tespit edilmiştir. Bu kategoride ‘to be’ eylemi ‘olmak’ anlamından uzaklaşmış, anlamsal ve yapısal açıdan sıfır denklik göstermiştir. Sıfır biçimbirim denkliği kategorisinde, çevirisine yorum katılmadan Türkçeye tam ya da çok yakın çeviri yapılmış, karşılığı yapısal olarak sıfır biçimbirime denk gelen 53 tümcedeki ‘to be’ eylemleri incelenmiştir. Bu tümcelerin 20’sinde kopula formunda olan “to be” fiillerinin Türkçe karşılıklarında yüklemleştirci ek eksiltisi olduğunu tespit edilmiştir. Kopula formunda olmayan ‘to be’ yapıları ise olmak eylemi anlamından uzaklaşmış, sıfır biçimbirim olarak karşımıza çıkmıştır. Özellikle bu kategoride incelenen ‘relative clause’ yapılarında sıkça sıfır biçimbirim denkliği ortaya çıktığı, bunun yanında “to be + sıfat” (*to be afraid of, to be proud of, to be shocked, to be ashamed vb.*) yapılarında ‘to be’ eylemi ‘olmak’ anlamından uzaklaşarak “olmak” eylemine sıfır denklik gösterdiği görülmüştür.

Tam denklik kategorisinde “olmak” ve “to be” eylemlerinin tam denklik gösterdiği 48 tümce tespit edilmiş, tümcelerın tümünde “to be” eylemi ‘olmak’ eylemine denk gelmiştir. Tümcelerın 5’inde “to be” eylemi kopula formunda (*am, is, are, was, were*) olup 2’si şart cümlesi içerisinde (if) çekimlenmiş “to be” eylemleri, yine Türkçede kopula olduğu kabul edilen -imek fiilinin şart kipi olan ‘-(i)sA’ yapısına denk gelmiştir. Bununla beraber, “to be” eylemi 48 tümcenin 24’ünde gelecek zamanda çekimlenmiş, tam denklik açısından bu durum dikkat çekici olmuştur. Kalan tümcelerın ise 1’i geçmiş, 4’ü geniş zamanda kopula formunda, 1’i olumsuz emir kipinde (don’t V1), 2 olasılık kipinde (can), 3 gereklilik kipinde (must, have to), 2 şart kipinde (if), 2 bağlı cümlede (ör. I want to *be* like you) çekimlenmiştir. Dolayısıyla, bu yapılarda kullanılan to be eylemleri Türkçeye anlamsal bakımdan tam denklik taşımakta, yapısal açıdan ise kullanılan kip ve zaman formlarına göre farklılık göstermektedir. Tümcelerın 8’inde ise “to be” eylemi bağlı tümcelerde yer almış, 4’ünde sıfatlarla (*to be rich, to be respectful, to be stupid, to be better*) 4’ünde isimlerle (*to be wind, to be the same, to be heart of a person, to be an adventurer*) kullanılarak “olmak” eylemiyle tam denklik göstermiştir.

-Dİr biçimbirim kategorisinde, eserlerde incelenen tümceler arasında 50 tümcede ‘to be’ kopula eylemleri Türkçede -Dİr biçimbirime denk gelmiştir. Serbest çeviri yöntemiyle çevrilmiş 2 tümcenin yine -Dİr biçimbirimine tam denklik taşıdığı görülmüştür. -Dİr biçimbirim tümcelere kesinlik, kuvvetlendirme, olasılık gibi anlamlar yüklemektedir. Çalışma kapsamında incelenen tümcelerde ise -Dİr biçimbirim yüklemelerin vurgu yönünü arttırmıştır. -Dİr biçimbirim tümcelerden çıkarılsa yine tümceler eksik bir tümce olmayacaktır.

İncelenen -Dİ biçimbirimi denklikleri, *-Dİ biçimbirim denklığı ve serbest çeviride -Dİ biçimbirim denklığı* olmak üzere iki kategoride incelenmiştir. -Dİ biçimbirimi kategorisinde incelenen tüm İngilizce tümcelerın Türkçe’ye tam çevirisi yapılmış tümceler olduğu ve bu tümcelerın Türkçede -Dİ biçimbirim ile tam denklik taşıdığı belirlenmiştir. 38 tümcede geçen *was/were* kopula eylemleri, yine Türkçede –(y)Dİ ya da -(i)Dİ kopula yapısına denk gelmiştir. Dolayısıyla, İngilizce geçmiş

zamanda çekimlenmiş kopula eylemleri yine Türkçede geçmiş zamanda çekimlenen kopula yapısına denk gelmiştir.

Serbest Çeviride -DI biçimbirim kategorisinde ise tüm tümceler çevirmen tarafından serbest olarak çevrilmiş olup tümce sayısı 38'dir. Tüm tümcelerde anlamsal olarak farklılıklar gözlenmiş, yapısal olarak was/were fiilleri, Türkçede geçmiş zaman eki olan -DI biçimbirime denk gelmiştir. Dolayısıyla serbest çeviri yapılmış tümcelerde 'to be' fiilin işlevi, tümceye geçmiş zaman anlamını katmak olarak kalmıştır. Dolayısıyla tüm incelemeler ışığında, bu iki kategori için şu çıkarımlar yapılabilir: -(y)DI ya da -(i)di yapısı ses ve yazım benzeşmesi olabilir, aynı zamanda -DI morfemi çok anlamlı bir biçimbirim olarak görülebilir. Hem geçmiş zaman biçimbirimi hem de kopula ya da koşaç olarak değerlendirilebilir.

-DIK biçimbirim denkliği kategorisinde, denklik taşıyan 37 tümce belirlenip incelenmiştir. Bağlı tümcede yer alan 'to be' eylemleri, yine bağlı tümcede -ol'un -DIK biçimbirimle çekimine denk gelmiştir. 37 tümcenin 3'ünde serbest çeviri yapılmış, -ol eylemi yerine *gelmek* ve *bulunmak* eylemleri kullanılmış, fakat yine bu eylemler -DIK biçimbirimle çekimlenip yapısal denkliği korumuştur.

Var, yok, değil denklikleri kategorisinde, The Alchemist isimli eserde geçen 16 tümcenin 13'ünde *there is /are /was/ were* yapıları, 2'sinde ise kopula formunda çekimlenmiş "to be" eylemi, 1'inde ise gereklilik kipinde (must) çekimlenmiş *there + to be* yapısı "var" yapısına denk gelmiş, aşağıda gösterilmiştir.

And now it was only four days before he would be back in the same village.
Şimdi kasabaya ulaşmak için önünde dört gün vardı çobanın.

There must **be** a language that doesnt depend on words, the boy thought.
Sözcüklerin ötesinde bir dil var, diye düşündü.

What kind of Arab are you?

Tuhaf bir Araplık var sende!

Yok denkliği kategorisinde, eserde bu denkliği taşıyan toplam 7 tümce tespit edilmiş, bunlardan 5 tümcede geçen *there + not + to be* (*there isn't, aren't, wasn't, weren't*) yapılarının 'yok' yapısına denk geldiği görülmüştür. Kalan 2 tümcede ise 'to be' fiilinin olumsuz biçimleri (*is not/ was not*) "yok" denkliğini kendi başına karşılamıştır.

Değil denkliği kategorisinde ise, 9 tümce tespit edilmiş olup 9'unda da "to be" eyleminin olumsuz çekimi (*am not / is not /are not*) "değil" yapısına denk geldiği görülmüştür.

"To become" – "olmak" eylemi denklikleri, tümce incelemeleri sonucunda üç kategoriye ayrılmış olup, bunlar; *tam denklik ilişkisi, sıfır denklik ilişkisi, serbest çeviride sıfır denklik ilişkisi*'dir. "To become" eylemi "to be" eyleminden anlamsal açıdan farklı olarak 'haline gelmek, dönüşmek' anlamlarına da sahip olduğundan, tümce incelemelerinde 'to become' eylemi 'dönüşmek' eylemi olarak da karşımıza çıkmıştır.

Tam denklik ilişkisi kategorisinde, "to become" eylemli 24 tümce incelenmiş, 21 tümcede "to become" eylemi 'olmak' eylemi ile tam denklik göstermiş, 3 tümcede ise 'dönüşmek' eylemine denk gelmiştir.

Serbest Çeviride Sıfır Denlik İlişkisi kategorisinde, serbest çeviri yapılmış 16 tümceye yer verilmiş, "to become" eylemi serbest çeviriden kaynaklı "olmak" eylemiyle sıfır denlik ilişkisi gösterdiği görülmüştür.

Sıfır Denklik İlişkisi kategorisinde incelenen 11 tümcede ise, "to become" eylemi sıfatlarla kullanılmış (*to become silent, to become liquid, to become difficult, to become fearful, to become committed, to become attached to, to become accustomed to, to become convinced, to become interested, to become nervous*) sıfatlara 'dönüşmek' anlamını katarak özne ve özne hakkında verilen durumu birbirine

bağlamıştır. Dolayısıyla denklik ilişkisi bağlamında “to become” eyleminin sıfatlarla bir araya gelerek “olmak” anlamından uzaklaştığı, dönüşüm, hal değişimi anlamında farklı eylemlere evrildiği görülmüştür (*sessizleşmek, sivilaşmak, güçleşmek, korkmak, bağlanmak, alışmak, ikna olmak, ilgili hale gelmek, sinirlenmek*).

Çalışmamızın literatür kısmında daha önce belirtildiği İngilizcede “to be” eylemi hem ana fiil hem yardımcı fiil olarak kullanılmakta, süreklilik bildiren zamanlar ve edilgen yapılarda yardımcı fiil konumundadır. “to become” eylemi ise bir oluş fiili olup süreç içerisinde meydana gelen bir değişimi anlatmakta, tümcede ana fiil olarak yer almaktadır. Her iki fiil de İngilizcede kopula (linking/complement) eylemler olup arkalarından sıfat, ad gibi yapılar aldıkları kopulatif tümcelerde ana fiildir. Türkçede “olmak” eylemi ise tıpkı “to be” eylemi gibi hem yardımcı eylem hem ana eylem olarak kullanılmaktadır. Bu açıdan bakıldığında İngilizcenin “to be” eylemi ile Türkçenin “olmak” eylemi yardımcı fiil olarak kullanımı itibarı ile işlevsel açıdan daha fazla denklik ilişkisi gösterdiği söylenebilir. İsim/Sıfat+ fiil birleşmelerinde (hasta olmak, gözde olmak, pişman olmak...) ve birleşik zaman çekimlerinde (okumuş olmak, gidiyor olmak, yapmakta olmak...) olmak eylemi yardımcı fiil konumundadır. Fakat olmak fiili tek başına, kendi anlamında kullanıldığı yapılarda ana fiil konumunda yer almaktadır (ör; ‘10’da evde olacağım.’ ya da ‘Salondan çıkanlar oldu.’) “To be” eyleminin “olmak” eylemi ile tam denklik gösterdiği 48 tümcenin hepsinde “to be” eylemi ana fiil olarak kullanılmışken, Türkçede karşılıklarında “olmak” eylemi 13 tümcede ana fiil, 35 tümcede yardımcı eyleme denk gelmiştir. To become – olmak eylemi denkliklerinde ise “to become” eylemi, yapısı gereği tüm tümcelerde ana fiil konumundayken, Türkçe karşılıklarında “olmak” eylemi 24 tümcenin 5’inde ana fiile, 19’unda yardımcı eyleme denk gelmiştir.

Daha önce dile getirildiği gibi, çalışmamız neticesinde, “to be” eyleminin “olmak” eylemine tam denklik oranı %11,73, “to become” eyleminin ise %47,06 oranında olduğu tespit edilmiştir. Durum belirten tümcelerde İngiliz dilinin yapısı gereği yüklem olmadan tümce kurulamamasından dolayı, “to be” eylemi çalışmamız kapsamında birincil anlamı (olmak) ve kullanımına (to be + sıfat/ isim) kıyasla daha çok karşımıza İngilizce ifade tarzıyla kopula eylem (am, is, are, was, were) olarak

çıkılmış, dolayısıyla “olmak” eylemine anlamsal ve yapısal denkliğinin düşük bir oranda olduğu tespit edilmiştir. Bu durum neticesinde, kopula formunda olan “to be” eylemleri, Türkçe denkliklerinde, özellikle sıfır kopula ve diğer biçimbirimlere (-Dİr, -DI) denk gelmiştir. Dolayısıyla “to be” eylemine kıyasla, “to become” eyleminin “olmak” eylemine anlamsal ve yapısal açıdan daha yüksek bir oranda nicel ve nitel denklik ilişkisi olduğu görülmüştür.

Türkçede bir “olmak” eylemi kullanılırken, İngilizcede buna karşın iki olmak eylemi kullanıldığından çeviride tam denklik ilişkisi içinde anlam kaymaları olabilmektedir. Türkçe “olmak” eylemi semantik olarak hem durum hem süreç içerisinde olmak anlamı taşıırken, İngilizce bu eylemi ikiye ayırmış, durum ifade eden “olmak” eylemini “to be” ile, süreç ifade eden “olmak” eylemini “to become” ile ifade etmiştir. Kur’an-ı Kerim’de Bakara Suresi’nin 117. Ayetinde “O, göklerin ve yerin eşsiz-örneksiz yaratıcısıdır; bir şeyin olmasını dilediğinde ona "Ol!" der, hemen oluverir” ayeti geçer. İngilizce çevirisinde ise bu ayet “To Him is due the primal origin of the heavens and the earth: When He decreeth a matter, He saith to it: "Be," and it is.” ifadesiyle karşılık bulur. İncil’de de dünyanın yaratılışının anlatıldığı bapta “And God said, Let there be light: and there was light.” (tr. “Tanrı, “Işık olsun” diye buyurdu ve ışık oldu.”) ayeti geçmektedir (Yaratılış 1:1-3). Görüldüğü üzere hem Kur’an-ı Kerim’in çevirisinde hem İncil’de “Ol!” ifadesi “to be” eylemine denk gelmiştir. Her iki dilde de dilsel ve düşünsel algı bakımından yaratıcının bir şeyi yaratırken zamana, bir sürece ihtiyaç duyduğu kabul edilmemiş, bu durumun dile yansması bu şekilde olmuştur. Bu yansıma Türkçe ve İngilizcede bu şekilde olsa da yine bir Germen dili olan Almancada durum farklı olabilmektedir. Alman dilinde Bakara Suresi 117. ayeti “Er ist derjenige, der die Himmel und die Erde ohnegleichen erschaffen hat. Wenn er etwas will, was geschehen soll, dann sagt er zu ihm “werde” und es geschieht sofort.” olarak çevrilmiş, süreç ifade eden “werden” eylemi kullanılmıştır. Yine Almanca İncil’de “Himmel und Erde vergehen; meine Worte aber werden nicht vergehen“ (Jesus Christus: Bibel: Mark 13, 31.) (tr. “Cennet ve Dünya yok olacak, ama benim sözlerim yok olmayacaktır.”) ve “Und er sprach das Wort, Es werde” (tr. “Ve ol, dedi) ifadelerinde durum belirten “sein” eylemi yerine süreç ifade eden “werden” eylemi kullanılmıştır (Kahramantürk,2017:251). Bu durum Sapir ve Whorf’un *dilde*

görecelilik hipotezini hatırlatmaktadır. Bu hipoteze göre, dili düşünceden, düşünceyi dilden ayırmak mümkün değildir ve konuşulan dil (ana dil) düşünceyi şekillendirir. 1950'lere kadar bu hipotez bazı tartışmalara söz konusu olsa da genel anlamda kabul görmüş, fakat bilişsel akımın öne çıkmasıyla Noam Chomsky gibi evrenselci olarak adlandırılan önemli dilbilimciler tarafından eleştirilmiştir. Bilişselciler, düşüncenin yaşanılan fiziksel çevreden soyutlanamayacağını, düşüncenin sadece doğuştan gelen yetilerle değil, yaşanılan fiziksel dünyayı da deneyimleyerek oluştuğunu öne sürmüşlerdir. Dolayısıyla, dil-çevre-düşünce üçgeninde bakıldığında, yabancı dil olarak Türkçe öğrenen bireylerde, Türkçe öğrenirken hem ana dil hem içinde büyümüş oldukları çevrenin düşünce sistemlerini etkiyebileceği, bunun sonucunda dilsel algılarında meydana gelen farklılıkların yeni bir dilde yeni bir yapı öğrenirken, tıpkı “olmak” eyleminde olduğu gibi bazı interferenzleri tetikleyebileceği yukarıda bahsedilen bilgiler ışığında oldukça açıktır.

Sonuç olarak, yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde, ana dili İngilizce ya da yüklemsiz tümce kurulamayan dillerden biri olan öğrenciler, sıfır biçimbirimimin yoğun olarak kullanıldığı Türk dilini öğrenirken, özellikle yüklemselleştirici ek eksiltisinin var olduğu adıl tümcelerde mutlaka bir yüklem arayabilir ve yanlış kavramsallaştırmaya gidebilirler. Bu sebeple öğrencilerin Türkçe'nin morfolojik yapısı konusunda bilgi sahibi olması, çalışmamız kapsamındaki “olmak” eylemini öğrenirken, Türkçede bir “olmak” eylemi olduğunu hem durum hem süreç ifade ettiğini bilmesi, öğretici tarafından “olmak” eyleminin dilde var olan kopulatif biçimbirimlerden farkının ortaya koyulması ve İngilizce “to be” eyleminin kullanımı gibi Türkçede -ol eyleminin kullanılamayacağını vurgulanması önem arz etmektedir. Bu bağlamda, geliştirilen öneriler aşağıda sunulmuştur.

7.2 Öneriler

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde, öğrencilerin genellikle birinci ya da ikinci yabancı dili İngilizce olduğundan, öğrenciler “olmak” eylemini öğrenirken ana dillerinin yanı sıra İngilizce ile kıyaslama yoluna gidebilmektedir. İngilizcede “olmak”

eylemine denk gelen “to be” ve “to become” olmak üzere iki eylemin olması (“*olmak*” eyleminin “to be” eylemiyle tam denklik ilişkisi %11,73, “to become” eylemiyle tam denklik ilişkisi %47,06) ve öğrencilerin “olmak” eylemini öğrenirken İngilizce ile kıyaslama yoluna gitmeleri bu noktada öğrenme hatalarına, aşırı genelleme (overgeneralization) ya da yanlış kavramsallaştırmaya (false concepts hypothesized) neden olabilmektedir. Bu açıdan özellikle Genç ve ark (2016) tarafından yabancı dil olarak Türkçe öğrenenlerin “-DI” geçmiş zaman için koşaç yerine “ol-” eylemini kullanma eğilimini araştırdığı çalışma dikkat çekici olmuştur. Bu çalışmada öğrencilerin “*sıfat/ad+ydl+kişi eki*” ve “*sıfat/ad+ol+du+kişi eki*” kullanımlarındaki yanlışları incelenmiş, “Sıfat/ad+(y)DI+kişi eki” yerine “ol-” eylemini tercih ettikleri tespit edilmiştir. Dolayısıyla öğrencilerin bu yapılarıdaki anlam farkını ayırt edemedikleri ve İngilizcedeki “to be” eylemi kullanımına benzer “ol-” eylemini kullandıkları anlaşılmıştır. Bu çalışmaya koşut olarak aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

- Türkçe “olmak” eylemi öğretiminde “olmak ve oluşmak” eylemlerindeki anlamsal fark öğrencilere uygun materyaller kullanılarak verilmelidir.
- Türkçede bir “olmak” eyleminin var olduğu hem durum hem süreç ifade ettiği vurgulanmalıdır.
- “Ben Ayşe.”, “Ahmet öğretmen.”, “Bugün hava çok güzel” gibi tümceler basitten karmaşığa örnek verilerek Türkçenin sıfır kopula özelliğine vurgu yapılmalıdır.
- “Olmak” eylemi ile kopula eylem olan biçimbirimlerin arasındaki anlamsal ve yapısal fark öğrencilere yine uygun örneklerle verilmeli, anlamsal olarak eş değer olmadıklarının altı çizilmeli ve anlamsal farklılık belirtilmelidir (Bkz.Genç ve ark,2016:138).

Çalışma alanı çerçevesinde ise genel öneriler aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- Yabancı dil olarak Türkçe öğrenen bireyler, öğrenme süreçlerine ana dillerinden ya da yabancı dillerinden kaynaklı olumlu veya olumsuz aktarımlarda bulunabilmektedir. Bu nedenle karşılaştırmalı dilbilim alanında daha fazla çalışmanın yapılmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

- İngilizce ve Türkçenin farklı dil ailelerinden olması, yapısal ve morfolojik açıdan farklı özelliklere sahip olması dil öğretiminde ve öğreniminde birçok farklı özelliği beraberinde getirmekte, her iki dilin farklı şekillerde yorumlanmasına, anlama ve anlatım farklılıklarına neden olmaktadır. Diller arasındaki farklılıkların yol açtığı hataların asgari seviyeye indirilmesi için yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde daha fazla karşıtsal çalışma yapılması gerekmektedir. Böylece dil öğrenenlerin hedef dil (Türkçe) ile ilgili bilinç düzeyleri artacak, böylelikle muhtemel hataların önüne geçilmesi mümkün olacaktır.

- Yabancılar Türkçe öğretiminde, daha fazla bilimsel çalışma yapılarak çağdaş yöntem ve teknikleri uygulamaya uygun, kültürel unsurları destekleyen ve uygun materyallerle zenginleştirilmiş daha fazla kaynak kitaba ihtiyaç duyulmaktadır.

- Akademik kuruluşların da desteği ile yabancı dil olarak Türkçe öğretimi diğer disiplinlerden ayrı bir şekilde ele alınarak modern eğitim programları hazırlanmalıdır.

KAYNAKÇA

- Alexandar, L. G. (1988) Longman English Grammar. Pearson Education Limited, England.
- Alibekiroğlu, S. (2015). Ol- Fiilinin Türkiye Türkçesi Standart Dilindeki Kullanımları. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 14(1), 193-206.
- Alibekiroğlu, S. (2014). Çağdaş Türk Lehçelerinde Yardımcı Fiiller. *Doktora Tezi*, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Akbaba, D.E. (2007). Türkiye Türkçesinde Yapısında İsim-Fiil Bulunan Birleşik Fiiller. *Dil Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 83-95.
- Alyılmaz, C. (1994). Orhun Yazıtlarının Söz Dizimi. *Doktora Tezi*. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Ay, Ö. (2011). “Ol-” Fiili ile Yapılan Birleşik Çekimler ve Türkiye Türkçesi Ağızlarındaki Kullanımı Üzerine. *Turkish Studies*, 6(1), 679-92.
- Bacanlı, E. (2007). Altay Türkçesinde Şimdiki Zamanın Ek Fiili ve İsim Cümlelerinde Şahıs Bildirimi. *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, 4(3), 52-67.
- Banguoğlu, T. (2004). Türkçenin grameri. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Başdaş, C. (2006). Türk Lehçelerinde İşteşlik Eki (-ş-) ve Çokluk. *I. Uluslararası Türk Dünyası Kültür Kurultayı*, 9-15 Nisan 2006, Çeşme/İzmir.
- Baydar, T. (2003). İsim Yardımcı Fiil Şeklinde Oluşan Birleşik Fiiller Üzerine. *Atatürk Üniversitesi Türkiyet Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 49, 55-66.
- BibleHub, (2021). Yaratılış (1:3). Erişim Tarihi:23.04.2021, Erişim Adresi: <https://biblehub.com/genesis/1-3.htm>
- Boztaş, İ. (1999) “Çeviri, Çevirmen, Dilbilim İlişkisi, Çeviride Eşdeğerlik ve Kayıplar”, Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, 10:2, Ankara, s. 55-65.
- Brown, C & Brown, P. (2010) English Grammar Secrets. Macmillan Education.
- Bybee, J. (2007). Frequency of Use and the Organization of Language. Oxford: Oxford University.
- Ceylan, İ. (2016). Türkiye Türkçesinde Kopula. *Yüksek Lisans Tezi*, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

- Childe, G. (2005). Tarihte neler oldu. (Çev: M. Tunçay, A. Şenel). İstanbul.
- Curnow, J.T. (1999). Towards a cross-linguistic typology of copula constructions. Proceedings of the 1999 Conference of the Australian Linguistic Society.
- Çiçekdağı, C. (2016). Kopula üzerine. *Kaygı Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi*, 26, 131-41.
- Çil, N. (2013). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Anlamca Kaynaşmış Birleşik Fiiller Ve Deyimleşmiş Birleşik Fiiller. *Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Darancık, Yasemin & Balci, Tahir. (2017). Bağımsal Dilbilgisi Bağlamında Türkçe ve Almancada Sıfatların Birleşim Değeri 1. In book: *Schriften zur Sprache und Literatur*, 148.
- Efendioğlu, S. ve Solmaz, A. O. (2007) Birleşik Zamanlar Üzerine. Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, 35, 50-53.
- Engelbert, S. (2005). Analogical change: Encyclopedia of Linguistics. New York: Fitzroy Dearborn.
- Erdem, M. (2016). Türkçede Fiiller ve Sınıflandırma Sorunları. *Turkish Studies*, 11(20), 185-200.
- Erdem Uçar, FM. (2017). Çağatay Türkçesinde Sıfır Biçimbirim. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 7(2), 82-101.
- Ergin, M. (2009). Türk Dil Bilgisi. (1. Baskı). İstanbul: Bayrak Basın Yayın Dağıtım.
- Gedizli, M. (2013a). Türkçede Yardımcı Fiillerin Morfo-Semantiği ve İşlevi. *Turkish Studies*, 8(13), 897-914.
- Gedizli, M. (2013b). Türkiye Türkçesindeki Kök Fiillerin Yapı ve Anlam Özellikleri. *International Journal of Human Sciences*, 10(2), 567-82.
- Gencan, T. N. (2001). Dilbilgisi. Ankara: Ayraç Yayınevi.
- Genç, D.A., Kömürcüoğlu, E., Çetin, B., Günay, V.D. (2016). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenenlerin (-Dı) Geçmiş Zaman İçin Koşaç Yerine “Ol” Eylemini Kullanma Eğilimleri. *International Journal of Language Academy*, 4(4), 131-9.

Göksel, A. And Kerslake, C. (2005) Turkish (A Comprehensive Grammar). Newyork: Routledge

Graefen, G. ve Liedke, M. (2012). Germanistische sprachwissenschaft Deutsch als erst-, zweit- oder Fremdsprache. (2. Baskı). Tübingen: A. Francke Verlag.

Gülsevin, G. (2000). Türkiye Türkçesindeki Zaman ve Kip Çekimlerinde Birleşik Yapılar Üzerine. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Gülsoy, D. (2005). Medyanın Altyapısına Mualif Bir Yolculuk Noam Chomsky. (Ed: Nurdoğan Rigel). İstanbul: Su Yayınevi.

İmer, K., Kocaman, A., Özsoy, A. S. (2011). Dilbilim Sözlüğü. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.

İşler, E. (2002). Karşıtsal çözümleme ve Arapça öğretimi. *Nüsha Şarkiyat Araştırmaları Dergisi*, 2(6), 123-34.

Kahraman, T. (2011). Sözcüklerin yapılarına göre türleri içinde belirtme öbeklerin yeri. *Turkish Studies*, 6(3): 949-61.

KAHRAMANTÜRK, K.: „Hermeneutische Betrachtungen zum Stellenwert von “Wort”

in der christlichen Mystik“. Deutsch: lokal-regional-global. Studien zur deutschen Sprache. Forschungen des Instituts für deutsche Sprache. (Hrsg.) Jarochna Dabrowska-Burkhardt / Ludwig M. Eichinger / Uta Itakura. Narr Francke Attempto Verlag. 2017, 247-256.

Karadavut, A. (2015). Türkiye Türkçesinde at- fiilinin yardımcı fiil olarak kullanımı. (Ed: Necmi U, Aşçı UD, Zenginbaş M, Demir Y). The International Conference on the changing world and social research-I, Konya: Palet Yayınları.

Karahan, L. (2007). Türkçede Söz Dizimi (12.baskı). Ankara: Akçağ Yayınları.

Kelepir, M. (2003). Olmak, değil, var ve yok. *Proceedings of the XVIth Dilbilim Kurultayı* 23-24 May, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Kerimoğlu, C. (2014). Türkiye Türkçesi gramerindeki düzensizlikler ve eş zamanlı gramer yazımı. *Dil Araştırmaları*, 14, 75-96.

- Kerimoğlu, C. (2017). Genel dilbilimine giriş: Kuram ve uygulamalı dilbilim, göstergebilim ve Türkoloji. (4. Baskı) Ankara: Pegem Akademi.
- Kıran, Z. (1996). Dilbilim akımları. Ankara: Onur Yayınları.
- Kıran, D. (2018). Ulusal Fen Bilimleri ve Matematik Eğitimi Kongrelerinde Öz Yeterlilik Çalışmaları: Bir içerik analizi. *YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 417-43.
- Koçak, A. ve Arun, Ö. (2006). İçerik Analizi Çalışmalarında Örneklem Sorunu. *Selçuk İletişim*, 4(3), 21-8.
- Korkmaz, Z. (2003). Türkiye Türkçesi Grameri: Şekil bilgisi. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Korkmaz, Z. (2007). Gramer Terimleri Sözlüğü. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Korkmaz, Z. (2010). Gramer Terimleri Sözlüğü. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Kornfilt, J. (1997) *Turkish- A Descriptive Grammar*. Newyork: Routledge
- Köktürk, Ş ve Eyri, S. (2013). Dilbilim ve göstergebilim: Ferdinand de Saussure ve göstergebilimi anlamak. *SAÜ Fen Edebiyat Dergisi*, 2013-II, 123-36.
- Krohn, R. (1971) *English Sentence Structure*. Michigan English Language Institute. University of Michigan Press.
- Küçük, M. (2010). Tarihi Türk lehçelerinden Türkiye Türkçesine –Dır/-Dur (<Turur) eki ve işlevleri. *Türkbilig*, 19, 59-75.
- Memiş, M.R. (2019). Morfolojik Farkındalık ve Morfolojik Farkındalık Eğitimi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 8(3), 1355-68.
- Miller, J. (2001) *An Introduction to English Syntax*. Edinburg University Press.
- Müldür, F. (2016). Noam Chomsky’de üretici dilbilgisi: Derin yapı ve yüzey yapı ayrımı. *Kaygı Uludağ Üniversitesi Felsefe Dergisi*, 27(27), 59-74.
- Okçu, M. (2012). Türkçede fiiller ve fiil yapıları üzerine bir değerlendirme. *Yüksek Lisans Tezi*, Yakın Doğu Üniversitesi, Lefkoşa.
- Oymak, R. (2004). Türkçe Öğretiminde Dilbilgisel Bir Biçimbirim/Ulam Olan “Kip” Kavramının Biçimdizimindeki İşlevi ile Kavrama Düzeyi ve Geleneksel Dilbilgisi Eleştirisi. *XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı*, 6-9 Temmuz 2004, Malatya.

- Özalan U. (2014a). Türk Dilinde Cevheri Ek Fiil. *Doktora Tezi*, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Özalan U. (2014b). Türk Dilinin Çağdaş Diyalektlerinde Cevheri Ek Fiil Olarak +(B)O(L)-. *Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, 2(3); 6-31.
- Özdemir, O. (2012). Birinci Türk Dili Kurultayı Bildirimlerinde Dil ve Egemenlik İlişkisi. *TurkishStudies*, 7(4), 2511-20.
- Özkan, A. (1999). Türkçede Fiil-Tamlayıcı İlişkisi ve Fiillerin İstem Değiştirmesi. *İnsan Bilimleri Araştırmaları*, 1, 125-143.
- Özkan, M. ve Sevinçli, V. (2008) Türkiye Türkçesi Söz Dizimi, İstanbul: 3F Yayınevi.
- Özmen, M. (2014). Türkoloji tartışmaları: Başarı ve Zaaflarıyla Modern Türkoloji. (Ed. Öztürk Emiroğlu, Marzena Godzinska, Filip Majkowski), Warsaw.
- Özoğlu, U. (2014). Türk dilinde cevheri ek fiil. *Doktora Tezi*, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Parladır, H.S. (2006). Saussure'nin Yapısal Dilbilim Kuramının Sosyal Bilimler Metodolojisine Katkısı. *Sosyoloji Dergisi*, 16, 77-92.
- Parrott, M. (2010) Grammar for English Language Teachers. Cambridge University Press.
- Sag Y. (2013). The Verbal Functional Domain in The Denizli Dialect of Turkish. *Master of Arts in Linguistics*. BogaziciUniversity, Istanbul.
- Sapir, E. (1963). The grammarian and his language: Selected writings of Edward Sapir in language, culture and personality. Los Angeles: University of California Press.
- Uzun, N. E (2004) *Dilbilgisinin Temel Kavramları Türkçe Üzerine Tartışmalar*. İstanbul: Kebikeç Yayınları
- Sebzecioğlu, T. (2016). Dilbilim Kavramlarıyla Türkçe Dilbilgisi. İstanbul: Kesit Yayınları.
- Serin, N. (2019). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenen Öğrencilerin Birden Fazla Anlam Ögesiyle Kurulmuş Kavram İşaretlerini Kullanma Düzeyleri. *International Journal of Languages Education and Teaching*, 7(4), 267-303.
- Sülüsoğlu, B. (2008). İşe Dayalı Dil Öğretim Malzemelerinin Türkçe'nin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Uygulanması. *Yüksek Lisans Tezi*, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, İzmir.

- Şen, N. (2015). Türkçede Ortaç İçeren Tümcelerın Yapısal ve Anlamsal Açıdan İngilizce İle Karşılaştırılması. *Yüksek Lisans Tezi*, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Topaloğlu, Y. 2020. Karşıtsal Dilbilim ve Yanlış Çözümlemesi. Dil ve Edebiyat Araştırmaları, Ankara: Akademisyen Kitabevi.
- Topkaya, R. (2016). Dilin Aynasında Kültür: Humboldt Felsefesinde Dil-Kültür İlişkisi. *Vira Verita*, 2016-2, 59-71.
- Torun, Y. (2003). +dır, +dur Bildirme Ekiyle Oluşturulan Bazı Yapıların Cümledeki Kullanımları Üzerine. *Türk Dili Araştırmalar Yıllığı*, 51(1), 111-22.
- Turgay Kurultay, “Çeviribilim Uygulamalı Dilbilim midir?”, Dilbilim XIII, İstanbul Üniversitesi, 2005, s. 201.
- Türk Dil Kurumu, (2019). Güncel Türkçe Sözlük. Erişim Tarihi: 20.05.2020, Erişim Adresi: www.sozluk.gov.tr.
- Ünal, E. (2009). Fransızcanın İkinci Yabancı Dil Olarak Öğrenilmesinde Birinci Yabancı Dil İngilizcenin ve Karşılaştırmalı Dilbilimin Rolü. *Yüksek Lisans Tezi*, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Vardar, B. (1988). Açıklamalı dilbilim terimleri sözlüğü, İstanbul: ABC Yayınları.
- Yener, M.L. (2007). Türk Dilinde Sözcük Türleri Tasnifi Sorunu Üzerine. *Turkish Studies*, 2(3): 606-23.
- Yıldız, T. (2014). Saussure’den Bakhtın’e dil-kültür ilişkisi: Tümü kapsayıcı olgu. *İdil*, 3 (11), 115-36.

<https://kuran.diyaret.gov.tr/tefsir/Bakara-suresi/124/117-ayet-tefsiri>

<https://www.kuranayetleri.net/bakara-suresi/yusuf-ali-meali>

http://www.islaminquran.com/de-DE/surah-2/al-baqara/quran_ayats.aspx

